

Településszonda

Tamási Város Önkormányzata
részére

TELEPÜLÉSSZONDA

Tamási

2022–2037

Helyzetkép és fejlesztési javaslatok

Tamási Okos Város Stratégiájának elkészítéséhez

TELEPÜLÉSSZONDA

Tamási
2022–2037

Helyzetkép és fejlesztési javaslatok **Tamási Okos Város Stratégiájának elkészítéséhez**

A Településszonda a Digitális Jólét Program keretében, a Tamási Város Önkormányzata, a Digitális Jólét Nonprofit Kft., valamint a HROD Közösségi Gazdaság- és Társadalomfejlesztési Központ együttműködésének keretében, a Közép-Duna Menti Fejlesztési Ügynökség partnersége mellett készült, Tamási polgárainak, civil szervezeteinek, vállalkozásainak és intézményeinek közreműködésével.

Programvezető

Ditzendy Károly Arisztid

Vezető szakértő, szerkesztő

Koszecz Sándor

Lektorálta

Dr. Szarvák Tibor PhD

Szakértők

Ditzendy Arisztid Jr.
Ditzendyné Frank Mariann
Fenyvesi Viktória
Földi Éva
Gondi-Bokányi Zita
Koszecz Andrea

Koszecz Sándor
Loncsák Noémi
Nagy Károly
Dr. Szablics Bálint PhD
Tiszolczi Péter
Újvári Fanni

Tartalomjegyzék

1.	A TELEPÜLÉSSZONDÁRÓL	6
1.1.	A TELEPÜLÉSSZONDA HÁTTERE, CÉLJA	6
1.2.	A TELEPÜLÉSSZONDA ESZKÖZEI ÉS EREDMÉNYEI	7
	Települési helyzetkép	8
	Problématérkép, SWOT	8
	Stratégiai irányok, célok, beavatkozások	8
	Cselekvési terv	8
	Forrástérkép	8
2.	TELEPÜLÉSI HELYZETKÉP	9
2.1.	HELYZET, TRENDEK, KILÁTÁSOK – A TELEPÜLÉS ÁLTALÁNOS BEMUTATÁSA	9
2.2.	TAMÁSI ERŐFORRÁSTÉRKÉPE	12
2.2.1.	<i>Az erőforrástérképről</i>	<i>12</i>
2.2.2.	<i>Természeti tőke</i>	<i>14</i>
2.2.3.	<i>Klasszikus gazdasági tőke</i>	<i>18</i>
2.2.4.	<i>Humán tőke</i>	<i>23</i>
2.2.5.	<i>Társadalmi tőke</i>	<i>24</i>
2.2.6.	<i>Települési sajátosságok</i>	<i>27</i>
	Közlekedés-földrajzi helyzet	27
	Intézményi ellátottság, közszolgáltatások	27
	Környezeti állapot	28
	Települési fejlettség	28
2.3.	OKOS TELEPÜLÉS – TUDATOS TELEPÜLÉS	32
2.3.1.	<i>Okos település – Tudatos település modell</i>	<i>32</i>
2.3.2.	<i>Stratégiai és tervezési tudatosság</i>	<i>34</i>
2.3.3.	<i>Környezeti és gazdasági fenntarthatóság</i>	<i>37</i>
	Társadalmi erőforrások	37
	Gazdasági erőforrások	38
	Környezeti erőforrások	39
2.3.4.	<i>Tudatos gazdálkodás</i>	<i>40</i>
2.3.5.	<i>Tudatos digitalizáció, integrált települési információs rendszerek használata</i>	<i>43</i>
2.3.6.	<i>Tudatos, kompetencia alapú emberi erőforrás gazdálkodás</i>	<i>46</i>
2.3.7.	<i>A helyi közszolgáltatások tudatos működtetése</i>	<i>49</i>
2.3.8.	<i>Helyi gazdaságfejlesztés – Gazdaságösztönzési eszközök tudatos használata</i>	<i>52</i>
2.3.9.	<i>Tudatos kommunikáció, partnerség és szemléletformálás</i>	<i>57</i>
2.3.10.	<i>Társadalmi integráció</i>	<i>59</i>
2.4.	TAMÁSI SWOT-ELEMZÉSE	61
2.5.	PROBLÉMATÉRKÉP	64
2.5.1.	<i>Tamási kulcsproblémái</i>	<i>64</i>
2.5.2.	<i>Tamási problémátérképe</i>	<i>66</i>
3.	A TELEPÜLÉS STRATÉGIAI LEHETŐSÉGEI	67
3.1.	TELEPÜLÉSSZONDA JÖVŐKÉP	67
3.2.	TAMÁSI STRATÉGIAI CÉLHIERARCHIÁJA	68
	Átfogó célok	68
	Specifikus célok, részcélok	68
3.3.	CSELEKVÉSI LEHETŐSÉGEK, BEAVATKOZÁSOK	70

4.	FORRÁSTÉRKÉP	85
	A CSELEKVÉSI LEHETŐSÉGEKHEZ KÖZVETLENÜL KAPCSOLÓDÓ FORRÁSOK	85
4.1.	TERMÉSZETI TŐKE FEJLESZTÉSE	88
4.1.1.	Kertészet – ültetvénytelepítés és gyógynövénytermesztés támogatása	88
4.1.2.	Mezőgazdasági kisüzemek támogatása.....	89
4.1.3.	Állattartó telepek korszerűsítése, fejlesztésének támogatása	89
4.1.4.	Az öntözési közösségek együttműködésének támogatása.....	89
4.2.	TŐKE FEJLESZTÉS	90
4.2.1.	Helyi gazdaságfejlesztés.....	90
4.2.2.	Belterületi utak fejlesztése	90
4.2.3.	Digitális Jólét Pénzügyi Program – Tőkeprogram.....	90
4.2.4.	Mikro-, kis és középvállalkozások támogatása	91
4.2.5.	Intelligens szakosodási kockázati tőkeprogram	91
4.2.6.	Önkormányzati Magyar Államkötvény.....	92
4.3.	HUMÁN TŐKE FEJLESZTÉSE	92
4.3.1.	Szociális célú városrehabilitáció	92
4.3.2.	Szociális célú városrehabilitáció (ESZA+)	92
4.3.3.	Gyermeknevelést támogató humán infrastruktúra fejlesztése	93
4.3.4.	Helyi egészségügyi és szociális infrastruktúra fejlesztése	93
4.3.5.	Kisléptékű partnerségek a felnőtt tanulási szektorban	93
4.3.6.	Partnerségi együttműködések a felnőtt tanulási szektorban.....	94
4.3.7.	Vállalati kutatási, fejlesztési és innovációs tevékenységek ösztönzése.....	94
4.3.8.	Innovatív kutatás az európai kulturális örökségről és a kulturális és kreatív ágazatokról.....	94
4.3.9.	Hungarikum pályázat	95
4.3.10.	Önkormányzati intézmények fejlesztése	95
4.4.	TÁRSADALMI TŐKE FEJLESZTÉSE.....	95
4.4.1.	Nemzetiségi támogatások.....	96
4.4.2.	Feladatalapú támogatás	96
4.4.3.	Működési támogatás.....	96
4.4.4.	Városhálózatok 2022.....	96
4.4.5.	Szolidaritási projektek	97
4.4.6.	Ifjúsági részvételi tevékenységek	97
4.4.7.	Az uniós értékek védelme és népszerűsítése	97
4.5.	KOMPLEX FEJLESZTÉS	98
4.5.1.	Élhető települések	98
4.5.2.	Fenntartható városfejlesztési stratégiák támogatása	98
4.5.3.	Fenntartható városfejlesztés (tervezet).....	99
4.5.4.	Helyi és térségi turizmusfejlesztés.....	99
4.5.5.	Külterületi helyi közutak fejlesztése	99
4.5.6.	Műemlék épületek restaurálása.....	100
4.5.7.	Belterületi utak, járdák, hidak felújítása	100
5.	ÁBRAJEGYZÉK.....	101
6.	TÁBLÁZATOK.....	102

1. A Településszondáról

1.1. A településszonda háttere, célja

A Településszonda pilot projekt a **Digitális Jólét Program** keretében, a **Közép-Duna Menti Fejlesztési Ügynökség partnersége** mellett, a térség 10 önkormányzatának részvételével zajlott 2021 novembere és 2022 márciusa között. A helyzetelemző-tervező munkát a HROD Községi Gazdaság- és Társadalomfejlesztési Központ valósította meg, a települések vezetésével együttműködésben.

Az összefogás célja annak elősegítése volt, hogy a Közép-Duna menti kiemelt térségben a közeljövőben lezajló óriási **fejlesztési programoknak a térség települései**, az ott élők és az általuk működtetett vállalkozások, szervezetek, intézmények is **nyertesei legyenek**.

A projekt eredményeként az országban elsőként a Közép-Duna menti térség 10 településének (Tolna megyében Bőcske, Dunaföldvár, Hőgyész, Paks, Tamási és Tolna, Bács-Kiskun megyében Kalocsa, Kiskőrös, Solt és Sükösd) Településszondája készült el, a partnerek által kidolgozott innovatív, a Digitális Falu Program szemléletét tükröző, céljait és eszközeit felhasználó módszertannal. A széleskörű térségi és helyi együttműködésben készülő munka **egyben modell is a későbbi országos körű fejlesztések számára**.

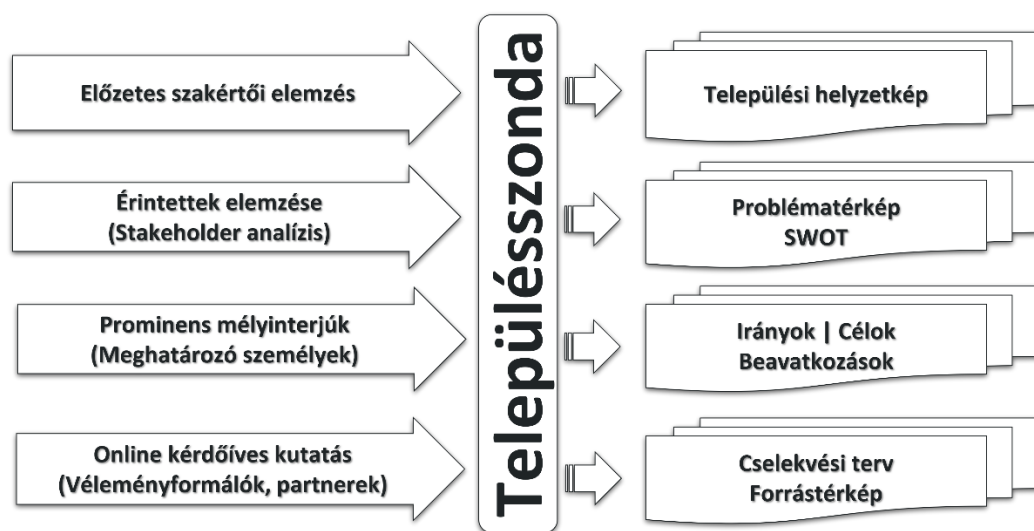
A Településszonda a település számára készített, a településvezetés és a települési szervezetek munkáját segítő **helyzetelemzés és stratégiai fejlesztési javaslat**. A Településszonda a helyi és térségi helyzetelemzésre alapozva rajzolja fel a település **problématérképét**, illetve írja le a fejlesztés lehetséges irányait és feladat-, projekt-, illetve beruházás-szintű **javaslatot fogalmaz meg a közeljövő cselekvési lehetőségeire** vonatkozóan. A konkrét fejlesztési javaslatokat **forrástérkép** is kiegészíti, amely rámutat az egyes fejlesztési területekhez és projektekhez kapcsolódó finanszírozási forrásokra, azok kapcsolódásaira és ütemezhetőségére is.

A munka sikerkritériuma, hogy olyan portfólió szülessen, amely hatékony eszköze lehet a helyi és térségi fejlesztésnek, a település Digitális Falu, illetve Okos Város Stratégiája, integrált fejlesztési tervei elkészítésének. A Településszonda **a kisebb települések számára** a fejlesztési tervezés stratégiai keretét adó **hiánypótló keretrendszer**. A térség érintett **városai számára** a közeljövő **integrált tervezési feladatainak** a tudatos településirányítás, a digitális transzformáció, az összehangolt gazdasági-műszaki-társadalmi innováció szemléletét hordozó, a helyi erőforrásokra és részvételre támaszkodó **megalapozó javaslat**.

1.2. A Településszonda eszközei és eredményei

A Településszonda módszertanának kialakítása során a szakértők felhasználták az elmúlt évek legjelentősebb kormányzati kutatásainak, közöttük elsősorban a *Helyi Versenyképesség-fejlesztési Kutatási (HVK) Program* eredményeit, beemelve a programba annak egyes modelljeit.¹ Az adaptáció segítségével készült el a Tamási erőforrás-térképe, a település kulcs-erőforrásainak áttekintő elemzése. A *Tudatos település* modell alapján készült elemzés 9 irányítási területen segít áttekinteni a település vezetési, illetve partnerségi, együttműködési sajátosságait, hatékony, versenyképes fejlesztésének lehetőségeit.

Az érintettek elemzése során Tamási mintegy **90 állami, gazdasági és civil-közösségi kulcsszereplőjét** azonosították a fejlesztésben közreműködő szakértők és helyi partnereik. A Településszondák elkészítése során zajló **online kérdőíves kutatás** keretében valamennyi szereplő megszólításra került, az egyes szektorok **prominens vezetői** pedig **5 mélyinterjú** keretében segítették a helyzet és a lehetőségek megismerését.

1. ábra:
A Településszonda eszközei és eredményei

A program eredményterméke a térség 10 településén, közöttük Tamásiban elkészült Településszonda portfólió. A dokumentáció fő elemei:

¹ KÖFOP-2.3.3-VEKOP-16 Helyi versenyképesség-fejlesztési kutatási program

TELEPÜLÉSI HELYZETKÉP

Az elemző eszközök és módszerek alkalmazásával a településről **részletes helyzetelemzés készült**. A települési helyzetkép a helyzetelemzés összefoglaló, kulcstényezőket kiemelő leírása, **a településvezetés hatékony tervező munkáját segítő tényfeltáró dokumentum**. A helyzetkép részeként kerülnek bemutatásra a település erőforrásai (erőforrás térkép), valamint a tudatos település irányítási területeinek jellemzői és szükségletei.

PROBLÉMATÉRKÉP, SWOT

A problématerkép a helyzetelemzés során feltárt **kulcsproblémák kifejtett, rendszerezett összegzése**. A település állapotának és fejlődésének, fejlesztésének legfontosabb külső és belső tényezőit (erősségeit, gyengeségeit, lehetőségeit és veszélyeit) SWOT-tábla formájában is megjeleníti a dokumentáció.

STRATÉGIAI IRÁNYOK, CÉLOK, BEAVATKOZÁSOK

A helyzetelemzés során körvonalazott **jövőkép** eléréséhez szükséges **stratégiai fejlesztési irányok**, az azokhoz kapcsolódó **átfogó és specifikus célok**, továbbá a megvalósításhoz szükséges **beavatkozási javaslatok** leírása. A Településszonda stratégiai része foglalja össze a középtávú, **a fejlesztési időszakban megvalósítandó kulcsberuházásokat**, a helyi gazdaság és társadalom fejlesztése szempontjából meghatározó, nagyobb volumenű projekteket, programokat, átfogó beavatkozásokat.

CSELEKVÉSI TERV

A célrendszer, a javasolt beavatkozások részletes, főbb feladatokra bontott, ütemezett terve. A tervezett tevékenységek kapcsolódnak a Digitális Jólét Program keretében létrehozott megoldásokhoz, eszközökhöz is. A cselekvési terv igazodik az uniós támogatási rendszerhez kapcsolódó operatív programok, illetve a Közép-Duna menti térség fejlesztési stratégiájának tartalmához.

FORRÁSTÉRKÉP

A **nyitott forrástérkép** a települési erőforrásrendszer fejlesztéséhez szükséges, a rövid és középtávon megfogalmazott célok és feladatok megvalósítása érdekében bevonható, felhasználható **pályázati, támogatási források** rendszerezett összesítése. A források feltérképezése és becsatornázásának segítése **nyitott folyamat**, amelyben a közreműködők hosszú távú partnerséget, együttműködést vállalnak.

2. Települési helyzetkép

2.1. Helyzet, trendek, kilátások – A település általános bemutatása

Tamási területe már **az őskortól lakott** volt. A település nevének eredetét sokáig védőszentjéhez, Szent Tamáshoz kötötték, a későbbi kutatások már a **Tamássy család** nevéhez kapcsolják. A **honfoglalás** után rövid idővel megjelentek a magyarok Tamási területén. A **tatárjárás** után a település napjainkban is Várhegynek nevezett dombján IV. Béla rendeletére **vár épült**. A tamási várról **1315-ből származik az első írásos emlék**. A vár a Tamássyak, majd a Héderváryak után került **Werbőczy István** tulajdonába.

A korabeli krónikák szerint 1545-ben Simontornya és Ozora mellett Tamási vára is **török kézre került**. Ezt követően a háborús pusztítások, a pestisjárvány és a töröktől való félelem miatt **a lakosság nagy része elmenekült**.

Buda 1686-os bevétele után a keresztény hadak visszafoglalták a dunántúli végvárakat, és ennek során Tamási erődítményébe is **bevonultak a császári katonák**. A váruradalom 1622 óta az **Esterházy família** birtokát képezte. **1698-ban új telepések** érkeztek a környékre, akik Magyar-Tamásiban laktak. A **szerbek**, akik a török hódoltság idején költöztek be, Rác-Tamásiba (a mai Rácvölgyben).

A katonai jelentőségét veszített vár végső romlását az 1776-os bontás okozta, amikor falai anyagának felhasználásával jelentős mértékű építkezéseket végeztek a völgybeli településen. Ekkor létesült az **Esterházy vadászkastély**, a **vendégfogadó**, a **pincehelyi plébániatemplom** és más épületek, így a **Várhegyen** már csak a sűrű fenyvessal benőtt földsáncokat szemlélhetjük meg.

A **szabadságharc** után a település jelentős fejlődésnek indult. 1730-ban már mezővárosként szerepel. **1750 előtt Tamási járási székhely, 1872-ben járásbíróságot kap**.

A település mindig is jelentős helye volt Tolna megyének, központi szerepe az 1890-es években csökkent, amikor a Tamási székhelyű dombóvári járást kettéosztották. A Dél-Dunántúlon a meggyérült lakosság miatt **német bevándorlókat telepítettek be**, akiknek köszönhetően a térség mezőgazdasága felvirágzott. A német ajkú népesség egy része elmagyarosodott, más része viszont évszázadokon át megőrizte nemzeti kultúráját.

A 19. század végi fejlődés csak részlegesen érintette Tamásit, mivel **a vasúti fővonalak elkerülték**, miközben akkoriban gyorsult fel például Dombóvár és Bátaszék városias fejlődése.

Tamásiban csak **helyi jellegű, és főként a mezőgazdasághoz kapcsolódó ipar fejlődött ki**. A **járási székhely szerepkör** hatására fontos igazgatási intézmények települtek ide.

A település a 19. és 20. század fordulóján népessége meghaladta a mai létszámot, köszönhetően mezővárosi jellegének. A város fejlődése a két világháború között lelassult, a lakosság a környező nagyvárosokba kezdett vándorolni. Az 1960-as évektől a **szocialista vidékfejlesztés** idején Tamási új **közüntézményekkel, lakóteleppel és új ipari üzemekkel bővült**, melynek következtében **1984-ben városi címet nyert**. Ezt követően került sor új óvoda, iskolai konyha, rendelőintézet és gyógyszerár, galéria, zeneiskola, modern üzletsorok és bankfiókok létesítésére, valamint egy korszerű szennyvíztelep építésére.

A **rendszerátváltás** utáni privatizációval a korábban eredményesen működő termelőszövetkezetek, az állami gazdaság és a **kiváló minőségű földterületek** (28,5 aranykorona értékű) egy része **külföldi érdekeltségű vállalkozások tulajdonába** került. A **birtokkoncentráció** mellett a növénytermesztési vetésforgó, takarmánytermelés, állattartás és trágyázás egymásra épülő **hagyományos mezőgazdasági vertikuma is szétesett**.

A **hiányos feldolgozó-ipar** ellenére jelentős az **erdőgazdálkodás**. A **szőlőtermesztés** hagyománya egyre inkább csökken a településen, annak ellenére, hogy a déli lejtől kedvező feltételeket biztosítanak a szőlő- és gyümölcstermesztésnek. A **szántóföldeken** gabonaféléket, kukoricát, napraforgót termelnek. A **mezőgazdasági vállalkozások** nagy része alkalmaz környezettudatos megoldásokat (forgatás nélküli talajművelés, vízmegtartó megoldások stb.), de a **digitális átállás még rendkívül hiányos**.

Az elmúlt évtizedekben **jelentős kicserélődés figyelhető meg a város meghatározó feldolgozóipari üzeineinek körében**. Az ezredforduló után több korábban jól működő vállalkozás leépült vagy elköltözött, funkcióváltásra szoruló, **alulhasznosított barnamezős területeket** hagyva maguk után. Helyettük azonban **új, jelentős foglalkoztató vállalkozások** is megjelentek elsősorban a város északi iparterületein. A városvezetés tervei alapján ezen **északi iparterület további bővítését célozzák**, mivel a jelenlegi ipari területek nem alkalmasak nagyobb cég (200 fős foglalkoztatotti létszámú) zöldmezős beruházására.

Tamási népessége 2020-ban 7997 fő, ami a 2018-as 7986 főhöz képest **kismértékű növekedést** jelez. A településen az idősebb korosztály (65+) létszáma és a fiatal (0-14) éves korosztály létszáma között 34% az eltérés. Bár a településen több az idős, mint a fiatal, de ez az arány jobbnak mondható az országos átlagnál. 2015-2020 között összesen 223 fővel többen vándoroltak el, mint települtek be, a település elvándorlási egyenlege 2,8%.

Bár a lakosság körében több a halálozás, mint a születés, de a születések száma – a családok fiatalok helyben tartásának köszönhetően – jobb képet mutat, mint az országos átlag. A település vezetése kiemelten fontos célnak tartja a **fiatalok letelepedési lehetőségeinek**

javítását. Ennek érdekében építési telkeket alakítanak ki, illetve akár hitelből is vásárolnak ingatlanokat. Vannak olyan barnamezős ipari üzemek, amely kapcsán tervben van a társasház kialakításának lehetősége. **A fiatalok településre vonzása és ott tartása a település stratégiai szempontból kiemelt célja.** Mindezen fejlesztéseknek és a gazdasági fejlődésének köszönhetően a településen mára keresleti munkaerőpiac, jelentős **munkaerőhiány** alakult ki.

Tamási város félúton található két fontos turisztikai, illetve ipari csomópont, **Balaton és Paks között**, de a megközelíthetősége nem mondható jónak. Az **autópályák elkerülik**, de 50 kilométer távolságon belül az M6 és az M7 is elérhető. A város megközelíthető a Dunaföldvár-Nagykanizsa közti 61-es főúton, illetve az azt itt keresztező (Szekszárdot Siófokkal összekötő) 65-ös főúton. A város **vonattal nem érhető el**, a Keszőhidegkút és Tamási közötti vasúti szakaszon csak teherszállítás történik. **Kerékpárút** fejlesztések keretében kiépült a Tamási-Pári, illetve a Tamási-Regöly kerékpárút. Tamásin belül pedig a rácvölgyi, illetve a volt laktanyához vezető kerékpárút segíti a helyi lakosság kerékpáros közlekedését.

2.2. Tamási erőforrástérképe

2.2.1. Az erőforrástérképről

A helyi erőforrástérkép modelljét, mint tervezési eszköz alapjait a Belügyminisztérium és partnerei dolgozták ki 2018-ban, a *Helyi versenyképesség-fejlesztési kutatási program*² keretében. A **helyi erőforrás** helyben rendelkezésre álló, valamely helyben érdekelt felhasználó számára **értékkel bíró**, magán és közösségi célú **helyi fejlesztésekhez felhasználható**, helyi magán vagy közösségi szereplőhöz kötődő **gazdasági, társadalmi, illetve kulturális tényező**.

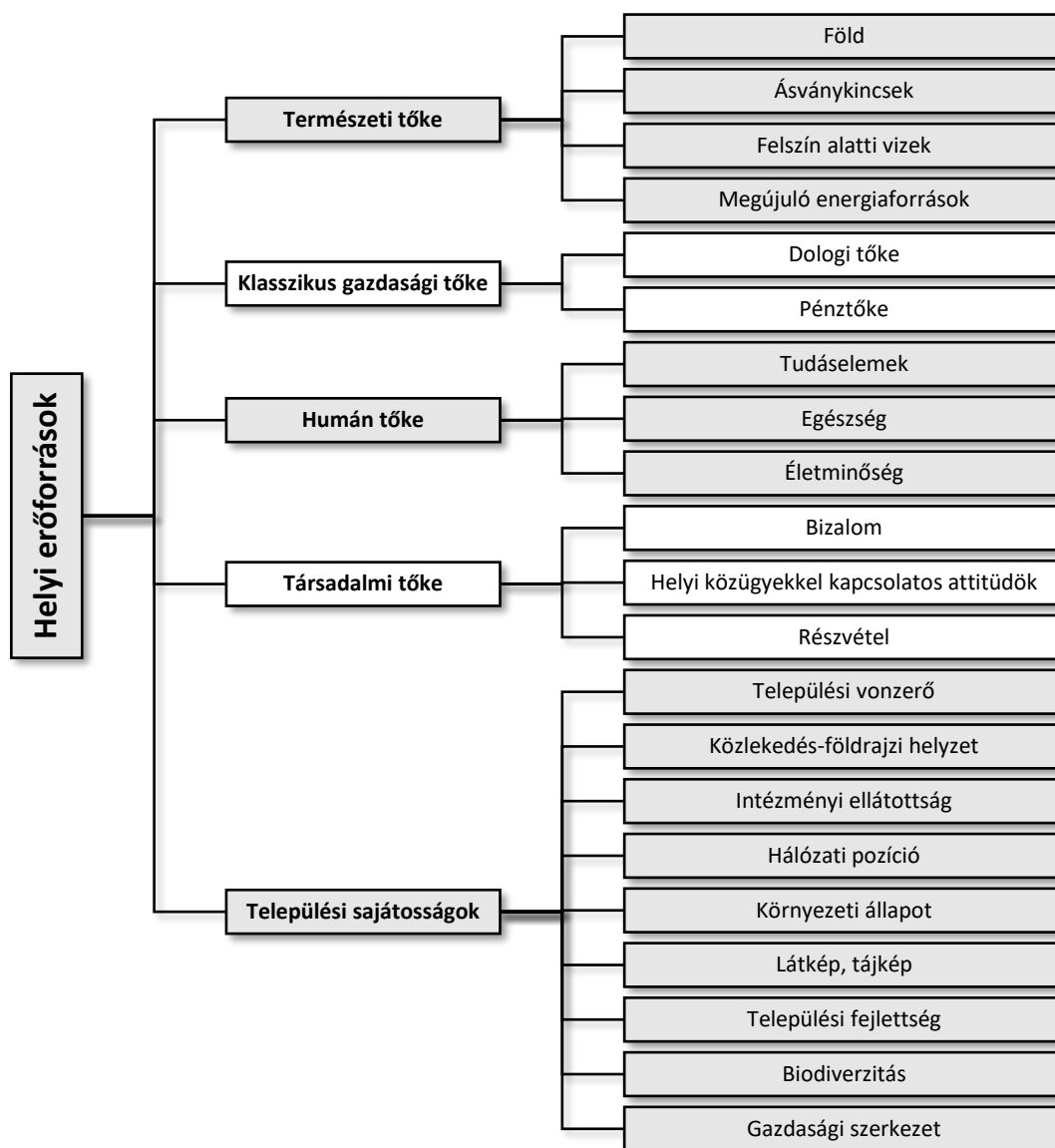
A települési versenyképesség kulcsfeltétele, hogy az önkormányzatok az erőforrásaikat helyesen azonosítsák és tervezzék.

A **helyi erőforrástérkép** egy adott településen helyben rendelkezésre álló **erőforrások rendszerezett áttekintését segítő kimutatás**

- képet ad a helyi erőforrásokról, azok **menyiségi és minőségi jellemzőiről**,
- segíti a rendelkezésre álló, **hasznosítható erőforrások**, a jelenlegi **hasznosítási módok** és a még **bennük rejlő potenciálok** feltárását,
- **támogatja** a helyi erőforrásokra építő helyi fejlesztéseket célzó **döntések megalapozását**, annak érdekében, hogy a helyi fejlesztési tervek a helyi lehetőségekre és sajátosságokra figyelemmel készüljenek.

A helyi erőforrástérkép **a települési erőforrásokra** mint az önkormányzat, illetve a települési közösség megélhetését, a település működtetését, fejlesztését, **a társadalmi és gazdasági újratermelődést és innovációt szolgáló tőkére tekint**. Az erőforrástérkép modell **a helyi erőforrásokat alapvető tőkenemenként** tekinti át és rendszerezi:

² KÖFOP-2.3.3-VEKOP-16-2016-001 azonosító jelű „Helyi versenyképesség-fejlesztési kutatási program” Útmutató a helyi erőforrástérkép elkészítéséhez (Ajánlás egy erőforrás alapú tervezési eszköz alkalmazására). HBH Stratégiai és Fejlesztési Kft. – Collective-Intelligence Kft. Budapest, 2018.

2. ábra:
Az erőforrások rendszere a helyi erőforrástérkép modellben
Forrás: HROD Településszonda 2022

Az okos település működtetésének és fejlesztésének kulcstényezője a helyi erőforrások megfelelő azonosítása és tervezése, az erőforrásokkal való tudatos, fenntartható gazdálkodás. Az erőforrás-térképezésnek és tervezésnek a modellben használt alapelvei:

- **Nullbázisú tervezés:** a Településszonda a település erőforrástérképének elkészítése során az egyes erőforrásokra vonatkozóan minden alapinformációt áttekint, majd azokra építve mutatja be a minőségi és mennyiségi jellemzőket a hasznosítási lehetőségek tervezhetősége érdekében
- **Az erőforrásokban lévő fejlesztési lehetőségek meghatározása:** cél a hasznosítás jelenlegi formája mellett a további hasznosítási lehetőségek legszélesebb körének

feltárása és ismertetése. A vizsgálatnak különösen ki kell terjednie a korábban nem azonosított vagy kihasználatlan erőforrásokra.

- **Hasznosítási alternatívák, lehetséges innovációs megoldások felmérése és mérlegelése:** a működő és a feltárt hasznosítási lehetőségek méréseken, számításokon alapuló értékelése, a legoptimálisabb fejlesztési irányok, megoldások meghatározása.
- **Közösségi fejlesztési szemlélet:** a vizsgálat kiterjesztése az önkormányzati tulajdonú erőforrások mellett a magán és közösségi, civil tulajdonban, kezelésben lévő elemekre is. A kiterjesztés feltétele az erőforrás-tulajdonosok érdekeinek megismerése és figyelembevétele is.
- **Helyi érdekelttek azonosítása és bevonása, egyéni kezdeményezések ösztönzése:** az erőforrás-rendszer felmérésének és rendszerezésének előfeltétele az érdekelt legszélesebb körének azonosítása (stakeholder elemzés), majd bevonása az erőforrás-térképezés során, az erőforrásokhoz kapcsolódó állapot és fejlesztési lehetőségek, szándékok egyéni felmérésének és tervezésének bátorítása, majd megosztásának, a települési szintű összesítésének segítése. Az érdekelttek szempontjainak megismerése érdekében elégedettségi és igényfelmérés készül, lehetőséget kell biztosítani a vélemények kifejtésére.
- **Térségi szemlélet érvényesítése:** az erőforrás alapú, tudatos fejlesztés tervezésének és megvalósításának alapfeltétele a helyi és térségi szemlélet összeegyeztetése, egyidejű érvényesítése. A helyi erőforrásokat és lehetőségeket ezért a szűkebb és szélesebb térség erőforrásrendszerének és fejlesztéspolitikájának kontextusában kell felmérni, ábrázolni és tervezni, együttműködve annak érintettjeivel is.

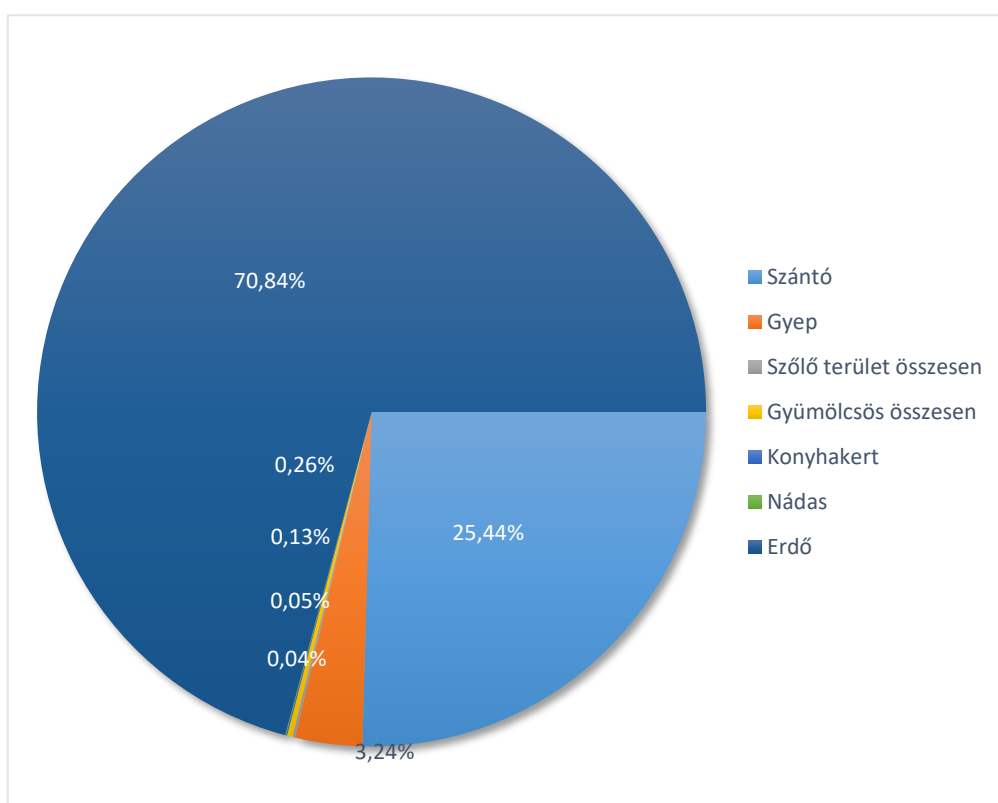
2.2.2. Természeti tőke

A város a Dunántúli-dombság területén fekszik, területe jórészt a hosszan elnyúló lapos hátságnak a Koppány folyó völgyére néző déli végződésére települt, kb. 140-150 méter tengerszint feletti magasságban. A környék legmagasabb pontja Cserepes-tető, 253 méter.

A Kapos folyótól nyugatra fekvő kistájegységet Kelet-külső-somogyi dombságnak nevezik, ettől keletre pedig a Sió-Sárvíz völgyéig a Tolnai-Hegyhát található. A Kelet-külső-somogyi dombság jellemzően enyhén hullámos felszínű, széles és viszonylag egyenes dombhátakkal rendelkező terület, amelyet jellemzően észak-déli irányú kis patakok völgyei tagolnak. A tájegységet egy markáns nyugat-keleti irányú törésvonal, a Nagy-Koppány patak völgye vágja ketté. **A Nagy-Koppányba számtalan kisebb patak fut be, a patak Tamási után fut bele a Sió-csatornába.** Tamási külterületén a vízfolyásokon számos mesterségesen felduzzasztott kisebb-nagyobb **halastó található.**

A mezőgazdasághoz kiváló minőségű talaj áll rendelkezésre. A területen a lösz alapkőzetre épült **csernozjom talaj** mellett a **barna erdőtalaj** a meghatározó.

Az erdők zöme a város déli részén összefüggő tömbben található, amely a **Gyulaji erdőség** része. Természetes állatvilága gazdagnak mondható. Vannak honosított vadak, amelyeket a vadaskertben tenyésztnek: szarvasok, őzek, dámok, vaddisznók. A dámvad-állomány világhírű. A közelben levő Pacsmagi-halastavak országos fontosságú természetvédelmi terület és nemzetközi jelentőségű vízimadár élőhely.

3. ábra:
Használt földterület művelési ág szerinti megoszlása (%)
Forrás: HROD | BM HVK Helyi erőforrás modell

Az erdőgazdálkodás jelentős, központja a Gyulaji Erdészeti és Vadászati Zrt. Tamási Erdészete. Az erdészeti erőforrásrendszer alacsony fokú kihasználtságát okozza, hogy a térségben, sőt a megyében is **hiányos a ffeldolgozó-ipar** (1-2 kisebb fűrészüzem található). Az erdőterületek elsődleges rendeltetés szerinti megoszlása: védelmi: 414,56 ha, gazdasági: 1294,91 ha és közjóléti: 32,24 ha.

A déli lejtők kedvező feltételeket biztosítanak a **szőlő-és gyümölcsstermesztéshez**. A szőlőtermesztés hagyománya egyre inkább csökken a településen. A fiatalok kevesebb motivációt éreznek magukban. A **szőlőterület fogyása** is megfigyelhető, ugyanis egyre több lakóház épül ezeken a részeken.

A szántóföldeken gabonaféléket, kukoricát, napraforgót termelnek. A nagyobb és közepes mezőgazdasági vállalkozások kapacitásuk révén alkalmaznak környezettudatos megoldásokat: forgatás nélküli talajművelés, vízmegtartó megoldások stb. A kisebb gazdaságok esetében ez nem jellemző. A szövetkezeti megoldásokra való hajlandóságuk is egyre inkább csökken.

A mezőgazdaság és az erdőgazdálkodás miatt a természetes növénytakasúások napjainkra visszaszorultak, a területen még megtalálhatóak a **veszélyeztetett ritka őshonos fajok**. Tamási közigazgatási területén egyaránt található **nemzetközi (Natura 2000), országos és helyi védett, illetve védelemre érdemes természeti területek, értékek**. Ezen kívül a város egyes részei ökológiai magterületnek vagy ökofolyosónak minősülnek.

Országos jelentőségű védett természeti terület a Pacsmagi-halastó, amely Tamástól délkeletre a Koppány folyó völgyében helyezkedik el. A terület természetvédelmi kezelését a Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatósága látja el. A védett terület nagysága 485 ha, és 1997 óta szerepel a Nemzetközi Jelentőségű Vizes Területek Jegyzékében (Ramsari terület). Országos jelentőségű „ex lege” védett természeti terület a Miklósvár, a kishenyei településrészen.

A **napsütöses órák száma** a település nagyobb részén 1951-2000 óra évente, ebből nyáron 800-820 órát, télen pedig 200 órát süt a nap. Az évi átlagos csapadékösszeg 600-700 mm, ebből a nyári félévben átlagosan 340-390 mm csapadék hull. Az éghajlat egyaránt kedvez a hőigényes és a hosszú tenyészidejű szántóföldi és kertészeti kultúráknak.

Az egy főre jutó **zöldfelületi ellátottság** (20,5 m²/fő) mind a Tolna megye más járasszékhelyekhez, mind pedig az országos átlaghoz képest jónak mondható. Tamásiban a tájhasználat megváltozása következtében a zöldfelületek minőségi és mennyiségi értelemben egyaránt csökkentek, hiányzik az összefüggő, hálózatot alkotó zöld infrastruktúra.

Felszínborításban a településnek jelentős az ipari vagy kereskedelmi területe (205 ha), ez a teljes településszerkezet 57%-a.

Felszínborítás	Év	Terület (ha)
Állóvizek	2018	269,2
Folyóvizek és vízi utak	2018	0,0
Ipari vagy kereskedelmi területek	2018	205,0
Összefüggő település szerkezet	2018	0,0
Út- és vasúthálózatok és csatlakozó területek	2018	0,0
Városi zöldterületek	2018	0,0
Nem összefüggő település szerkezet	2018	354,6

1. táblázat:
Felszínborítás megoszlása (2018)

A TEIR 2010-es adatbázisa alapján Tamási területének közel **55%-a erdő, 19,7%-a szántó és 22,6%-a mezőgazdasági terület.**

A mezőgazdasági vállalkozások nagyobb része inkább a járás kisebb településein található, de a legnagyobb árbevétel és foglalkoztatotti létszám a tamási agrárcégeket jellemzi.

Az **ipartelepek** a városban több helyen megtalálhatók, de Tamási gazdasági életét elsősorban az észak felé kivezető utak mentén elhelyezkedő cégek határozzák meg. A város iparfejlesztési tervei is ezeket az északi iparterületet célozzák perspektivikusan tovább bővíteni, amelynek városon túlnyúló hatása a környező települések ipari vállalkozásaira is meghatározó lehet a jövőben. **A járás településein ugyanakkor a mikro- és kisvállalkozások dominálnak.**

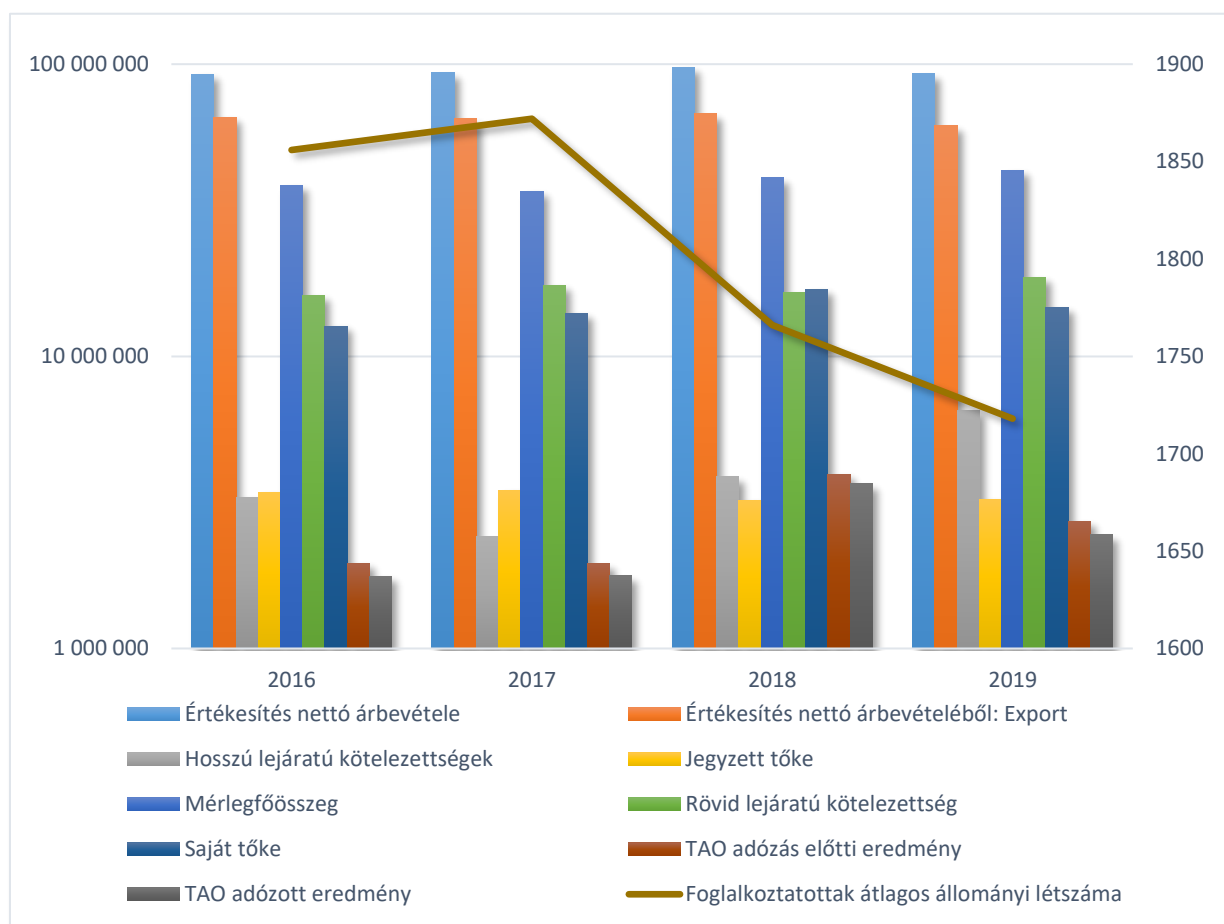
Egyelőre a **turizmus** sem Tamásiban, sem pedig a járásában nem képvisel jelentős gazdasági erőt. A szolgáltatások és attrakciók önállóan, mozaikszerűen vannak jelen a járásban, nem fűződnek össze komplex turisztikai termékhalomazzá. A minőségi turisztikai termékfejlesztést megnehezíti az elégtelen szállás- és vendéglátóhely-kínálat és **a fő közlekedési utak hiányából** adódó nehéz megközelíthetőség.

A Dél-Dunántúlon a történelmi idők alatt a meggyérült lakosság miatt német bevándorlókat telepítettek le. A németajkú népesség egy része elmagyarosodott, más része viszont évszázadokon át megőrizte nemzeti kultúráját, a **sváb hagyományok ápolása** ma is fontos kulturális turisztikai vonzerőt jelenthet a város számára.

2.2.3. Klasszikus gazdasági tőke

Tamási város **értékesítési nettó árbevétele** a települési vállalkozásokra vonatkozóan stabilnak mondható, 2016-2019 viszonylatában lényegében állandó, kiegyensúlyozott. A nettó árbevétel **túlnyomó hányadát az export bevétel adja**, amely a városban letelepedett multinacionális cégek eredménye. Ezzel az adattal arányos a **TAO adózás előtti és adózott eredménye** is, amely 2018-2019 viszonylatában jelentős fejlődést mutat.

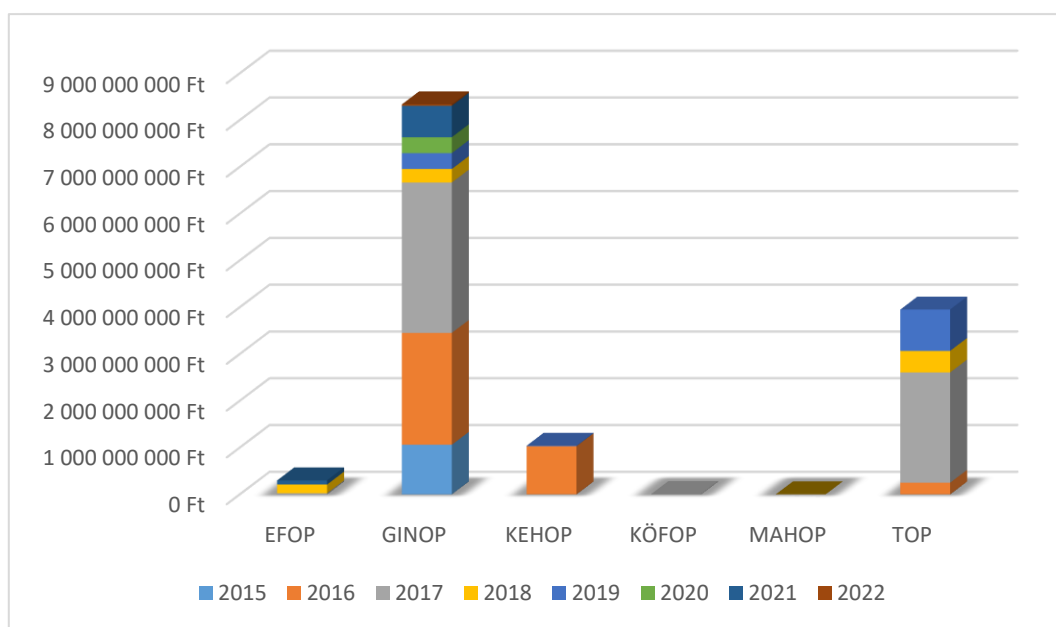
A **helyi önkormányzat összes költségvetési bevétele** 2015-ben az előző évhez képest megduplázódott, nagyrészt az állami támogatásoknak köszönhetően. Nagyobb mértékű bevételi emelkedés, 2017-ben és 2020-ban volt még, hasonló ok miatt. Mindezekkel a gazdasági adatokkal együtt a **foglalkoztatottak átlagos állományi létszáma** 2018-tól csökkenést mutat.

4. ábra:
Tamásiban bejegyzett cégek mérlegadatai (2016-2019)
Forrás: KSH - HROD

A település gazdálkodása stabil, a mérlege is alátámasztja. Évek óta állandóságot mutat, jelentősebb eltérés a hosszú lejáratú kötelezettségekben látszik, 2017 óta folyamatos a növekedése. Emellett 2018-ban jelentősen nőtt a TAO adózás előtti és TAO adózott eredmény. Mindennek ellenére a foglalkoztatottak átlagos állományi létszáma 2017 óta e területen is jelentős visszaesést mutat, aminek nagy valószínűséggel a szakemberhiány az oka.

A város **pályázati támogatások** útján jelentős összegeket kapott az elmúlt évtizedben. 2007-2013 között 22 lezárt európai uniós forrást felhasználó projektet valósított meg az önkormányzat, amelyek közel 6 milliárd Ft-os összértékű támogatásban részesültek. A 2014-2020-as tervezési ciklusban pedig 9,5 milliárd Ft pályázati összeg érkezett a városba.

5. ábra:

Az egyes operatív programok keretében lehívott források alakulása Tamásiban (2015-2022)

Forrás: palyazat.gov.hu

A 2014-2020-as fejlesztési időszakban a Széchenyi 2020 keretén belül a településen megvalósult projektek száma operatív programonként:

- 65 projekt kapott pályázati támogatást a Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program (GINOP) keretében
- 15 projekt valósult meg a Területi- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP) keretében
- 6 projekt valósult meg az Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program (EFOP) keretében

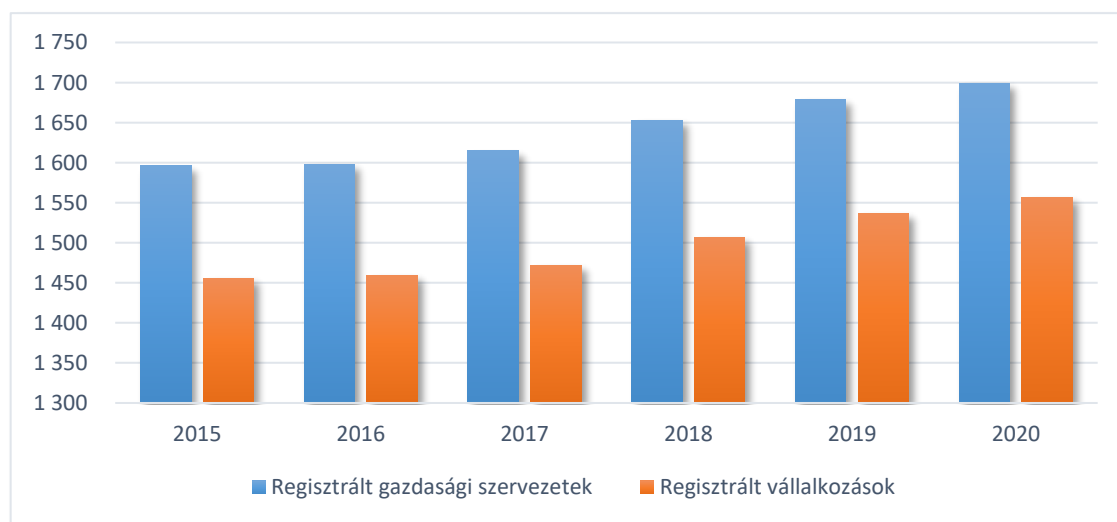
- 3 projekt valósult meg a Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program (KEHOP) keretében
- 1 projekt valósult meg a Közigazgatás- és Köszolgáltatás-fejlesztés Operatív Program (KÖFOP) keretében
- 1 projekt valósult meg a Magyar Halgazdálkodási Operatív Program (MAHOP) keretében

2014-2020 között további nagy **beruházások valósultak meg** az önkormányzat és közintézmények által (Civil Ház, bölcsőde, ökoturisztikai és a város északi iparterületének infrastrukturális fejlesztése stb.) 4,8 milliárd Ft értékben.

2021 februárjában került bejelentetésre, hogy a **Tamási fürdő komoly fejlesztés előtt áll**, a gyógyfürdő fejlesztésére 1,5 milliárd forint állami támogatás áll rendelkezésre. 3 ütemben megújulnak a medencék, a gépészet, az öltözők, a parkoló és különböző élményelemekkel, nagyobb csúszdaparkkal fog gazdagodni a fürdőegység.

A fürdő fejlesztése mellett az elmúlt időszak legnagyobb beruházását az **integrált mikrotérségi oktatási központ kialakítása** jelentette Tamásiban, több mint 1,2 milliárd Ft értékben. (DDOP 3.1.2/2F-2f)

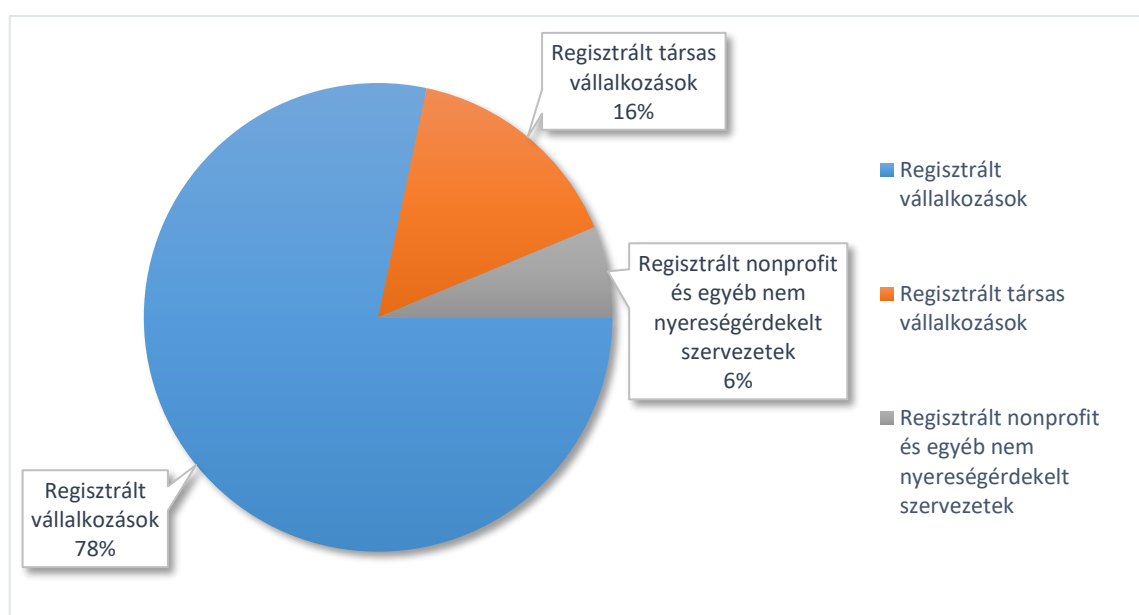
Fontos megemlíteni azt is, hogy a helyi vállalkozások vonatkozásában az elmúlt 5 évben **64 pályázati támogatás által 4,2 milliárdnyi fejlesztés, beruházás** (számos eszközbeszerzések, több innovációs, energetikai fejlesztés, képzés stb.) valósult meg, amelyek nagyban hozzájárultak a város fejlődéséhez.

6. ábra:
Szervezetek és vállalkozások száma (2015-2020)
Forrás: KSH

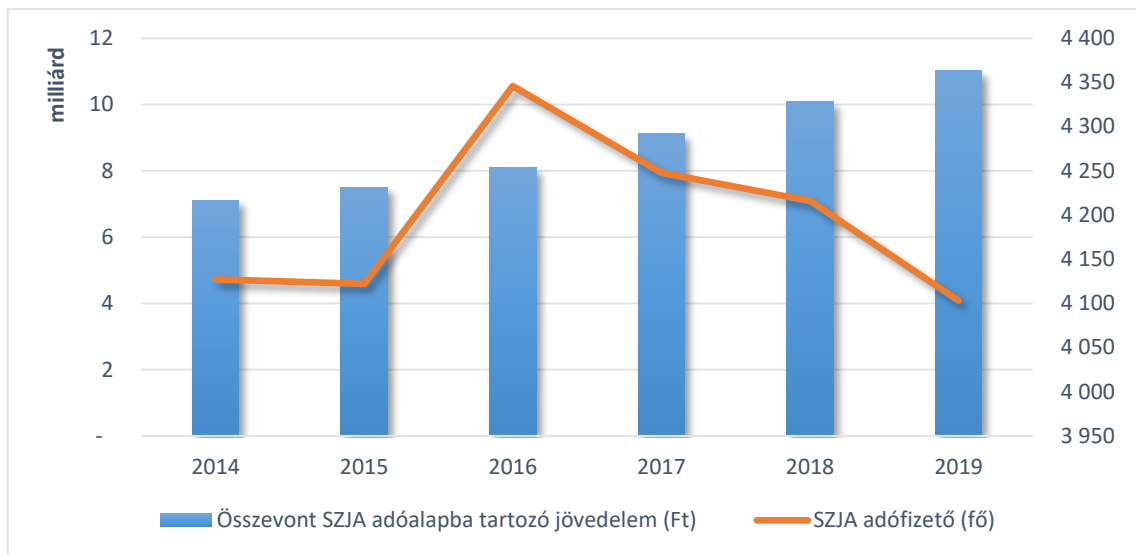
A regisztrált gazdasági szervezetek és regisztrált vállalkozások száma 2015-2020 viszonylatában stabil és növekedést mutat.

A gazdasági szervezetek megoszlásában 76% a regisztrált vállalkozások száma és 16% a regisztrált társas vállalkozások száma, amely hasonló a térség más településeinek arányához.

7. ábra:
Gazdasági szervezetek megoszlása típus szerint (%)
Forrás: KSH

2016-2019 között 184 589 467 Ft vissza nem térítendő támogatásból valósult meg Tamási város **északi iparterületi infrastruktúra fejlesztése** (TOP-1.1.1-15-TL1-2016-00005). Célja, hogy a projekt keretében megvalósult fejlesztésekkel – az iparterület jobb műszaki, infrastrukturális ellátottságával – maga az északi iparterület vonzó gazdasági környezetté váljon új vállalkozások részére, megtartó erővel bírjon a jelenleg ott üzemelő vállalkozások számára.

8. ábra:
Jövedelemadózási
Forrás: KSH - HROD

Jövedelemadózási tekintve az összevont SZJA adóalapba tartozó jövedelem mértéke csökkenő adófizető létszámra vetítve is növekszik. Míg 2014-ben 4.127 fő esetében 7,1 Mrd Ft volt az összevont SZJA adóalapba tartozó jövedelem, ez az érték 2019-ben már 4.103 fő esetében 11 Mrd Ft volt.

A **vállalkozások forrásbevonó képessége** jelentős, 2015-2021 között 67 db pályázaton összesen 4,3 Mrd Ft forrást vontak be a település gazdasági fejlődésébe.

A településen az alábbi vagyontárgyak tartoznak a **nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű vagyoni körbe**:

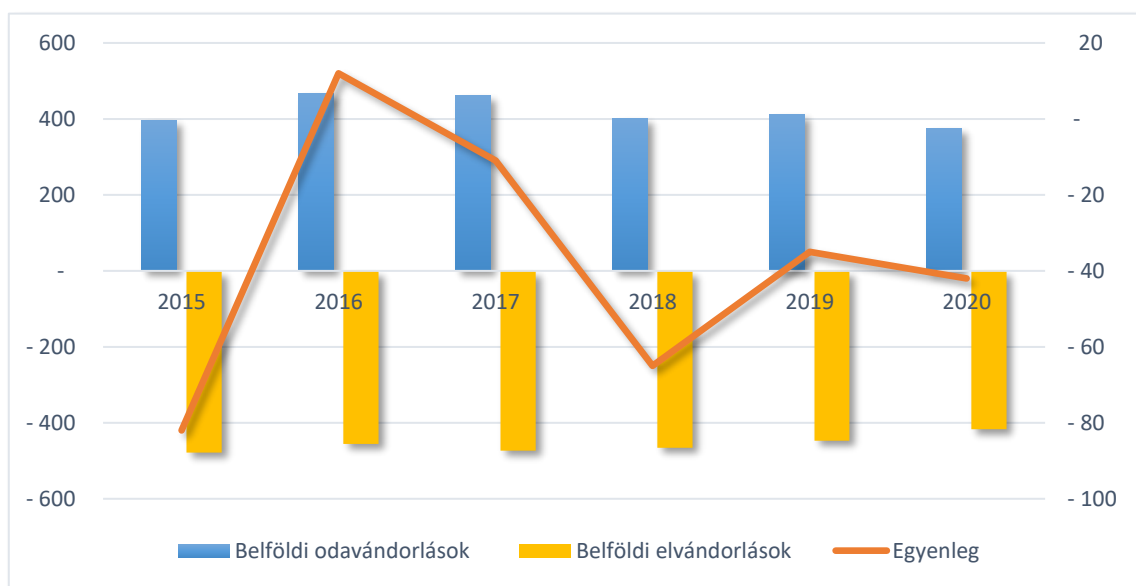
- Esterházy-vadászkastély (Miklósvár)
- Római katolikus templom
- Római katolikus Rozália kápolna (Kálvária kápolna)
- Vízimalom

2.2.4. Humán tőke

Tamási **népessége** 2020-ban 7997 fő, népsűrűsége 71,43 fő/km². A népességszám évtizedek távlatában folyamatosan csökken, az utóbbi években stagnál, 2018-hoz képest pedig **kismértékű növekedést** jelez (7986 fő).

A népesség **korcsoportonként megoszlása** tekintetében említést érdemel, hogy a településen az idősebb korosztály (65+) létszáma (1730 fő) és a fiatal (0-14) éves korosztály létszáma (1143 fő) között 34% az eltérés. Bár a településen több az idős, mint a fiatal, de ez az arány jobbnak mondható az országos átlagnál.

Az **elvándorlás és odavándorlás egyenlege** közel kiegyensúlyozott, kis mértékben az elvándorlás dominál. Az egyenleg 2020 viszonylatában 42 fővel (0,5%) több elvándorlást (417 fő) jelent, mint odavándorlást (375 fő). 2015-2020 között összesen 223 fővel többen vándoroltak el, mint települtek be. A település vándorlási egyenlege hosszabb távon -2,8%, vagyis 2015-2020 viszonylatában összesen 2,8%-kal volt nagyobb az elvándorlás, mint a bevándorlás értéke.

9. ábra:
Vándorlási adatok (2015-2020)
Forrás: KSH - HROD

2019-ben az élveszületések száma (71 fő), a halálozások számának (97 fő) 73%-a volt. Vagyis a **születés–halálozás deficit** 27%. Az országos arány a KSH 2019. évi adatai alapján ugyanebben a relációban 31%.

Életesemény	Év	Előfordulás
Élveszületések	2019	71
Csecsemőhalálozás (1 éven alul meghaltak)	2019	-
Halálozások	2019	97
Házasságkötések	2019	47
Terhességmegszakítások	2019	30
Válások	2019	16

2. táblázat:
Életesemények előfordulási gyakorisága (eset)
Forrás: KSH

Jelentős a városban élő **cigány és német nemzetiség aránya**, mindkettő létrehozta saját önkormányzatát, szervezi saját kulturális életét.

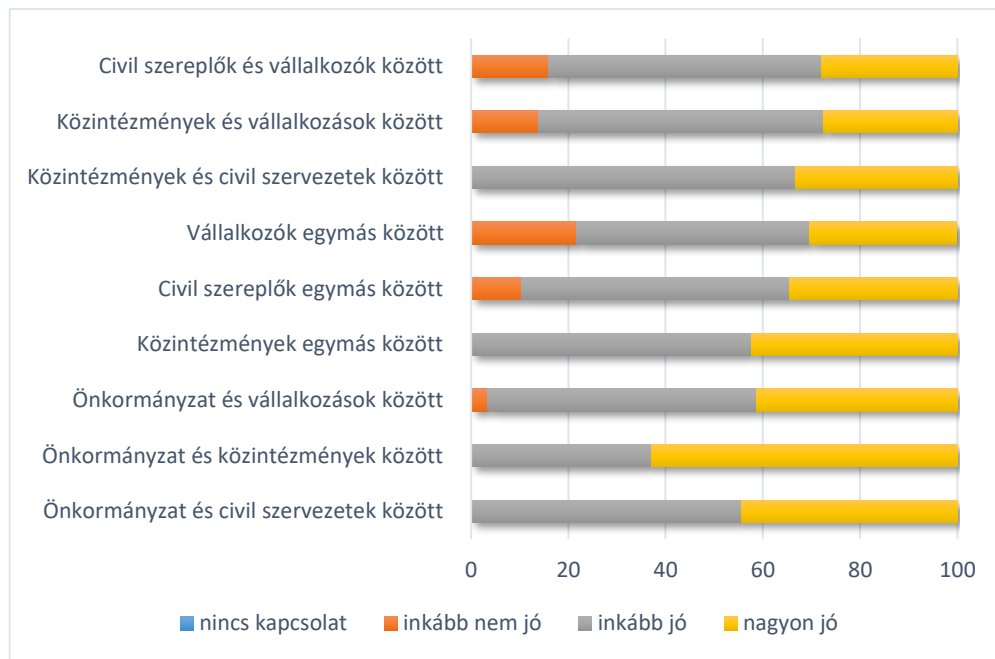
Tamásiban a **szegregációs** mutató (a 8 általános iskolai osztálynál nem magasabb iskolai végzettségű és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkező lakosság aránya az aktív korúakon belül) értéke alapján városszövetbe ágyazottan egy **szegregátum** van (Kinizsi u. – Honvéd u. – Hunyadi u. – Bajza u. mindkét oldala – belterületi határ). A külterületen szintén egy szegregátum (Örgehenye) és egy szegregációval veszélyeztetett terület (Kosba) található, amelyek a központi belterülethől délre helyezkednek el.

Tamási lakosságának gazdasági szempontból legaktívabb korcsoportjában is népességfogyás figyelhető meg, ami hatással van a helyi munkaerőpiac kínálati oldalára. Többek között ennek köszönhető, hogy a helyi vállalkozások **egyre nehezebben találnak elegendő munkaerőt**.

A Helyi Esélyegyelőségi Program 2018. évi helyzetelemzése alapján jellemzően alacsony az **iskolai végzettség** mértéke. Az e tekintetében rendelkezésre álló adatok alapján jelentősen csökkent az iskolai végzettséggel nem rendelkezők aránya, és az aktív korúakon belül is 9% körüli értéket mutat.

2.2.5. Társadalmi tőke

Az önkormányzat, a civil szervezetek, a közintézmények és a vállalkozások döntéseit általában nem egy személy hozza, hanem azok a közösség normarendjébe beágyazottan születnek. A döntésekről kikérik az érintettek véleményét.

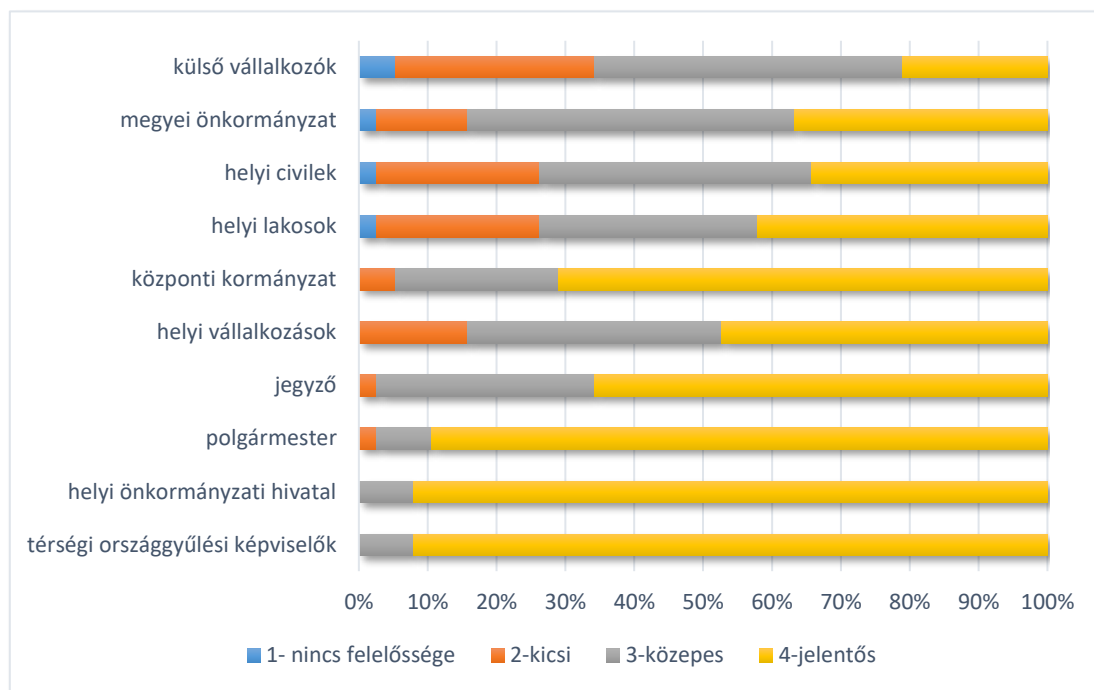
10. ábra:
Szereplők közötti kapcsolatok értékelésének megoszlása (%)
Forrás: HROD Településszonda 2022

A **helyi szervezetek kapcsolatairól** érkezett kérdőíves válaszok értékelése alapján Tamási egy **integrált, szoros kapcsolatokkal rendelkező település** képét mutatja. Egyetlen szervezet sem jelölte a „*nincs kapcsolatot az említett szektorok között*” válaszlehetőséget. A válaszok többsége az **inkább jó** és a **nagyon jó** változók között oszlott meg. **Nagyon jó a kapcsolata az önkormányzatnak a közüntézményekkel és a civilekkel.** A legkevésbé jó a vállalkozók egymás közötti viszonya, viszont itt is a stakeholderek 30,4%-a nagyon jóval válaszolt. Ezek az értékek a térségi átlagokhoz képest is kimagaslóak.

A **szakmai, civil, vállalkozói vagy a közügazgatási együttműködésekről** a saját szervezetük vonatkozásában a stakeholderek válaszaiban nincs kimagasló érték egyik együttműködési lehetőségről sem, erőteljesen fontosnak tartják a felsorolt együttműködések mindegyikét. Árnyalatnyi különbségek vannak, de a szakmai, ágazati együttműködések (3,79) és a vállalkozókkal való együttműködések (3,74) értékelték a legmagasabbra és a civilekkel való a legalacsonyabbra (3,50) a 4 fokozatú értékskálán.

A **bizalmi szintek egészen magasnak mondhatóak** a településen, **az intézményi bizalom szintje jó.** A Tamásiban élők a leginkább a polgármesterben bíznak 4,3 eredménnyel az 5 fokozatú skálán, magasabb bizalmat kapott a jegyző is (4,21). Az adatszolgáltató érintettek legkevésbé a külső vállalkozókkal szemben vannak bizalommal (3,42), de a helyi vállalkozókkal szembeni bizalom is alacsonyabb értéket mutat (3,88).

A stakeholderek az **önkormányzat működésébe** úgy érzik, nem igazán tudnak beleszólni (39,5%), 21,1% szerint pedig egyáltalán nem, 31,6% szerint is csak valamennyire. Átlagban 2,26 értéket adtak (4 fokú skálán). A **beleszólás lehetőségének** megítélését mutató számok a többi vizsgált térségi településhez képest is **meglehetősen alacsony értéket mutatnak**.

11. ábra:
Kinek mekkora a felelőssége a település fejlődésében? (1-4)
Forrás: HROD Településszonda 2022

Felelősségvállalásra nézve a legmagasabb értéket a település polgármestere és a helyi önkormányzati hivatal kapott 3,94 (4 fokú skálán). A megkérdezett települési érintettek a település fejlődését tőlük várják leginkább. Magas értéket kaptak még a térségi országgyűlési képviselők, illetve a központi kormányzat felelősségét is jelentősnek ítélték a válaszadók a település fejlődése szempontjából, amely 3,62 értéket kapott. A legkisebb felelősséget a külső vállalkozóknak tulajdonítottak 2,81 és a helyi lakosoknak is egészen alacsony jelentőséget tulajdonítanak a felelősség kérdésében 3,09. A válaszokból kirajzolódó kép alapján a tamási szervezetek képviselői leginkább a **politikai és közigazgatási vezetők felelősségét látják** a település fejlődésében.

2.2.6. Települési sajátosságok

Közlekedés-földrajzi helyzet

Tamási lényegében félúton található a Balaton és Paks között. **Az autópályák elkerülik, ami egyszerre előny és hátrány.** 50 kilométeres távolságon belül az M6 és az M7 autópálya is elérhető.

A **város megközelíthető** a Dunaföldvár-Nagykanizsa közti 61-es főúton, illetve az azt Tamásinál keresztező (Szekszárdot Siófokkal összekötő) 65-ös főúton. Említést érdemel még a Nagykónyi-Iregszemcse közti 651-es főút, amely nem érinti ugyan Tamási területét, de azáltal, hogy a várost elkerülő, rövidebb alternatív útvonalat kínál a Dombóvár-Siófok között közlekedők számára szerepe van Tamási tehermentesítésében.

A város vonattal nem érhető el. A településen régen keresztülhaladó Dombóvár-Lepsény közti vasútvonalat 1990-ben megszüntették. **A Keszőhidegkút és Tamási közötti vasúti szakaszon csak teherszállítás történik,** pedig keszőhidegkúti átszállással elérhető lenne a Budapest-Pécs, illetve a Budapest-Gyékényes fővonal is.

Kerékpárút-fejlesztések keretében kiépült a Tamási-Pári, illetve a Tamási-Regöly kerékpárút. Tamásin belül pedig a rácvölgyi, illetve a volt laktanyához vezető kerékpárút segíti a helyi lakosság kerékpáros közlekedését. A kerékpárutak elsősorban hivatásforgalmi céllal épültek, de turisztikai, illetve szabadidős sport szempontjából is jelentős szerepet töltenek be. Tamásiban a kiépült kerékpárúthálózat teljes hossza meghaladja a 20 km-t.

Közele nagyobb városok távolsága:

- Siófok: 42 km
- Szekszárd (megyeszékhely): 54 km
- Dombóvár: 36 km
- Paks 63 km
- Budapest (megközelítés M7 autópályán): 143 km

Intézményi ellátottság, közszolgáltatások

A városban a **közművek** kiépítettek, vezetékes ivóvízzel való ellátottság, csatornázottság, vezetékes gáz, az elektromos áram majd minden háztartásban elérhető.

Jelentős szerepet tölt be a térségben a Tamási **rendelőintézet**, ahol háziorvosi, gyermekorvosi, fogorvosi, nőgyógyászati, onkológiai, pszichiátriai, neurológiai, kardiológiai, belgyógyászati, urológiai, bőrgyógyászati, szemészeti, sebészet-traumatológiai, ortopédiai, fül-orr-gégészeti, reumatológiai, sportorvosi, tüdőgondozói szakrendelések működnek.

A város köznevelési intézményei között van óvoda, általános iskola és alapfokú művészeti iskola, szakképző iskola, valamint a Pécsi Egyházmegye köznevelési intézményeként működő Tamási Béni Balogh Ádám Katolikus Gimnázium, Kollégium, Általános Iskola és Óvoda. A Tolna Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Tamási Tagintézménye 32 település 38 intézményében látja el feladatát.

A **Tamási Kulturális Központ** két tagintézménye, a Tamási Művelődési Központ és a Könnö László Könyvtár. Az intézmény működteti a Tamási Helytörténeti Gyűjteményt is.

Sok évtizedes hagyományai vannak a **helyi sportéletnek**: a városban kosárlabda- és kézilabda csapat, kerékpáros egyesület, labdarúgócsapat, súlyemelő szakosztály, sakkcsapat, tenisz szakosztály is működik. Tamási büszkélkedhet az ország legrégebbi, folyamatosan megrendezett lovasversenyével.

Környezeti állapot

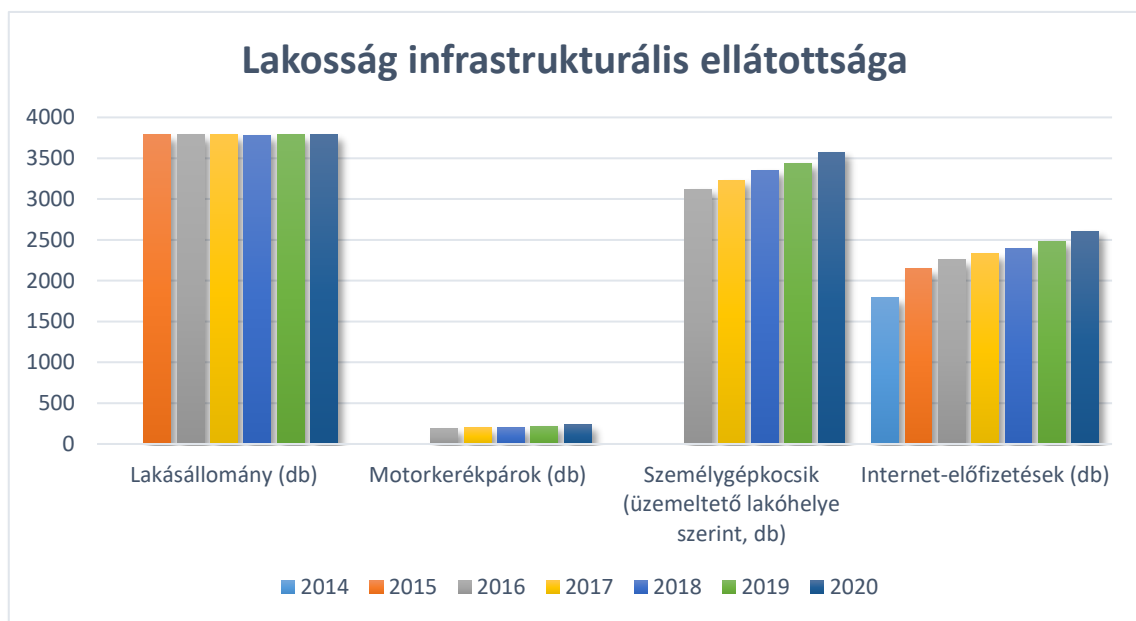
Tamási **lakásállományának** nagy része az 1970-es években épült. A város lakásállománya azóta kiegyensúlyozottan alakult, 2010-után azonban a lakásépítések korábban jellemző magas száma jelentősen visszaesett. Országos viszonylatban ugyan a lakóegységek közül sok a négy vagy több szobás ingatlan, de a lakások felszereltsége, komfortfokozata már kevésbé kedvező, különösen Tolna megye többi járásszékhelyéhez képest.

A lakásállomány a KSH adatai alapján 2015 és 2020 között stagnált, 3786-ról 3789-re változott. 2022 februárjában a családi házak átlagos négyzetméterára 185 253 Ft/m² volt a településen, a telkek átlagos négyzetméterára pedig 3 636 Ft/m² volt a településen.

Az **épített környezet konfliktusait** elsősorban a belső városrészek szlömösödése és az ipari területek alulhasznosíthatósága okozza. A **szlömösödés** elsősorban a város értékei közé tartozó értékes műemlék jellegű állományt érinti, ez pedig a turizmusra is negatív hatást gyakorolhat. A város nyugati részén elterülő kiterjedt ipartelepeken találhatók **alulhasznosított barnamezős területek**. Ezek funkcióváltásának elhúzódnása is problematikus területként jelenik meg.

Települési fejlettség

A város a **digitális fejlesztések** kapcsán tudatosan törekszik annak biztosítására, hogy a kisvárosi létnek ma már semmilyen hátránya ne legyen a nagyobb településekkel szemben. A település Gazdaságfejlesztési Programjában (2020 – 2025) külön fejezetet kapott a „**Tamási, az Intelligens Város (smart-city)**” rész.

12. ábra: Lakosság infrastrukturális ellátottság

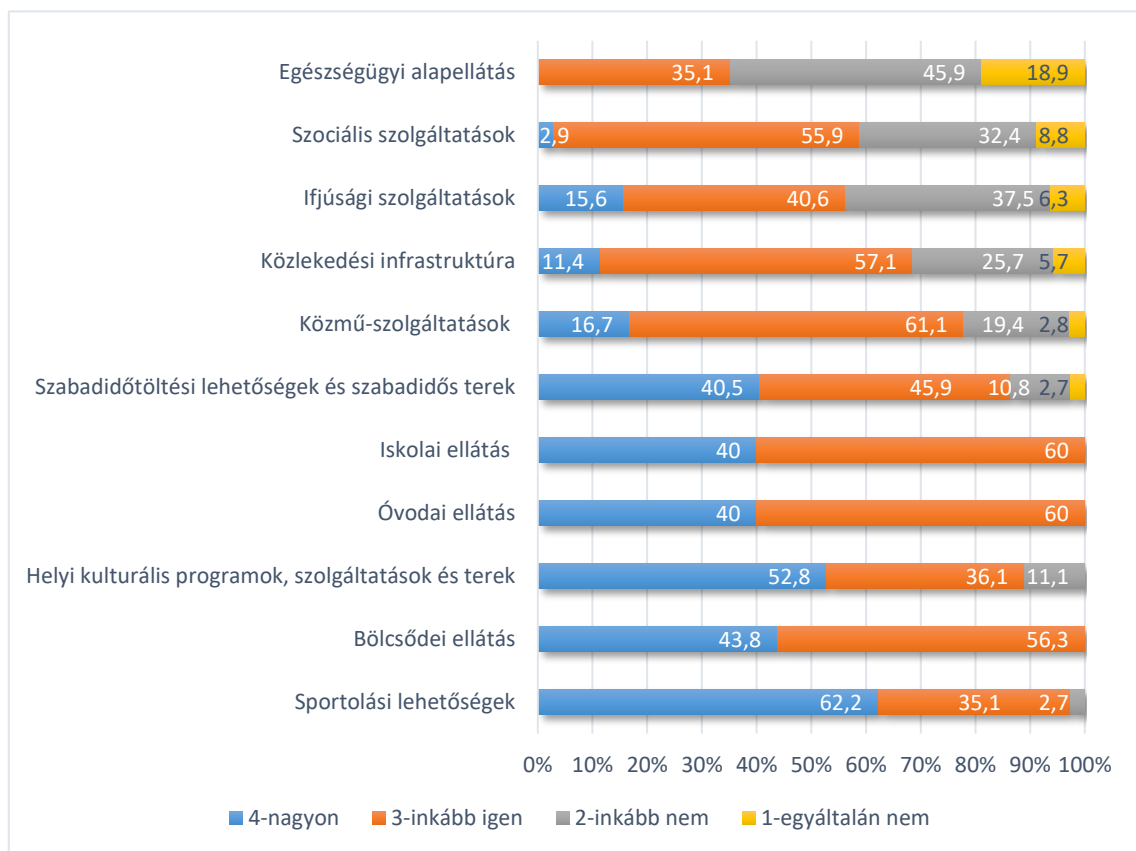
A **lakosság infrastrukturális ellátottságában** szembeűnő, hogy a településre bejelentett gépkocsik száma 456 db-bal, a szélessávú internet előfizetés pedig 1.112 előfizetéssel emelkedett.

Városi infrastruktúra fejlesztés kapcsán az utóbbi években több **nagy beruházás** történt:

- A Tamási Termálfürdőt tartalmazó Miklósvári vízgyűjtőterület csapadékvíz elvezetése
- 2 belterületi út (Páva utca, Garay utca) felújítása 329 méter hosszban
- Több mint 3 km hosszan stabilizálták Tamási és Pári község földútjait,
- Kerékpárutak épültek: Tamási-Regöly kerékpárút (10,4 km), Tamási-Pári kerékpárút (6 km)
- Geotermikus hőenergiával láttak el 13 közintézményt
- Önkormányzati épületek napelemmel való ellátása (Tamási Szabadság u. 46-48., Szabadság u. 50. és 52. szám alatti önkormányzati tulajdonban álló épületek, középületek)
- Biomassza fűtőmű: a beruházás közvetlen célja az önkormányzat tulajdonában, illetve üzemeltetésében lévő intézmények rezsiköltségeinek jelentős csökkentése
- Illegális hulladéklerakó felszámolása: a pályázati programnak köszönhetően a város felszámolta az illegális hulladéklerakókat a külterületi részen, valamint a kecszei településrészen

A stakeholderek szerint a település lakosai a **szolgáltatásokat** illetően a legkevesbé az egészségügyi alapellátással elégedettek: a terület 2,16 pontot kapott a kérdőív 4 fokú skáláján.

Alacsony értéket kaptak még a szociális szolgáltatások (2,53), és nem tűnik egyértelműen kielégítőnek a közlekedési infrastruktúra, valamint az ifjúsági szolgáltatások helyzete sem (2,66). A válaszadók **leginkább az óvodai (3,4), az iskolai (3,4) és a bölcsődei (3,44) ellátással elégedettek.**

13. ábra: Lakossági elégedettség átlagértékei (4 fokú skálán)
Forrás: HROD Településszonda 2022

A **környezetről** kérdezve az **elégedettségi** válaszok szerint a legkevésbé elégedettek a stakeholderek a településen az utak állapotával és a közlekedés szervezésével: 2,42 (4 fokú skálán). Legmagasabb elégedettségi pontszámot a közbiztonság kapott (3,37), ezt követi a környezet és a levegő minősége, továbbá az internet lefedettségével való elégedettség, 3,16 ponttal. **Alapvetően jók az elégedettségi mutatók.**

Az internettel kapcsolatos elégedettség alakulása a stakeholderek véleménye alapján: az átlagértékek között különbségek nincsenek, alapvetően inkább elégedettnek mondhatóak, de van mit fejleszteni rajta. **A legkevésbé az internet megbízhatóságával elégedetlenek.**

Munkahelyi jellemzők	Átlagérték (1-5)
Elérhetőség	3,32
Helyi megbecsültség	3,00
Választék	3,00
Munkavállalók képzésekre ösztönzése	2,84
Munkavállalók szakmai előmenetele	2,79
Bér és egyéb juttatások	2,66

3. táblázat:
Munkahelyek jellemzőinek átlagértékei
Forrás: HROD Településszonda 2022

Települési **munkahelyek jellemzőinek értékelése** az alábbi tényezők alapján történt: választék, elérhetőség, bér és egyéb juttatások, munkavállalók szakmai előmenetele, munkavállalók képzésekre ösztönzése, helyi megbecsültség. Alapvetően minden jellemzőt közepesre értékelték: ötfokú skálán a helyi munkajellemzők a 3-as érték körül mozognak. A legkevésbé elégedettek a munkavállalók a bér és egyéb juttatásokkal, amit a helyi munkahelyek tudnak biztosítani (2,66). A leginkább pedig a helyi munkahelyek elérhetőségével a válaszadók.

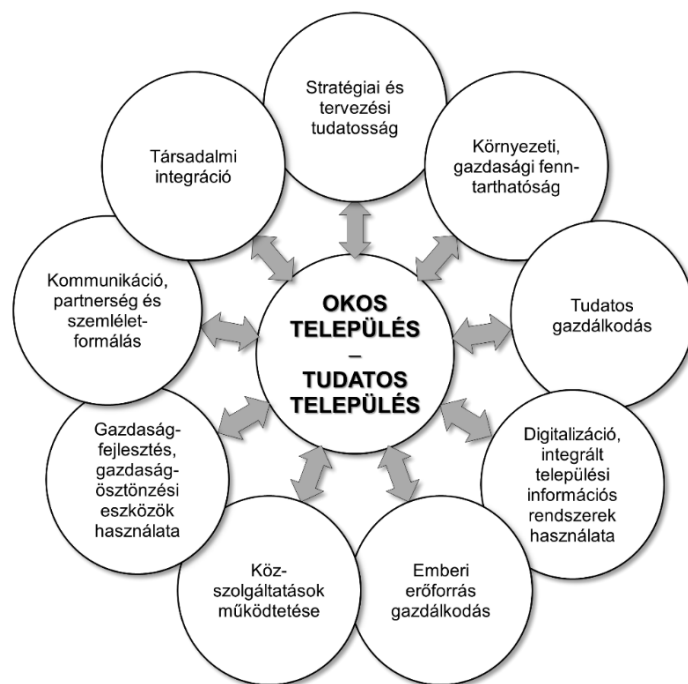
2.3. Okos település – Tudatos település

2.3.1. Okos település – Tudatos település modell

A Településszonda elkészítése során a feladathoz továbbfejlesztve adaptáltuk a *Helyi versenyképesség-fejlesztési kutatási program* keretében a Belügyminisztérium és partnerei által kialakított *Tudatos település modellt*.³

A modell célja az települési közösségek, önkormányzatok segítése tudatos, okos települések kialakításában, a célt szolgáló innovációk megalapozásában, tervezésében és megvalósításában.

A Településszonda elkészítése során a közigazgatási szabályozásra, illetve a hatósági feladatok ellátására vonatkozó elemeken kívül alkalmaztuk valamennyi terület vizsgálatát, illetve az eredeti modellt kiegészítettük a tudatos társadalmi integrációra vonatkozó terület elemzésével. Az Okos település – Tudatos település modellben így a tudatos települési vezetés, illetve önkormányzás 9 területét vizsgáljuk:

14. ábra:
Az Okos település – Tudatos település modell vizsgálati területei

³ KÖFOP-2.3.3-VEKOP-16-2016-001 azonosító jelű „Helyi versenyképesség-fejlesztési kutatási program” Tudatos Település Útmutató. HBH Stratégiai és Fejlesztési Kft. – Collective-Intelligence Kft. Budapest, 2018.

A tudatosság az erőforrásait azonosítani képes és azokat tervezett, fenntartható módon kiaknázó település, illetve önkormányzati vezetés sajátossága. A tudatos települési vezetés és partnerei a fejlesztéseket

- a helyi közösség érintettjei igényeinek és szükségleteinek figyelembevételével, azokkal együttműködésben,
- a fejlesztési tevékenység előzményeit, feltételeit és következményeit feltáró, tervező módon,
- a társadalmi, gazdasági és környezeti fenntarthatóság szempontjait figyelembe véve,
- stratégiai tervezési, vezetési szemlélettel, illetve a megvalósítás terén felelős projektirányítással végzi.

Az okos települések (smart city, smart village) társadalmi, gazdasági, környezeti és kulturális értelemben hosszú távon fenntartó, fenntartható és fejleszthető települések, térségi és tematikus településhálózatok létrehozására törekszenek. A tervezés és megvalósítás, a helyi és a globális részvétel során új technológiai és digitális megoldások széles körét alkalmazzák, illetve vonják be tevékenységükbe. Az „okosság” nemcsak az ipari és mezőgazdasági, szolgáltatási szektorokban megvalósuló tevékenységre, a gazdasági ökoszisztémára terjed ki, hanem a település külső és belső szociokulturális környezetére, működésére, önigazgatására és vezetésére is.

A Településszonda modell alkalmazásával készült helyzetelemzés, majd a jövőképzés, a célkijelölés és a cselekvési lehetőségek meghatározása során alkalmazott horizontális „okos” szempontok:

- Műszak-technológiai és szociális innováció – Digitális transzformáció
- Fenntartható fejlődés – Gazdasági, társadalmi, környezeti fenntarthatóság
- Részvétel, partnerség, együttműködés

A fejezet célja egyrészt, hogy segítse az erőforrástérkép elkészítése során azonosított erőforrások tudatos, innovatív fejlesztésének és kiaknázásának tervezését. Másrészt, hogy a vizsgált területeken tudatos, okos szemléletű helyzetelemzéssel járuljon hozzá a települési kulcstényezők és -problémák azonosításához és a jövőtervezéshez.

2.3.2. Stratégiai és tervezési tudatosság

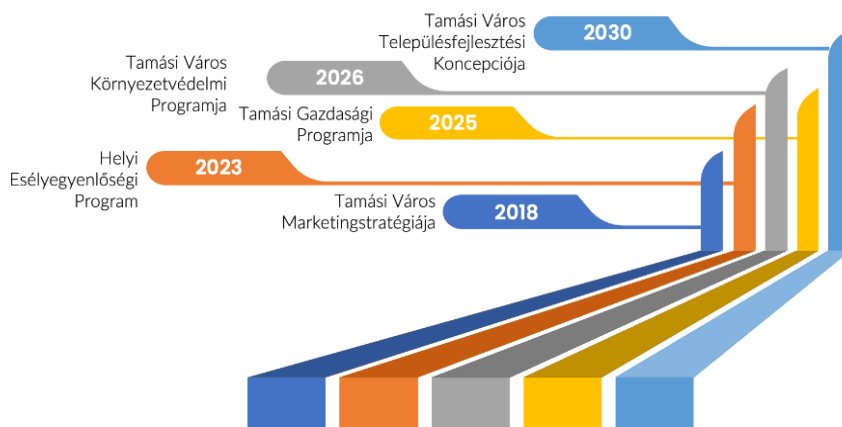
A településnek méreténél fogva kötelező integrált stratégiai tervet készítenie. A település 2016-ban készítette el hatályos Integrált Településfejlesztési Stratégiáját. Ugyanakkor további stratégiai dokumentumok is rendelkezésre állnak.

A jelenleg is **hatályos tervdokumentumok**:

- Tamási Város Településfejlesztési Konceptiója 2030
- Tamási Integrált Településfejlesztési Stratégia 2016
- Tamási Integrált Településfejlesztési Stratégia 2016 – 2018. évi módosítások
- Tamási Város Marketingstratégiája 2018.
- Tamási Város Helyi Klímastratégiája
- 2020-2025 Tamási Gazdasági Programja
- Helyi Esélyegyenlőségi Program 2018-2023.
- Tamási Város Környezetvédelmi Programja 2021-2026.
- Siófok-Pécs kerékpáros útvonal Siófok-Tamási-Dombóvár szakasz, turisztikai megvalósíthatósági tanulmány

Tamási fontosabb stratégiai dokumentumai

Tamási Város fontosabb stratégiai dokumentumai hatályuk alapján

15. ábra:

Tamási hatályos stratégiai tervdokumentumai
Forrás: Tamási Város Önkormányzata - HROD

Az előző rendszer öröksége a nagy szocialista **gyárak Tamásiba telepítése**, amelynek során az ország sok pontjáról érkezett munkaerő a városba. A rendszerváltás után a 90-es években nagyon nehéz helyzet alakult ki, hiszen ezek a gyárak megszűntek, így 20% feletti munkanélküliség sújtotta a települést. Még 2006-ban is 15% körül volt a munkanélküliség és

a város a leghátrányosabb helyzetű (LHH-s) települések közé került. **2006-ban kezdődött meg az a tervszerű, stratégiavezérelt munka, amely a mai eredményeket megalapozta.** Ebben a stádiumban fontos volt a közintézmények rendbetétele és a vállalkozóbarát település státusz kialakítása. A tervszerű munka vezetett oda, hogy mára munkaerőhiányról, illetve annak kapcsán a lakossághiányról kell beszélnünk Tamásiban.

A tervezési tudatosságban a település erősen stratégiavezérelt annak ellenére is, hogy a pályázati források bizonytalansága nehezítheti a stratégiák megvalósítását. Ez a tervszerű tudatos munka eredményezheti azt, hogy a település forrásbevonó képessége messze a legmagasabb a Paks környéki települések esetében.

A település szemléletére a helyi Településszonda felmérés keretében megkérdezett érintettek szerint a stratégiai szemlélet és a projektszemlélet is magas fokon jellemző. Az ötfokú skálán ezt 4,08 ponttal értékelték. A két szemlélet gyakorlati összeérését átlagosan 3,29 pontra értékelték 4 fokozatú skálán, tehát azok inkább összeérnek a gyakorlatban is.

A stakeholderek háromnegyedének (75,8%) kérték ki a véleményét a települési stratégia, koncepció, program, vagy egyéb dokumentum megalkotásának folyamatában. Arra a kérdésre, hogy ha lehetősége lenne a megkérdezetteknek a települési stratégia tervezési folyamatában való részvételre, részt venne-e, 17,2% a nemet választotta, és 21,9% pedig a nem tudja választ. Az eredmények alapján úgy tűnik, hogy akik szeretnének részt venni a stratégiai tervezési folyamatokban, azoknak lehetőségük van rá.

34,2 % válaszadó az inkább igen, 23,7% pedig a teljes mértékben választ adta arra az állításra, hogy „A településen a fejlesztések során figyelembe veszik a helyi szereplőket, előtérbe állítják az érdekeiket”. Megállapítható, hogy a helyi szervezetek nyitottak a tervezésben való részvételre, figyelembe veszik a véleményüket és ezzel tisztában vannak.

A megkérdezettek a települési fejlesztéseket gazdaságilag, társadalmilag és környezeti szempontból is **fenntarthatónak tartják.**

A település életével való elégedettség viszonylag magas, 10-es skálán 7,53-as értéket kapott, a lakossági elégedettséget ennél alacsonyabbra, 6,58-ra értékelték. Az eredmények alapján elmondható, hogy a település életével általában elégedettek az emberek.

A Belügyminisztérium Gazdaságösztönzési Útmutatója a helyi gazdasági ökoszisztémákat fejlettségi szintje alapján három csoportba sorolja:

1. Az első szint, a kezdetleges, eseti (kizárólag projekt alapú) együttműködések alapul.
2. A második szint a tudatosan fejlesztett ökoszisztéma, amely jellemzője, hogy rendszeres, több oldalú együttműködésen alapul.

3. A harmadik, legfejlettebb szint az érett ökoszisztéma, amely 3-4 oldalú, rendszeres együttműködésekkel és már innováció fókusszal rendelkező településeket jellemzi.

A besorolás alapján Tamási városára leginkább a második szint jellemző, **ahol erőteljes a stratégiavezérelt szemlélet, amely erős innovációs fókusszal társul.**

2.3.3. Környezeti és gazdasági fenntarthatóság

A város elkötelezett a fenntarthatóság irányában. Ezt támasztják alá Tamási Város Klímastratégiája, Környezetvédelmi Programja, illetve a Gazdaságfejlesztési program, a Területfejlesztési Kon koncepció és az Integrált Területfejlesztési Stratégia vonatkozó részei.

A fenntarthatóság célja a **fenntartható fejlődés elősegítése**, melynek következményeként megvalósul az erőforrások gazdaságos felhasználása. Fennél a település gazdasága, fejlődik társadalma, új munkahelyek jönnek létre, bővülnek a jövedelemszerzési lehetőségek és a település lakói több figyelmet fordítanak a környezetvédelemre és a megújuló energiaforrások használatára. Ennek kapcsán **Tamási város kiemelten foglalkozik a „Zöld, azaz karbonsemleges”, ökológiailag fenntartható energetikai megoldásokra épülő fejlesztésekkel, így pl. a geotermikus energia hatékony felhasználásával.**

A település vezetése a lakossággal együttműködve törekszik arra, hogy a fenntarthatóság szolgálatában álló döntések szülessenek és a környezeti erőforrásokkal kíméletesen gazdálkodó fejlesztések valósuljanak meg.

Társadalmi erőforrások

A helyi vállalkozások munkavállalóinak képzése sok esetben elengedhetetlen a versenyképesség megőrzéséhez, és egyben növeli a településen vagy a térségben rendelkezésre álló emberi erőforrásokat. A munkavállalókat támogatni kell a képzéseken való részvételre, amely az egész életen át tartó tanulás megvalósulását teszi lehetővé. **A jó minőségű, minőségbiztosított munkaerőpiaci kompetenciafejlesztő képzések a város fejlődése szempontjából kulcsfontosságúak.**

A helyi tudás fejlesztésére nemcsak az oktatási, hanem az egyéb helyi kulturális intézményekben, pl. közgyűjteményekben, közművelődési intézményekben is van lehetőség. Az intézmények megfelelő támogatással olyan programokat is indítanak, amelyek a lakosság széles köre számára érdekesek, valamint az itt működő közösségek által megvalósított programok az egész életen át tartó tanulás folyamatát segítik. Az 2014-2021-es ciklusban közel 300 millió forint támogatást hívott le humánfejlesztési projektre az EFOP konstrukcióban Tamási.

A helyi szinten működő **civil szervezetek** közösségek tevékenységeik által segítik a közösségek kialakulását és azok fennmaradását, így ezzel a csoportok közötti bizalmat erősítik. A települési vagy térségi szintű **közösségfejlesztő folyamatokat** közösségi tér hatékony működtetésével lehet támogatni, ami Tamási esetében adott. A tér kialakításában

és működtetésében szintén jelentős szerepet kaphatnak civil szervezetek, közösségek. Tamási város kulturális intézménye a Tamási Művelődési Központ, amely a települési művelődési házakra jellemző gazdag programkínálattal rendelkezik. A digitális transzformáció, az egész életen át tartó tanulás és települési humán erő fejlesztés lehetőségeinek kiaknázása érdekében fontos, hogy a kulturális intézmény szemléletformáló szerepe meghatározó bázisa legyen települési humán erő fejlesztésének.

A településen az **utóbbi öt évben bejelentett szabadalom nem volt, amely jelzi a település innovációs sajátosságait.** A stakeholder felmérés alapján ugyanakkor a **megkérdezettek innovációra való hajlandósága kiemelkedően magas** (44,7% inkább igen, 50% teljes mértékben igen). A visszajelzések alapján tehát **az innovációra való nyitottság adott, viszont hiányzik az az eszközrendszer, amely által az innovatív folyamatok megerősödhetnének.** Ezt támasztja alá az is, hogy bár az innovációra való hajlandóság magas, annak jelenléte a különböző innováció-típusokban a stakeholderek kb. 20%-a szerint magas, kb. 30% szerint közepesen van jelen és 30% mondja azt, hogy egyáltalán nincs jelen. **Az innovációs szemléletmód megerősítése és gyakorlati alkalmazása tehát a település további fejlődésének a potenciális lehetősége.**

Gazdasági erőforrások

A beruházások megvalósítása és a szolgáltatások kialakítása során a lokális termelési rendszerek előnyben részesítése, illetve a helyi, térségi gazdasági kapcsolatok erősítése hosszabb távon azt eredményezi, hogy megtermelt hozzáadott érték nagyobb hányada gazdagítja a településen, illetve a térségben élő embereket. Ennek alapfeltétele a stratégiai gondolkodás további fejlesztése, a tudatos 3-4, vagy több oldalú stratégiai együttműködések alapuló kapcsolatok kezdeményezése és formális keretekben rögzítése és valós tartalommal történő működtetése. **Tamási városa kiváló példa arra, hogy ahol a stratégiai tervezés és végrehajtás erős, ott erős a település forrásbevonó képessége és dinamikus a település fejlődése.**

Tamásiban a **helyi vállalkozókkal való nyilvános együttműködés, a széles körben támogatott ügyek felkarolása segíthet a vállalkozók társadalmi megbecsülésének erősítésében. Az ilyen együttműködések emellett hozzájárulhatnak a civil szervezetek hatékonyabb működéséhez szükséges források előteremtéséhez is.**

Tamási gazdasági fejlődésének motorja a településen jelen lévő két multinacionális nagyvállalat. Bármelyik nagyvállalat esetleges kiesése nagyon rövid idő alatt vetheti vissza a település gazdasági fenttarthatóságát. **A település vezetése számára prioritás a**

nagyvállalatokkal való jó, partneri kapcsolat fenntartása. Elengedhetetlen azonban a helyi KKV vállalkozások innovációs fejlesztése is a gazdasági fenntarthatóság érdekében.

A vállalatok társadalmi felelősségvállalásának erősítése segíthet nekik abban, hogy a közvéleményben kedvezőbb kép alakuljon ki róluk. Ez hozzájárul a szereplők közötti bizalom erősödéséhez, a vállalkozások együttműködéséhez kapcsolódó tranzakciós költségek csökkenéséhez.

Környezeti erőforrások

A termelés és szolgáltatás során felhasznált megújuló energia szélesebb körű alkalmazása csökkenti a nem megújuló természeti erőforrások mennyiségét, ezzel járul hozzá a természeti erőforrások megőrzéséhez. **Tamási városa stratégiai célja a már meglévő megújuló természeti erőforrások további kiaknázása és fejlesztése.** A geotermikus fűtésrendszer 2015-ben került kiépítésre, közel 20 intézmény fűtése megoldott melegvízzel. A termálkút vizét zárt rendszerben keringtetik, amely jelenleg 43.5 fokos (850-900 m mélységből). **A városnak szüksége van egy új kútra is, amelynek legalább 55-60 fokos vizet kell adnia.** Ezt a hőfokot 1200-1500 méter mélyről lehet felszínre hozni és hasznosítani.

2.3.4. Tudatos gazdálkodás

Tamási város gazdálkodását megfontolt, szigorú költségvetési politika jellemzi. Stabil költségvetési háttérnek és a város- és gazdaságfejlesztési feladatok ellátásához igazodó szervezeti struktúrának köszönhetően a város pályázati aktivitása kimagasló, mind a megvalósított projektek, mind a lehívott támogatás összegét tekintve.

Az elmúlt 2014-2020-as tervezési időszakban Tamási városba a különböző Európai Uniók pályázati konstrukciókon keresztül 9,5 Mrd Ft támogatás érkezett. Ha ezt az összeget lakosságarányra vetítjük, akkor **lakosonként 1,2 millió Ft támogatási összeg érkezett a településre.** Ez közel kétszerese a térség legnagyobb forrásbevonó képességgel rendelkező településének, Paksnak. Paksra ugyanebben a tervezési időszakban 12,8 Mrd Ft támogatás érkezett, ami lakosságarányosan 680.000 Ft/fő összeg. Az egyes Operatív Programok szintjén legkisebb támogatás az Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program (EFOP) konstrukcióban érkezett (300 millió Ft), majd ezt követte a Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program (KEHOP) (1 Mrd Ft), a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP) (3,9 Mrd Ft), a Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program (GINOP) (4,3 Mrd Ft) támogatásai. **Pályázati eredményességben kiemelkedett a helyi vállalkozások pályázati aktivitása és sikeressége, valamint az Önkormányzat pályázati sikeressége, azonban a társadalmi fejlesztések messze elmaradtak ezektől.**

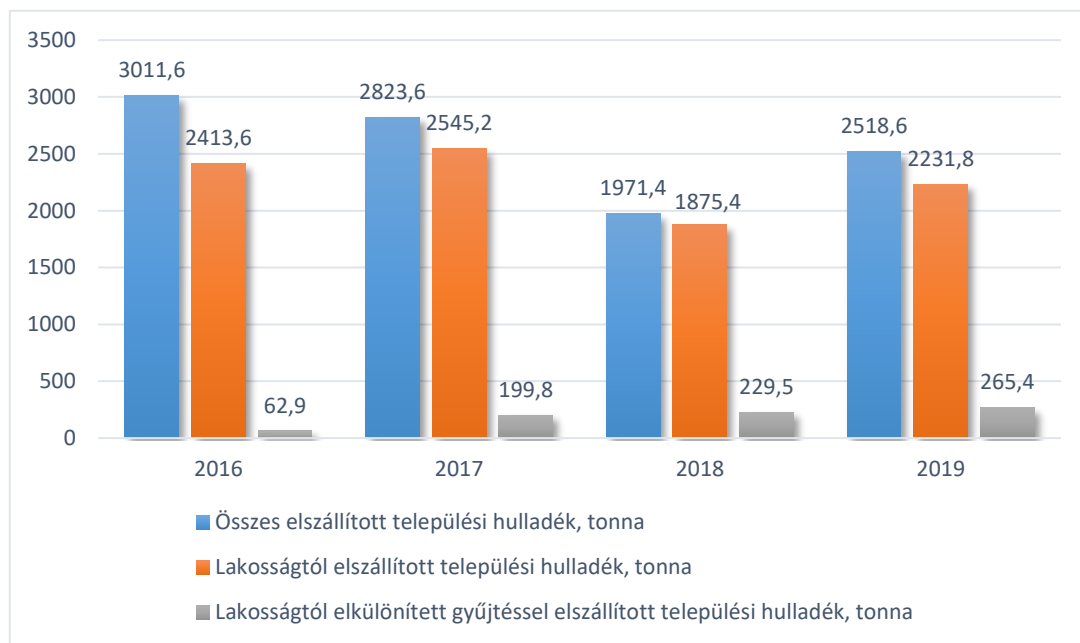
A település vezetése tudatosan bányáz a települési vagyonnal. A gazdálkodás stabil, kiegyensúlyozott, fejlődő. A gazdálkodás során erőteljesen építenek a gazdálkodási adatokra, azok feldolgozására, amelyet digitális eszközökkel is segítenek.

A város költségvetését a pandémiás időszak nem érintette jelentősen. A járvány után újra a pandémia előtti iparüzési adóval tudnak tervezni. Az évi 2,5-3 Mrd Ft nagyságrendű városi költségvetésből a helyi adó mértéke 600-650 milli Ft, melynek 65-70%-át a településen jelenlévő két mult cég adja. Ez veszélyforrás is lehet, de a partnerség alapján a kapcsolat stabilnak mondható.

A tudatos gazdálkodás és gazdasági környezet biztosítás következménye, hogy mára munkaerőhiány jelent meg a településen. Ezzel együtt a multinacionális cégeknél megjelent a külföldi, jellemzően ukrán munkaerő is, akiknek munkásszállót építenek a 61-es út mentén, a volt orosz laktanyában. A forrás megvan a beruházásra, az építés elkezdődött.

A digitalizáció erőteljesen jelen van a városi gazdálkodásban is. **Cél, hogy a városüzemeltetési feladatokat átvezessék egy kialakítandó digitális platformra, ahol azonnali információt nyerhetnek az üzemeltetés kapcsán.** Ez elősegítheti a működési racionalizálást, a szabályozást, vezérlést. A célként kitűzött városüzemeltetési platform

fejlesztése példaértékű lehet, ha elkészül. Ebben a folyamatban megfontolandó figyelembe venni az agilis és iteratív, a felhasználói élményre épülő innovációs módszertanokat és folyamatosan fejleszthető szoftvert létrehozni.

16. ábra: Hulladékgazdálkodási adatok 2016-2019
Forrás: KSH - HROD

A természeti erőforrások megőrzéséhez járul hozzá a hulladékgazdálkodás környezetbarát fejlesztése, ami csökkenti a közvetlen környezetterhelést. A szelektív hulladékgyűjtés bevezetésével és alkalmazásával az elsődleges alapanyag felhasználás csökkentése, a többszöri használat és újrahasznosítás részarányának növelése is elérhető. **A város rendelkezik egy biomassza „erőművel”, amelyet zöldhulladék darálmánnyal fűtenek és a hidegebb hónapokban ezzel tudnak rásegíteni a geotermikus hőenergiára.**

A helyi vállalkozások a környezeti ártalmak megismerését segíthetik elő helyi környezetvédelmi szervezetek és tevékenységeik támogatásával. A tevékenység hozzájárulhat a vállalkozások iránt táplált bizalom növekedéséhez is.

Ahogy az a város elfogadott klímastratégiájában is szemléletformálási célként megfogalmazza, a települési szinten megvalósuló környezeti fenntarthatósághoz kapcsolódó szemléletformáló programok kidolgozásával és megvalósításával mind a helyi vállalkozók, mind a lakosság olyan ismeretekre tesz szert, amelyek segítik a fenntartható szemlélettel kialakított intézkedések alkalmazását, azokhoz való kapcsolódást, valamint a szemlélet szervezeti és egyéni szintű alkalmazását egyaránt.

A természeti értékekre épülő, turisztikai jellegű beruházások esetében törekedni kell arra, hogy a kialakított szolgáltatások által a megnövekedett látogatottság a környezet nagyobb mértékű terhelését ne eredményezzék.

A fenntartható, mezőgazdasági termelés minőségi és mennyiségi fejlesztése során törekedni kell a vízbázis védelmét és a talajminőség megóvását szem előtt tartó környezetbarát technológiák alkalmazására. **Az innovatív technológiai fejlesztések, fajtakisérletek, modellértékű tájgazdálkodási projektek, a termelői és értékesítési hálózatosodásban rejlő lehetőségek kihasználása szintén a környezeti erőforrások megóvását szolgálják.**

A fejlesztések kialakítása során törekszik a zöldenergia előállítás mennyiségének a növelésére. A zárt anyagciklusok kialakítása, hasznosítás révén a korábban hulladékként jelentkező anyagok a gazdaságban tovább használhatók, ezzel is csökken az ártalmatlanítandó hulladék mennyisége.

Tamási város fejlesztése során alapvető cél a település fiatalokú népességének megtartása és településre vonzása. A lakosság életminőségének növelésével, fontos cél, a társadalmilag, gazdaságilag és környezetileg fenntartható növekedés elérése, valamint a települési infrastruktúra további fejlesztése.

A stakeholder interjúk alapján a fenntarthatósági szempontok érvényesülése koherens a stratégiavezérelt szemléletmóddal.

2.3.5. Tudatos digitalizáció, integrált települési információs rendszerek használata

Az önkormányzat tudatosan használ adatbázisokat. Van saját adatgyűjtési rendszere is, de ez még nincs egységes adatbázisrendszerbe szervezve. A hivatalban keletkező ügyiratok általában papír alapúak, amelyek az irattárba kerülnek. Nincs egységes adatbázis és az adatkezelés a hagyományos papíralapú irattári rendszernek megfelelő. Azt azonban már felismerték, hogy az így keletkezett adatok is a települési tervezés, üzemeltetés fontos adatforrásai lehetnek.

Az integrált települési információs rendszereket, így az IKIR-t, vagy a TeIR-t ismerik, rendszeresen használják.

Saját adatgyűjtési módszertant ott használnak, ahol hozzáférési felületük van, például az okosmérők rendszere esetén. A tervezési, stratégiai tudatosság alapvető felismerése, hogy a települési adatbázisokból nyert adatok elemzése, értelmezése segíti a települési folyamatok mélyebb megértését és így releváns, célzott és hatékony beavatkozásokat tesz lehetővé.

A tudatos adatgyűjtés, kérdőívezés, az így nyert adatok elemzése jelen van a városban, a fejlesztésekről megkérdezik az érintetteket.

Tamási Gazdasági Programja 2020-2025 dokumentum külön rész szentel a „**Tamási, az intelligens város** (smart-city)” témakörnek, amely alapján a szükséges fejlesztéseket három területen határozzák meg:

1. Az önkormányzat tulajdonában lévő intézmények energia- és fogyasztás monitoring rendszereinek fejlesztése és felügyeleti rendszerek létrehozása
2. Okos ügyintézés- és szolgáltatás
3. A lakosság számára nyújtott digitális szolgáltatások

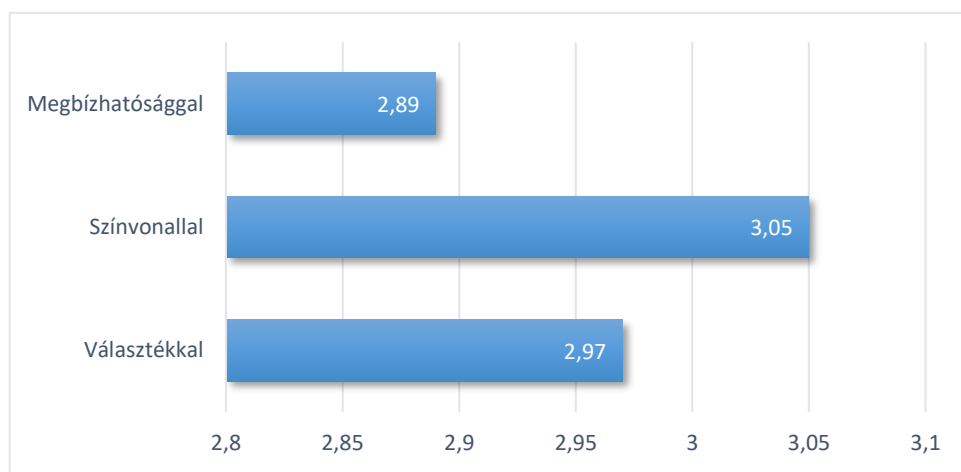
A dokumentum kitér az **intelligens középületek** „okosítására”, amely által lehetővé válik a tudatos adatgyűjtés, feldolgozás és üzemeltetési optimalizálás. Ebbe a folyamatba tartozik az **intelligens városüzemeltetési program**, amely törekszik a digitális lehetőségek kihasználására, egy **kreatív-digitális „okosváros”** kialakítására. A városfejlesztés és a városüzemeltetés korszerű, az eddiginél hatékonyabb eszközökkel valósítható meg. Így a település életébe egyre nagyobb mértékben beépülő infokommunikációs megoldások hatékonyan és alacsonyabb költségek mellett járulnak hozzá ahhoz, hogy a lakosság életminősége („quality of life”) érezhetően javuljon, és élénküljön a közösség gazdasága.

A kialakítandó rendszer **továbbfejlesztésének irányai**, megoldásai:

- „Smart” zöldterület-kezelés
- Hőmérséklet, páratartalom, károsanyag-koncentráció mérése, 0-24h felügyelet és beavatkozás lehetősége
- Vihar- és árvízkárok menedzselése
- Megújuló energiaforrások felhasználása mellett kapcsolt energiatermelés (nap, szél stb.) folytán felmerülő menedzselés, 0-24h felügyelet és beavatkozás lehetősége
- Levegőminőség mérése, 0-24h felügyelet és beavatkozás lehetősége

A tudatos digitalizáció (smart city) témakörben **tervezett projektek**:

- A város honlapjának fejlesztése
- Ingyenes wifi lefedettség bővítése
- E-ügyintézés
- Városkártya, mobil-applikáció

17. ábra: Internettel kapcsolatos elégedettség (4 fokú skálán)

Forrás: HROD Településszonda 2022

Ahhoz, hogy mindezek a tervek megvalósuljanak, elengedhetetlen a digitális infrastruktúra elérhetősége és minősége. Az internet hálózat lefedettségével a válaszadók 60,5%-a inkább elégedett, 28,9 %-a teljes mértékben elégedett.

A digitális fejlődés egyik mutatója a **szervezetek jelenléte a világhálón**. A stakeholderek szervezeteinek többsége a közösségi média platformokon jelen van (84,2%), saját weblappal már valamivel kevesebben (73,7%) rendelkeznek, míg online szolgáltatása 18,4%-nak jelenik csak meg. Online szolgáltatása idegen nyelven a válaszadó stakeholderek szervezetei 7,9%-nak van.

A válaszadók a szervezetek online jelenlétét nagyon hasznosnak találják, ami a többi településhez képest is magas inkább igennel vagy nagyon hasznossal válaszolt a stakeholderek 97,4%-a. Egyetlen szervezet gondolta inkább nem fontosnak az online jelenlétet.

A tervben lévő digitális, műszaki, technológiai fejlesztések arányában nem áll rosszul a település, a válaszadók közel 69%-a tervezi a közel jövőben (28,9%-nak folyamatban is van már). Fejlesztésekhez forrásként legtöbbször a pályázati forrást jelölték meg (60,5%). Magas arányban vannak azok is (36,8%), akik saját forrásból, vagy abból is terveznek fejlesztést megvalósítani. Hitel felvételéhez egyetlen szervezet sem tervez fejlesztések érdekében fordulni, vegyes finanszírozásban is csak egyetlen szervezet gondolkodik.

A fentiekből is látszik, hogy a város a digitalizáció területén vegyes képet mutat. Míg a város vezetése erőteljes tudatos szemlélet által törekszik a smart city koncepció kialakítására, a település más területeink átlagos eredmények jelentek meg. A település vezetése felismerte, hogy a digitalizáció az integrált rendszerek kialakítás és összekapcsolása, az adatvezérelt, hatékony és optimalizált működés felé tart. Mindezen lehetőségek kialakítására tudatosan törekszenek, amely jelzi, hogy a város a települési digitalizáció húzóereje lehet.

A digitalizációs fejlesztések, valamint az okos település projektek megvalósítása során törekedni kell az olyan fejlesztések kialakítására, amelyek csökkentik a munkavégzéshez, ügyintézéshez kapcsolódó közlekedésből adódó környezeti terhelést. Továbbá a fejlesztések révén a digitális szolgáltatások könnyebben érhetőek el a nem térségközpont lakosai számára. **Tamási városa törekszik a digitális transzformáció fejlesztési célú alkalmazására, a település vezetés életében jelenlévő digitalizációs szemlélet jó gyakorlat lehet más települések számára is.**

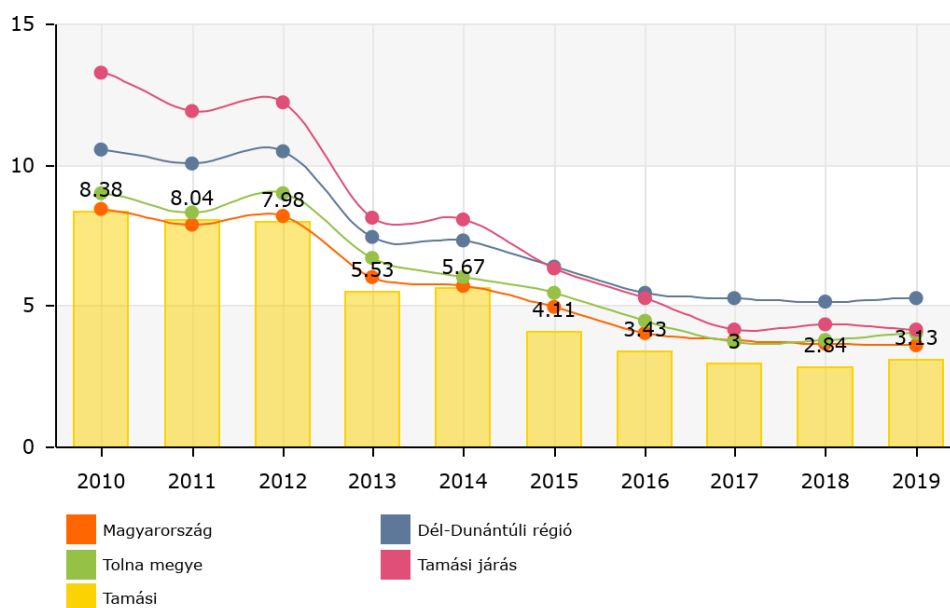
2.3.6. Tudatos, kompetencia alapú emberi erőforrás gazdálkodás

A település emberi erőforrás gazdálkodása jónak mondható. Az önkormányzati szférában megfelelő tudással rendelkező szakemberek dolgoznak, a munkatársak a szaktudásuknak megfelelő tevékenységet végeznek. A humánerőforrás menedzsment kapcsán megfigyelhető a munkavállalók életkorának növekedése, ezért a település stratégiai célja a fiatal munkavállalók bevonása. **A szakmai kompetenciák megléte az új munkavállalók esetén kihívás.**

Külön kompetenciafejlesztő programok nem jellemzőek, de a város vezetése nyitott arra, hogy az ilyen programok felkészítsék a munkavállalókat az új kihívásokra, a folyamatosan változó helyzethez való alkalmazkodásra. Fluktuáció a hivatali munkahelyek vonatkozásában nem jellemző, de a távozó szakembereket nehezen tudják pótolni a megfelelő szaktudás hiánya és a versenyszféra magasabb béréi miatt.

Az Integrált Településfejlesztési Stratégiában meghatározott átfogó cél a humán erőforrás fejlesztése, a népességmegtartó képesség erősítése. Ez az átfogó cél szervesen illeszkedik **az „Intelligens és vonzó város” célhoz, amely a szolgáltatások minőségének és elérhetőségének javulásán keresztül kívánja elérni a város magas színvonalú humán szolgáltatásait és infrastrukturális feltételeit,** amely a minőségi lakókörnyezet által komfortérzetet nyújt lakói és a beköltözők számára.

A statisztikai adatok (TelR) szerint 2010 óta jelentős mértékben csökkent a **regisztrált munkanélküliek aránya.** A 2010-es 8,38 %-ról 2019-re 3,13 %-ra csökkent. Ez a csökkenés egészen 2018-ig tart, ahol eléri a 2,84 %-os alsó értéket. 2019-ben ez az érték kismértékben növekedett. Tamási város regisztrált munkanélküliségi adatai az országos átlaghoz közeleiek. Ezek az adatok lényegesen jobbak Tamási járás és a Dél-Dunántúli régió adatainál.

18. ábra: Regisztrált munkanélküliek aránya (2010-2019)
Forrás: TeIR

A **regisztrált munkanélküliek arányán** belül a tartós munkanélküliek (vagyis a 180 napnál hosszabb ideje regisztrált munkanélküliek) aránya szintén jelentős csökkenést mutat a 2010-2019 időszak viszonylatában. **Tamási város tartós munkanélküliség aránya különösen a 2014-2019 évek viszonylatában lényegesen jobb képet mutat az országos, régiós és megyei átlaghoz viszonyítva.**

A **pályakezdő munkanélküliek aránya** a nyilvántartott álláskeresők között 2014-ig emelkedik, majd 2014-től csökkenő tendenciát mutat. A nyilvántartott álláskeresők között a csúcson 2014-ben volt a pályakezdők munkanélkülisége (18,13%), amely 2019-re 7,32%-ra csökkent. Ez az érték már alatta van az országos, régiós, megyei és járási adatoknak is.

Az 1990-es évektől kezdődően több Tamásiba telepített üzem megszűnt, vagy máshova helyezte telephelyét. A megmaradók is jelentősen csökkentették dolgozói létszámukat. Az újonnan létesült vállalatok, vállalkozások sem tudták biztosítani helyben a teljes foglalkoztatást. Ezért igen sokan csak a város határain túl találtak munkalehetőséget, vagy ingáztak a megyén túlra.

Az egyéni vállalkozások zöme kereskedelmi tevékenység, csak kisebb részben végeznek termék-előállítást vagy mezőgazdasági termelőtevékenységet. Számottevő a városban a közalkalmazottak aránya.

A privatizáció, az ipari nagyüzemek széthullása és a földhöz jutás jelentősen átalakította a helyi társadalom szerkezetét. 2006 után nagyszámú társas és egyéni vállalkozás jött létre, melyek megerősödése, fejlődése, új munkahelyteremtő beruházások létrejötte enyhítette a foglalkoztatási gondokat, amely mára már inkább a szakember hiány miatt munkaerőhiánnyá vált.

Az Integrált Településfejlesztési Stratégia meghatározza, hogy a helyi erőforrások között kiemelt szerepet kell, hogy kapjon a munkaerő, annak fejlesztése, illetve a munkahelyteremtés. Ennek keretében:

- a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok munkához jutásának elősegítése,
- a közmunkaprogram piaci szektor felé terelése,
- a helyi termékek versenyképességének támogatása,
- feldolgozóipari kapacitás bővítése, különös tekintettel az ipari övezet bővítése által.

A munkahelyteremtés érdekében meg kell oldani a munkaerőpiaci kínálati potenciál felmérését, a közmunkaprogramokkal való összehangolását, a közfoglalkoztatottak munkaerőpiacra történő kivezetését, továbbá előtérbe kell helyezni a közeljövőben a környező egyetemekkel és munkaügyi központokkal átképzési rendszer kidolgozásának lehetőségét együttműködve a Tolna Megyei Szakképzési Centrummal. **A munkahelyek létrehozásához és meglévők fenntartásához hozzájárulnak a városi fejlesztések (pl. a "zöldfoglalkoztatás" megvalósításával a munkanélküliek mind szélesebb körének a munka világába való visszavezetése), az idegenforgalom, a szép és esztétikus környezet, a városmarketing, a szórakozási lehetőségek is.**

2.3.7. A helyi közszolgáltatások tudatos működtetése

A helyi közszolgáltatások működtetésében vannak kihívások, de a működtetés **tervszerű és fenntartható**. A település népességmegtartó képességének kiemelt kezelése kapcsán az oktatási-nevelési intézmények felújítását, bővítését a település kiemelten kezeli. Így például az utóbbi években a bölcsődei férőhelyeket megduplázták. Jelen időszakban a katolikus gimnázium épületének bővítése folyik. **Megduplázzák az alapterületet, egy épületben kerül kialakításra az óvoda, az alsó- és felsőtagozat, valamint a gimnázium.** A kollégium nem nagy létszámú, 50 férőhelyes, amelyből hozzávetőleg átlagosan harminc fős kihasználtság jelentkezik. Ezt a szolgáltatást csak a nagyon messziről érkező gyerekek veszik igénybe.

A szakképzés jelenti az oktatás területén belül a legnagyobb kihívást, nagyon **lecsökkent a beiratkozók száma**. A város ösztöndíjat nyújt Tamási település tanulóinak, hogy ezzel is vonzóbbá tegyék a szakmák tanulását.

A fiatalok helyben tartásának a tanuláson kívüli kulcs a letelepedés támogatása. Ehhez a város törekszik az építési telkek, társasházi lehetőségek kialakítására.

Pedagógusok	Létszám (fő)
Óvodapedagógusok	29
Általános iskolai főállású pedagógusok	75
Gimnáziumi főállású pedagógusok	32
Szakközépiskolai főállású pedagógusok	9
Szakközépiskolai és készségfejlesztő iskolai főállású pedagógusok	-
Szakközépiskolai főállású pedagógusok	34

4. táblázat: Pedagógusok száma (2019)
Forrás: Tamási Város Önkormányzata

Az életszínvonal és az életminőség tartós javulásának, a fiatalok helyben tartásának egyik legfontosabb felétele a közoktatási intézmények megléte és színvonalának fejlesztése, azonban hasonlóan az ország más településeihez, itt **is jelentős pedagógus hiány van**.

A város szociális ellátását a Tamási és a Városkörnyéki Önkormányzatok Szociális Integrációs Központja látja el. Szakfeladatai alapján családsegítő szolgáltatást, gyermekjóléti szolgálatot, házi segítségnyújtást, idősek nappali ellátását, demens nappali ellátást és szociális étkeztetést nyújt az arra rászorulóknak. Mivel nincs bentlakásos idősek otthona jelentős terhet jelent a családoknak az idősek ápolása (munkából való kimaradás).

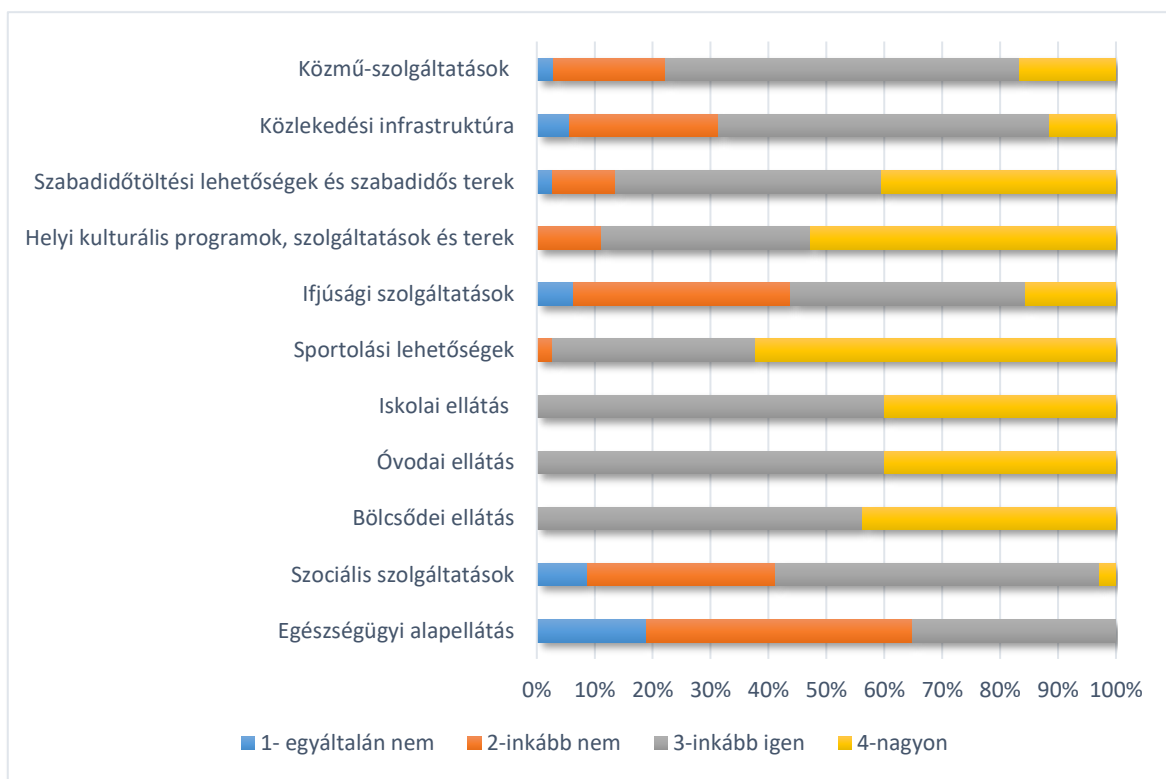
A város kulturális életét a Tamási Kulturális Központ látja el, mely a város legnagyobb kulturális intézménye. Központi szerepet tölt be a település és a városkörnyék életében. Tevékenységével támogatja, segíti a közösségek létrejöttét, működését, a helyi értékek, hagyományok megőrzését, továbbadását, az itt élők művelődési, szórakozási igényeinek kielégítését, a szabadidő hasznos eltöltését. **Az intézmény minősített közművelődési intézmény,** így működését a tudatos, rendszerszintű, minőségbiztosított- és fejlesztett folyamatok jellemzik. Kiemelt figyelmet szentelnek azoknak a területeknek, melyek növelik az itt élők településhez való kötődését, az itt működő közösségek ismertségét és elismertségét. Az intézmény művelődési központként biztosítja a közművelődési alapszolgáltatások teljes körét, melyek az alábbiak:

- művelődő közösségek létrejöttének elősegítése, működésük támogatása, fejlődésük segítése, a közművelődési tevékenységek és a művelődő közösségek számára helyszín biztosítása
- a közösségi és társadalmi részvétel fejlesztése
- az egész életre kiterjedő tanulás feltételeinek biztosítása
- a hagyományos közösségi kulturális értékek átörökítése feltételeinek biztosítása
- az amatőr alkotó- és előadó-művészeti tevékenység feltételeinek biztosítása
- a tehetséggondozás- és fejlesztés feltételeinek biztosítása, valamint
- a kulturális alapú gazdaságfejlesztés.

A kulturális intézmény honlapja korszerű, informatív, könnyen áttekinthető, felhasználóbarát kialakítású. **A gazdag programkínálat a helyi lakosok kulturális igényei kielégítésének és a turisztikai szolgáltatásokat igénybe vevő vendégek szórakoztatásának is fontos bázisa.** A honlapról megismerhető programkínálatban nem jellemző az egész életre kiterjedő tanulás és a kulturális alapú gazdaságfejlesztés jelenléte. A település és térség humán erő fejlesztésének a helyi kulturális központ erős bázisa lehetne.

Az egészségügyi ellátásokhoz való hozzáférés korból eredő nehézségét a szociális intézményrendszer segít kiegyenlíteni. Inkább az egészségügyi ellátások szűk köre, a szakorvosok kapacitás hiánya és az orvostechikai eszközökkel való felszereltség problémái okozzák, hogy az idősek, mint a többi korosztály is, nehezen kapja meg a szükséges ellátásokat. A személyes gondoskodást nyújtó szociális ellátásokat önkéntesen vehetik igénybe a rászoruló, illetve helyi természetes vagy intézményi segítők jelzése (rokon, szomszéd. családsegítő szolgálat, polgármesteri hivatal stb.) alapján a szociális intézmény is felkeresheti az ellátásra szoruló, esetleg veszélyeztetett személyt. Az egészségügyi alapellátás keretein belül a szociális intézmény az orvos előírása alapján az ellátást igénybe vevők egészségi állapotát folyamatosan figyelemmel kíséri, szükség esetén az orvos előírása szerinti ápolási- gondozási feladatokat ellátja. Segíti a szakellátáshoz és kórházi kezeléshez

való hozzájutást, illetve szükség szerint segítséget nyújt vagy felügyeli a gyógyszerek adagolását.

19. ábra:
Szolgáltatásokkal kapcsolatos elégedettségi vizsgálat
Forrás: HROD Településszonda 2022

A stakeholder felmérés eredményei alapján elmondható, hogy a lakosság sportolási lehetőségekkel és a bölcsődei ellátással a legelégedettebb, a legelégedetlenebbek az egészségügyi alapellátással és a szociális szolgáltatásokkal, majd az ifjúsági szolgáltatások, ami azért is fontos mutató, mert a település a fiatalok helyben tartását prioritásként kezeli. A közeljövő fontos kihívása lehet az ifjúsági szolgáltatások színvonalának emelése.

2.3.8. Helyi gazdaságfejlesztés – Gazdaságösztönzési eszközök tudatos használata

Tamási városa Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 116. §-a értelmében elkészítette a képviselő-testület hosszú távú fejlesztési elképzeléseit gazdasági programját, melyet fejlesztési tervben rögzített. A gazdasági program, fejlesztési terv helyi szinten meghatározza mindazokat a célkitűzéseket és feladatokat, amelyek a helyi önkormányzat költségvetési lehetőségeivel összhangban, a helyi társadalmi, környezeti és gazdasági adottságok átfogó figyelembevételével a helyi önkormányzat által nyújtandó feladatok biztosítását, színvonalának javítását szolgálják.

A gazdasági program, fejlesztési terv – a megyei területfejlesztési elképzelésekkel összhangban – tartalmazza, különösen az egyes közszolgáltatások biztosítására, színvonalának javítására vonatkozó fejlesztési elképzeléseket.

A gazdasági program stratégiai célja, hogy a város lakosai és a város térsége számára biztos megélhetést, átlagot meghaladó jövedelmeket, vonzó települési környezetet kínál, a gazdasági szervezetek számára kiszámítható és támogató környezetet biztosító, környezeti-gazdasági-társadalmi szempontból fenntartható várossá váljon.

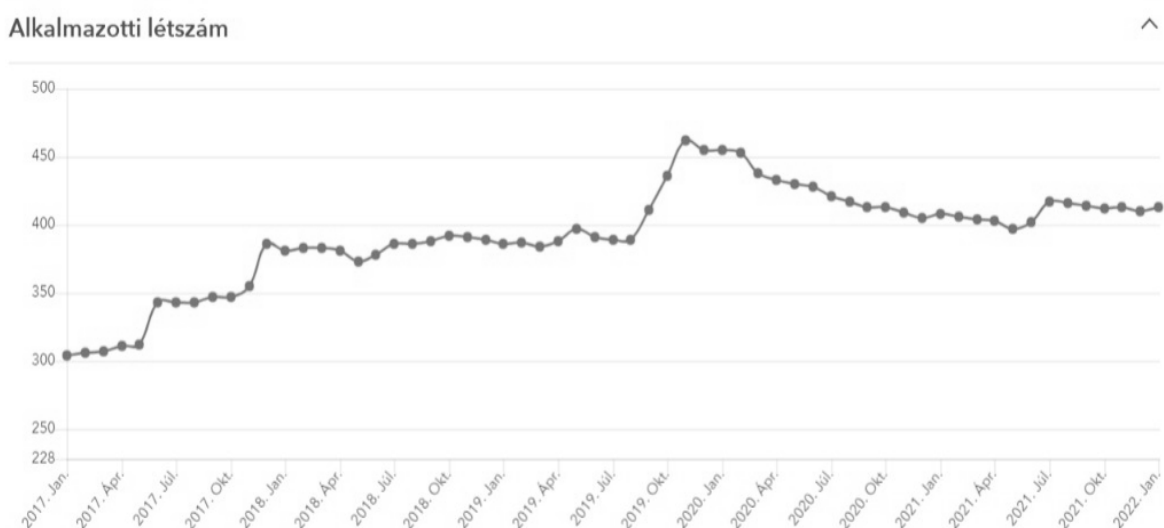
A gazdaságfejlesztési terv 2021-2027 közötti tervezési időszakra az alábbi pilléreket határozta meg:

- Az **„Intelligensebb Európa”** célkitűzéshez illeszkedve valamennyi fejlesztés esetében olyan megoldások kerülnek betervezésre és bevezetésre minden ágazatban, legyen szó az egészségügyi ellátásról, a hivatali ügyintézésről, a megvalósuló közlekedési-gazdaságfejlesztési-turisztikai stb. projektekről, amelyek használják a digitalizáción és a mobil kommunikáción alapuló technológiákat és ezáltal gyorsabb, olcsóbb és jobb minőségű szolgáltatásokat eredményeznek.
- **„Zöld, azaz karbonsemleges”,** más szóval **ökológiailag fenntartható** energetikai megoldásokra épül valamennyi új fejlesztés, amennyiben technológiailag és pénzügyileg az adott fejlesztés szempontjából az megvalósítható.
- A **„Jobban összekapcsolódó Európa”** célkitűzéshez illeszkedve Tamási fokozza az együttműködést mind a szűkebb környezetével, a járás településeivel, mind pedig a megye többi településével köztük Dombóvárral, Bonyháddal és Pakssal. Az uniós céloknak megfelelően ez az együttműködés nem áll meg a hagyományos és digitális infrastruktúra fejlesztéseknél, a program célja, hogy elsősorban turisztikai-gazdaságfejlesztési területen erősítésre kerüljenek a kölcsönösen előnyös kapcsolatok.
- A **„Szociálisabb Európa”** célkitűzésnek megfelelően Tamási stratégiája egyenlő esélyeket és a bekapcsolódás feltételeit és lehetőségét biztosítja a járás lakosságának

az egészségügyi-oktatási szolgáltatásokba és kiemelten kezeli a szociálisan rászorulóknak szükségleteit mind a fizikai infrastruktúra fejlesztése terén, mind a szolgáltatások megszervezése szempontjából.

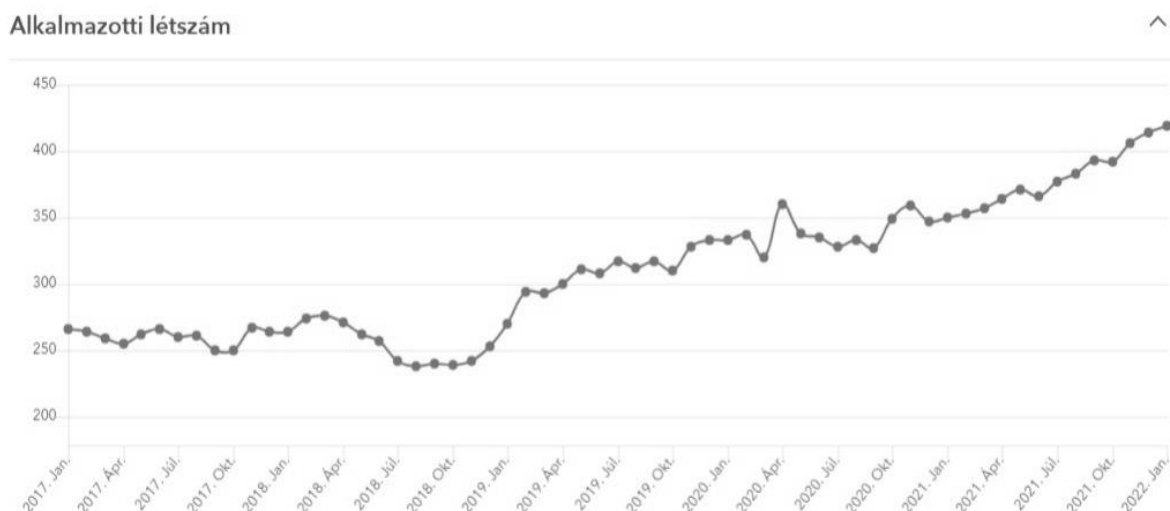
A „Polgáraihoz közelebb álló Európa” célkitűzés megvalósítása, pedig a helyi önkormányzatnál kezdődik, azzal, hogy a döntéselőkészítésbe – a fejlesztések végleges tartalmának meghatározásába – bevonják a lakosságot.

A gazdaságfejlesztési program prioritásai koherensek a BM Tudatos települési útmutatóban és a Gazdaságösztönzési Útmutatóban kialakított modelljeivel, Okos város szempontjaival. Az „Intelligensebb Európa” pillér a digitalizációhoz és digitális transzformációhoz, a „Zöld azaz karbonsemleges” pillér a fenntarthatósághoz, a „Szociálisabb Európa” és a „Polgáraihoz közelebb álló Európa”, valamint a „Jobban összekapcsolódó Európa” pillérek pedig a partnerséget és az együttműködést helyezik fókuszba.

20. ábra:
A Signify Hungary Kft. alkalmazotti létszámának alakulása (2017-2022)
Forrás: Opten

A település legjelentősebb vállalkozás a 413 főt foglalkoztató Signify Hungary Kft, amely a szakemberek, a fogyasztók és az IoT-eszközök által használt világítási megoldások világvezetője. A magyarországi üzem éves nettó árbevétele az évek viszonylatában kiegyensúlyozott (55-60 Mrd Ft), ez alól a 2020-as év kivétel, amikor kb. 35%-kal (35 Mrd Ft) csökkent az árbevétel. Ezt követte az alkalmazotti létszám csökkenése is.

21. ábra: A Tamási-Hús Kft. alkalmazotti létszámának alakulása (2017-2022)
Forrás: Opten

A másik jelentős multinacionális cég a Tamási-Hús Kft., amely 419 főt foglalkoztat. Tulajdonosa a Gierlinger Holding, amely az osztrák húsipar egyik meghatározó szereplője. A vállalat ma 5 európai telephellyel rendelkezik, számos területen piacvezető és élen jár az innovációkban. A cég az utóbbi időszakban is képes volt a kiegyensúlyozott fejlődésre. 2016 – 2020 viszonylatában mintegy megkétszerezték nettó árbevételüket. (12,5 Mrd Ft-ról 21 Mrd Ft-ra emelkedett a nettó árbevétel).

A vállalat foglalkoztatási potenciálja az utóbbi időszakban folyamatosan növekszik.

A város számára kiemelt stratégiai partner a településen jelen levő két multinacionális cég, hiszen a helyi iparüzési adó 65-70%-át ez a két multinacionális cég adja.

Hazai tulajdonú vállalkozások közül legjelentősebbek a Kop-Ka Zrt. (322 fő), a Tam-Bau Kft (90 fő), és a Gyulaj Erdészeti és Vadászati Zrt. (91 fő).

Helyi gazdaságfejlesztés szempontjából elengedhetetlen a helyi KKV vállalkozások innovációs fejlesztése a gazdasági fenntarthatóság érdekében. Az önkormányzat gazdaságfejlesztési tevékenységének közvetlen célja a Helyi Iparüzési Adó (HIPA) alapjának a gyarapítása, amely további gazdaságfejlesztési akciók forrásául szolgálhat. Ez a körkörös multiplikatív folyamat teremti meg és gyarapítja a település lakóinak létalapját, és járul hozzá ahhoz, hogy Tamási politikai ciklusokat átívelően vonzó, prosperáló településsé váljék.

Az önkormányzat **versenyképes kondíciók teremtésével** segíti a vállalkozások termelési infrastruktúra igényeinek kielégítését (olcsó ipari telephely, csarnokprogram). Jó, **minőségi közszolgáltatásokat** és települési környezetet biztosít. A helybeli és az ideiglenesen vagy tartósan Tamásiban letelepedők számára **vonzó lakhatási lehetőséget**

(telekprogram, bérlakások, munkásszállás) biztosít. Másfelől a **korszerű és energetikai szempontból hatékony településüzemeltetési** metódusok meghonosításával (Smart City megoldások) javítja a költségvetés pozícióit, forrásokat teremtve ezáltal további gazdaságfejlesztési akciók finanszírozásához.

A helyi mezőgazdasági értékek, helyi termelők támogatása fontos célkitűzés. A térségben jelentős hagyományai vannak a mezőgazdasági-agrárgazdasági termelésnek, az ilyen típusú munkavégzés társadalmi feltételei adottak. A **mezőgazdasági termelés digitalizációs és technológiai fejlesztése** kihívás a szektor szereplői számára. Ezt hivatott segíteni a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara által elindított **Digitális Agrárakadémia**, amely hozzájárul a mezőgazdaság digitális átalakulásához, nélkülözhetetlen a vidéki élet fenntartásához, és megismerteti a gazdákkal a technológiai fejlesztéseket. A **precíziós eszközök, a drónok, a felhőalapú szolgáltatások** megkönnyítik a termelők munkáját, és a **folyamatos tanulást**, a naprakész felkészültséget is elősegíti.

A helyi **szőlő-és gyümölcsstermesztésnek** nagy múltja van a településen. A jelenlegi kihívások (főleg a szőlőtermelés területén) megkívánják az erősítést. A borászat területén a településnek kiaknázatlan lehetőségei vannak. A szőlő és borkultúrának hagyománya van a településen, de jelenleg nincs borásza, így nincs kereskedelmi forgalomban értékesíthető palackozott bora.

2022-ben Termelői és Kézműves Élmenypiacon vehetett részt a település lakossága, amely a helyi gazdasági szereplők támogatását célozta. Fontos volt azért is, mert ezáltal kapcsolatot teremthettek az ágazat szereplői is egymással. Mindez egy olyan együttműködés kezdete és alapja lehet, amely segít egy helyi élelmiszerlánc létrejöttét.

A város gazdaságfejlesztési programjában jelentős szerepet kapott a **fürdőfejlesztéshez kapcsolódó szálláshely- és komplex gyógyhely-fejlesztés**. A fürdő jelenleg elsősorban élményfürdőként funkcionál, a termálvízre épülő gyógyturizmus még kiaknázatlan lehetőségeket rejt. A **gyógyhely cím** presztízs egy város életében, amely miatt remélt fellendülő turizmus vélhetően egyéb vállalkozások fejlődését is indukálja. A kialakítandó **tanuszoda** az iskolai testnevelés órák egy részét és versenyek lebonyolítását segíti elő, de természetesen a sportolni vágyók igényeit is kielégíti. A tervezett projektek között megjelenik egy **100 fős szálloda** megépítése, a **Tamási Thermál Spa II. ütemének, valamint egy komplex egészségügyi létesítmény megépítése**.

Egyrészt a turizmushoz, másrészt a tehetséges fiatalok helyben tartásához járul hozzá az **atipikus munkahelyek** kialakításának lehetősége. Ez jelentheti egyrészt a távoli munkavégzés lehetőségeinek kiteljesítését, de **közösségi munkaterek** megteremtését is. Vagyis egy tehetséges, korszerű tudással felvértezett fiatalnak ma már nem kell elhagynia

szülőhelyét ahhoz, hogy a világ bármely pontján munkát vállaljon. A távmunka világában ez már reális lehetőség. A digitális infrastruktúra kiemelt fejlesztése egyrészt ezért, másrészt munkahelyteremtés szempontját is azért is fontos, mert egy jó infrastruktúrával rendelkező település **vonzó letelepedési célpont** is lehet a fiatal munkavállalók számára. Miközben a távmunkával **nemzetközi szintű fizetést** realizálnak, addig a **megélhetési költségeik lényegesen kedvezőbbek**, ugyanolyan **magas közszolgáltatási színvonal** mellett.

2.3.9. Tudatos kommunikáció, partnerség és szemléletformálás

A településen hangsúlyosan törekednek a polgárokkal történő tudatos kommunikációra, partnerség kialakítására. Ez ugyanakkor a kisvárosi lét sajátosságaiból adódóan kihívás is. Egyrészt a kistelepülésen mindenki ismer mindenkit, ezért a klasszikus kommunikáció nem minden esetben hatékony. Ugyanakkor **a település kiépített kommunikációs csatornákkal rendelkezik, amelyeken a város üzeneteit el lehet juttatni az érintettek részére.** Működik helyi rádió és a Tolnatáj Televíziónak saját Tamási várost érintő rovata van.

A közösségi média felületek is a települési kommunikáció szerves részét képezik.

A városban kialakult a „**Hivatal házhoz megy**” program, amikor meghirdetés után egy-egy utcát a település vezetői körbejárják, a lakosok pedig közvetlenül mondhatják el a helyi problémákat. **A különféle fejlesztési beruházások előtt rendszereznek a lakossági tájékoztatások, fórumok, amelyeken igyekeznek figyelembe venni a lakossági véleményeket.** A projektek előkészítő munkái során rendszereznek a partneri konzultációk.

A város honlapja korszerű, informatív, könnyen átlátható és kezelhető. Felülete, grafikai megjelenése megfelel a kor követelményeinek. A továbblépés a digitális szolgáltatások fejlesztése irányába lehetne, amelynek a város honlap szolgáltató platformmá fejlesztése lehetne a következő mérföldkő.

Tamási város digitális stratégiai gondolkodása példaértékű lehet más települések számára. A digitalizáció nemcsak hírforrást jelent, hanem tudatos törekvést a digitális és digitalizált ügyintézésre, az intelligens hivatal kialakítására. **Ez a kormányablak mintájára kialakítandó városablak lenne, egyablakos, digitalizációra épülő ügyintézéssel. A város rendelkezik elképzelésekkel ennek kialakítására, de a források még nem állnak rendelkezésre.**

A digitalizált ügyintézésen túlmenően pedig a város vezetői által megfogalmazott cél, hogy a digitalizáció a közügyekben, a hosszútávú stratégia alkotás lakossági bevonásában is megjelenjen.

Az interjúk során erőteljesen megfogalmazódott a hatékony, integrált hivatali ügyintézés és városirányítási rendszer kialakításának igénye. A digitalizáció által lehetővé váló nagymennyiségű adatgyűjtés, feldolgozás, elemzés a városirányítás folyamatai tehetik átláthatóvá és optimalizálhatóvá.

A stakeholderek több mint felénél kérték ki (75,8%) a véleményüket a települési stratégia, koncepció, program, vagy egyéb dokumentum megalkotásának folyamatában. Arra a kérdésre, hogyha lehetőségük adódna részt venni a települési stratégiában vagy egyéb

dokumentum megalkotás folyamatában, a megkérdezettek 82,8%-a válaszolt igennel. Úgy tűnik, hogy akik szeretnének részt venni a települési jövőt előkészítő munkákban, azokat meg is kérdezik.

„A településen a fejlesztések során figyelembe veszik a helyi szereplőket, előtérbe állítják az érdekeiket” állítás kapcsán a többség (34,2%) inkább igen értéket jelölt meg, 23,7% szerint teljes mértékben. Ezzel szemben a megkérdezettek 15,8%-a válaszolt a kérdésre nemmel és 26,3% válasza „is-is” volt, tehát igen is, meg nem is. Úgy tűnik az előző kérdéssel együtt, hogy **a szervezetek nagyon nyitottak a bevonásra, és azt érzik többnyire figyelembe is veszik őket. De alapvetően megoszlottak a válaszok ebben a kérdésben.**

A kapcsolatok értékelése alapján egy integrált szoros kapcsolatokkal rendelkező településnek látszik Tamási. Egyetlen szervezet sem jelölte meg, hogy nincs kapcsolat az említett szektorok között. A válaszok többsége az inkább jó és a nagyon jó változók között van. Nagyon jó a kapcsolat az önkormányzatnak a közintézményekkel és a civilekkel. A legkevésbé jó a vállalkozók egymás közötti viszonya, viszont itt is 30,4%-a stakeholdereknek nagyon jóval válaszolt. Helyi vállalkozók közötti partneri kapcsolatok gyengék, más szektorral viszont jó az együttműködésük.

A stakeholderek az önkormányzat működésében úgy érzik nem igazán tudnak beleszólni (39,5%), 21,1%-uk szerint pedig egyáltalán nem, 31,6% szerint is csak valamennyire. Átlagban 2,26 értéket adtak erre a kérdésre (4 fokú skálán). Több településhez képest is ez az érték elég alacsony.

Tamási térségi gazdasági, közigazgatási, szolgáltatói vezető szerepéből adódóan kiépített és hatékonyan működő partnerségi viszonyban áll a környező településekkel. A térségi szintű, az itt élők életminőségét szolgáló közszolgáltatások ellátásán túl az együttműködés magas szintjére utal a közös gondolkodás, a jövőtervezés és a megvalósítás is.

2.3.10. Társadalmi integráció

Tamásiban a szegregációs mutató (a 8 általános iskolai osztálynál nem magasabb iskolai végzettségű és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkező lakosság aránya az aktív korúakon belüli) értéke alapján városszövetbe ágyazottan van egy szegregátum és a külterületen pedig egy szegregátum és egy szegregációval veszélyeztetett terület található, amelyek a központi belterülettől délre helyezkednek el.

Az 1-es jelű szegregátum: (Kinizsi u. – Honvéd u. – Hunyadi u. – Bajza u. mindkét oldala – belterületi határ) a 61. sz. úttól északra, míg a 65. sz. úttól nyugatra található (Kinizsi u. – Honvéd u. – Hunyadi u. – Bajza u. mindkét oldala – belterületi határ). A szegregátumban a szegregációs mutató értéke 35,3. 2011-ben 57 lakásban összesen 188-an éltek a területen. Az alacsony presztízsű foglalkoztatási csoportban foglalkoztatottak aránya 70 százalék, míg a gazdaságilag nem aktívak aránya a lakónépességen belül 62,2 százalék, amely megközelíti a 15–54 évesek lakosságon belüli arányát (63,3 százalék). Az aktív korúak 58 százaléka nem rendelkezik rendszeres jövedelemmel.

Öreghenye (külterület) lakossága 57 fő volt 2011-ben. A szegregációs mutató itt 35,9 százalék volt. Számos szociális mutató tekintetében lényegesen rosszabb helyzetben van, mint az 1. szegregátum. Az alacsony komfortfokozatú lakások aránya 83,3 százalék, míg a rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül 71,8 százalék. A foglalkoztatott nélküli háztartások aránya is itt a legmagasabb (66,7 százalék) a három lehatárolt terület közül, akárcsak a munkanélküliek (38,9 százalék) és a gazdaságilag nem aktív népesség aránya a lakónépességen belül (68,4 százalék). A foglalkoztatottak aránya nem meglepő, hogy itt a legalacsonyabb (28,2 százalék).

Kosba (külterület) szegregációs indexe 31 százalék, de itt a legmagasabb az alacsony komfortfokozatú lakások (86,7 százalék), és az egyszobás lakások aránya (48 százalék). A három vizsgált terület közül itt a legmagasabb a foglalkoztatottak aránya (48,4 százalék), de azok 93,3 százaléka az alacsony presztízsű foglalkoztatási csoportokban dolgozik.

A város rendelkezik **Antiszegregációs programmal**, amely az Integrált Településfejlesztési Stratégiában (ITS) és a Helyi Esélyegyenlőségi Tervben (HEP) került kidolgozásra.

Tamási alapvető érdeke és célja, hogy az **egyenlő hozzáférés, az esélyegyenlőség és az integráció biztosításának elve** az élet minden területén megvalósuljon a városban. Ehhez a lakhatási feltételek biztosítása mellett – széleskörű együttműködésen alapuló – többféle: szociális, képzési, foglalkoztatási, oktatási, a szolgáltatásokhoz való hozzáférést javító intézkedések együttesével kívánnak hozzájárulni. Az alacsony státuszú lakosok integrációja

előmozdításának elengedhetetlen feltétele az egyenlő hozzáférés biztosításán túl olyan szolgáltatások tervezése és megvalósítása, amelyek csökkentik munkaerőpiaci hátrányaikat, javítják foglalkoztatási esélyeiket, hozzájárulva ezzel az alacsony státusz megváltozásához.

Kiemelt cél segíteni a **rossz szociális helyzetben élő családok kisgyermekének** korai fejlesztését, a nagyobb gyermekek iskolai előrehaladását.

A szegregátum probléma megoldására volt felzárkóztató program és komoly szociális munka folyik ma is a településen.

Van szegénység a településen és ennek száma statisztikailag emelkedik, miközben mára 4%-os munkaerőhiány jelent meg a városban.

A digitális szegénység kapcsán jellemző, hogy ma már mindenkinek van mobiltelefonja, tehát a digitális technológiához való alapszintű hozzáférés adott. Problémát jelent viszont az eszköz tudatos használata, pl. az ügyintézés célú használata. Tehát van eszköz, de a lakosság jelentős része nem tudja, hogy mit kezdhet vele annak érdekében, hogy saját esélyeit növelni tudja. A fiatalok esetében a digitális oktatás kapcsán szinte mindenkinek van számítógépe, és/vagy mobiltelefonja, de ezt korlátozottan tudják használni. **Az idősöknek pedig gondot okoz az egyes szolgáltatásokhoz való digitális hozzáférés** (pl. pénzfelvétel, e-recept stb.) Az idősök esetében célszerű lehet olyan szemléletformáló programokat indítani, amelyek pl. a fiatalok bevonásával segítik az idősök digitális kompetenciafejlesztését. A fiatalok esetében viszont célszerű a legkisebb kortól fókuszba állítani a digitális kompetenciafejlesztést.

A befogadás kérdésében a többség (71,1%) inkább befogadónak tartja a településre érkezőkkel a helyi társadalmat, nagyon befogadónak pedig a 21,1%-uk. A település inkább befogadónak látszik a többi vizsgált településhez képest is.

A közösség aktivitásának, részvételének kérdésében a legtöbben úgy érzik a lakosság inkább aktív 60,6%. 21,2% mondta, hogy leginkább csak külső kezdeményezésekre vonhatók be.

2.4. Tamási SWOT-elemzése

A SWOT-elemzés a település állapotát és helyzetét külső és belső sajátosságok alapján bemutató elemző eszköz.

- Belső tényezők

Olyan sajátosságok, amelyeknek alakítására közvetlen hatásunk van vagy lehet.

= **Erősségek** (S: Strengths)

Pozitív tényezők, dolgok, folyamatok, állapotok, amelyeknek kihasználása, kiaknázása, megőrzése, fenntartása a vizsgált települési vezetés, közösség feladata, illetve lehetősége.

= **Gyengeségek** (W: Weaknesses)

Olyan tényezők, amelyek nem jól működnek, vagy hiányoznak, de a vizsgált szervezet, település által javíthatók, megteremthetők, pótolhatók.

- Külső tényezők

= **Lehetőségek** (Opportunities)

Kedvező adottságok, amelyek erősítik a település pozícióit, segítik erősségei kihasználását, de azokat a település szereplői nem befolyásolhatják

= **Veszélyek** (Threats)

Korlátok, negatív tényezők, kockázatok, amelyek csökkentik a sikeresség lehetőségeit és amelyeket a települési szereplők nem tudnak befolyásolni

A település SWOT-elemzését megjelenítő táblázat egy-egy cellájában a helyzetelemzés során azonosított legfontosabb tényezőket tüntetjük fel. Az elemzés koherens, konzisztens módon illeszkedik a helyzetkép megállapításaihoz, a problématerképhez, a jövőképhez és a célhierarchiához.

Erősségek	Gyengeségek
1. Térségi szerepkör 2. Kiváló termőtalaj 3. Jelentős szőlő- és gyümölcstermesztési hagyományok 4. Széles turisztikai kínálat (termál, természeti, épített) 5. Társas vállalkozások magas export árbevétele 6. Középvállalkozások jelenléte (főként mezőgazdasági vállalkozók, 2–3 építőipari vállalkozás) 7. Geotermikus és geotermális energiaforrások hatékony felhasználása 8. Termálvíz – fürdőfejlesztés terén elért eredmények 9. Minősített közművelődési intézmény a településen 10. Stratégiai gondolkodás és digitalizáció a városüzemeltetésben 11. Hévíz források	1. Közösségi közlekedés hiánya 2. Munkaerőhiány 3. Iparterületek kihasználatlansága 4. Barnamezős területek alulhasznosítása 5. Borászat hiánya 6. Feldolgozóipar hiánya 7. Termálfürdőhöz kapcsolódó infrastruktúra hiányos 8. Magánszálláshelyek színvonala elmarad a kereslet igény szintjétől 9. Belső városrészek szlömösödése 10. Kulturális alapú gazdaságfejlesztés és egész életen át tartó tanulás (LLL), képzési kínálat hiánya 11. A helyi KKV-k innovációs képessége 12. Internetes infrastruktúra megbízhatósága, online szolgáltatási választék 13. Lakosság bevonásának alacsony szintje 14. Városüzemeltetési platform hiánya

Lehetőségek	Veszélyek
1. Térségsszervező erő 2. Belföldi turizmus élénkülése 3. 2021-2027 pályázati ciklusban rejlő fejlesztési lehetőségek 4. Egészségturizmus országos hálózatának és infrastruktúrájának fejlesztése 5. Dombóvár-Tamási egészségturisztikai tengely 6. Digitális Agrárakadémia, mezőgazdaság digitális fejlesztésének kormányzati céljai 7. Folyamatosan átalakuló szakképzési rendszer 8. Szociális és idősgondozó rendszerben lévő hiányosságok korrekciója 9. Városüzemeltetési platformfejlesztés	1. A járásközponti szerepkör ellátása túl sok erőforrást von el a várostól 2. A szociális ellátórendszer egyre nagyobb terhelése az előregedő társadalom következtében 3. A város rossz megközelíthetősége, a vasúti közlekedés hiánya 4. Szociális és idősgondozó rendszerben lévő hiányosságok 5. Folyamatosan átalakuló szakképzési rendszer 6. Feldolgozóipar hiányosságai 7. Geopolitikai helyzetek változásának következményei (multinacionális cégek távozása) 8. A hátrányos helyzetű embereket különösen súlytó elszegényedés

22. ábra: Tamási SWOT elemzése

2.5. Problématérkép

A problématerkép a döntéshozatalt, problémák áttekintését és megoldásának tervezését segítő eszköz, amelynek segítségével bemutatjuk, összefoglaljuk a helyzetértékelésen alapuló egyes konkrét kihívásokat.

A problématerkép alapozza meg a jövőképhez illeszkedő megfelelő célrendszer kialakítását.

A probléma szó esetünkben nem, mint „baj” vagy „gond” értelmezendő, hanem mint megoldásra váró kérdés, a kérdésfeltevések kiindulási alapja. A problémákat, illetve a problematikát, vagyis a fő problémák összességét és összefüggéseiket az elképzelt ideális állapot meghatározása, felvázolása érdekében fogalmazzuk meg, pozitív és negatív szempontok felállításával.

2.5.1. Tamási kulcsproblémái

I. Kiemelt kulcsprobléma:

Tamási nem használja ki teljes mértékben, illetve optimálisan az erőforrásait

A kulcsproblémához kapcsolódó problémák, hatások:

II. Hiányok és zavarok a helyi ökoszisztéma működtetésében és fejlesztésében

II.1. Nincs K+F bázisa a megújuló geotermikus energetikai fejlesztéseknek

II.2. A mezőgazdaság digitális korszerűsítésének hiánya

II.3. A helyi erőforrásokra épülő munkahelyteremtés hiánya

II.4. Iparterületek kihasználatlansága

II.5. Barnamezős területek alulhasznosítása

III. Kihasználatlan turisztikai lehetőségek

III.1. A termálfürdőhöz kapcsolódó egészségturisztikai fejlesztések, tevékenységek hiánya

III.2. Nincs elegendő szálláshely és nincs szálloda

III.3. A helyi turisztikai kínálat versenyképessége nem megfelelő

III.4. A turizmushoz kapcsolódó infrastruktúra fejlesztésre szorul

III.5. A településmarketing hiányos

IV. Kihasztnálatlan intelligens város lehetőségek

IV.1. Műszaki, infrastruktúra hálózat fejletlensége

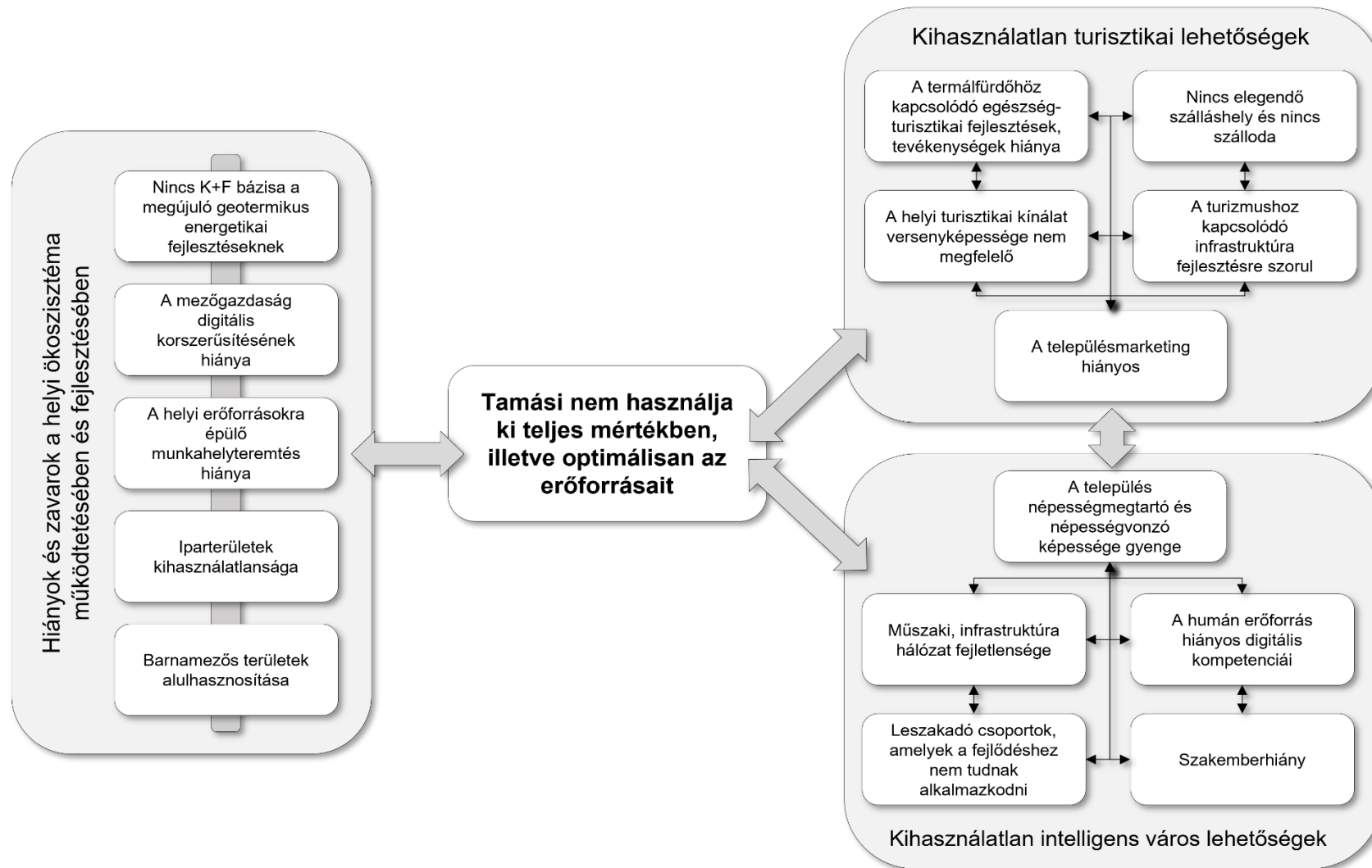
IV.2. A humán erőforrás hiányos digitális kompetenciái

IV.3. A település népességmegtartó és népességvonzó képessége gyenge

IV.4. Leszakadó csoportok, amelyek a fejlődéshez nem tudnak alkalmazkodni

IV.5. Szakemberhiány

2.5.2. Tamási problématerképe

23. ábra: Tamási problématerképe

3. A település stratégiai lehetőségei

3.1. Településszonda jövőkép

A jövőkép a város 15 éves távra megfogalmazott jövőbeli célállapota, víziója. A Településszondában javaslatként meghatározott hosszú távú átfogó és specifikus célok, a részcélok és a középtávra meghatározott cselekvési lehetőségek a jövőkép megvalósulását kell, hogy segítsék.

Tamási jövőképét a város hatályos stratégiai dokumentumaihoz igazodva, a Településszonda helyzetelemzése, a feltárt lehetőségek és problémák figyelembevételével fogalmaztuk meg.

TAMÁSI – INTELLIGENS, ÖNELLÁTÓ, VONZÓ VÁROS

Tamási a helyi erőforrásait sokoldalúan, innovatívan és integráltan hasznosító, intelligens város, amely hatékonyan működik és minőségi kínálatot nyújt polgárai számára. Gazdaságfejlesztése tudatos, következetes. Versenyképes gazdasága stabilan fejlődik, az önrendelkezést szolgálja és növekvő társadalmi jólétet eredményez. Az önkormányzat lakosságbarát, az állampolgárokat bevonja a döntéshozatalba, a város népességmegtartó és népességvonzó képessége erős.

A település turisztikai kínálata sokszínű és széles körbe ismert. Tamási jól szervezett szolgáltatásokkal és kiváló adottságaira épülő fürdő-, gyógy- és egészségturizmussal vonzza a családokat.

Tamási a digitális lehetőségeket kihasználó, fenntartható, kreatív-digitális „okosváros”, melynek üzemeltetési költségei alacsonyak, a helyi értékkeremtésre alapozó bevételei biztosítják a működés és a fejlesztés forrásait.

3.2. Tamási stratégiai célhierarchiája

24. ábra:
Tamási stratégiai célhierarchiája

Átfogó célok

1. Helyi erőforrás-alapú önellátó város
2. Egészségutisztikai központ
3. Intelligens és vonzó város

Specifikus célok, részcélok

1. Helyi erőforrás-alapú önellátó város
 - a. Megújuló geotermikus energetikai fejlesztések K+F bázisának megerősítése, fejlesztése
 - b. Mezőgazdasági komplex K+F program fejlesztése és megvalósítása
 - c. Helyi erőforrásokon alapuló munkahelyteremtés

- i. Helyi iparterületek nagyobb kihasználtsága
- ii. Barnamezős területek hasznosítása
- iii. Helyi igényekre épülő, moduláris szakmai képzések

2. Egészségturisztikai központ

- a. Termálfürdő egészségturisztikai funkcióinak bővítése, egészségtudatos életmód erősítése
- b. Helyi turisztikai kínálat versenyképességének növelése, turisztikai desztináció menedzsment
- c. A turizmushoz kapcsolódó infrastruktúra-fejlesztés
- d. Településmarketing megerősítése

3. Intelligens és vonzó város

- a. Életminőség javítása a műszaki infrastruktúra-hálózat fejlesztésével
- b. Humán erőforrás fejlesztése,
- c. Társadalmi kohézió és partnerségi kapcsolatok erősítése
- d. A leszakadó csoportok támogatása

3.3. Cselekvési lehetőségek, beavatkozások

Tudatos településirányítási területek a Településszonda alapján	Intézkedések	Ütemezés	Helyi erőforrás-alapú önellátó város					Egészségturisztikai központ				Intelligens és vonzó város				Források (hivatkozással a forrástérképre)
			Megújuló geotermikus energetikai fejlesztések K+F bázisának megerősítése, fejlesztése	Mezőgazdasági komplex K+F program fejlesztése és megvalósítása	Helyi erőforrásokon alapuló munkahely-teremtés			Termálfürdő egészségturisztikai funkcióinak bővítése	Helyi turisztikai kínálat versenyképességének növelése	Turizmusához kapcsolódó infrastruktúra fejlesztés	Településmarketing megerősítése	Életminőség javítása a műszaki infrastruktúra hálózat fejlesztésével	Humán erőforrás fejlesztése	Társadalmi kohézió erősítése, partnerségi kapcsolatok erősítése	A leszakadó csoportok támogatása	
					Helyi iparterületek nagyobb kihasználtsága	Barnamezős területek hasznosítása	Helyi igényekre épülő, moduláris szakmai képzések									
1. Stratégiai és tervezési tudatosság	1.1. A hatályos települési tervdokumentumok célitűzéseai megvalósulásának nyomon követése	folyamatos	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
	1.2. A települési adottságok és igények folyamatos vizsgálata annak érdekében, hogy ezekre alapuló helyi szintű tervdokumentumok készüljenek	folyamatos	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	

Tudatos településirányítási területek a Településszonda alapján	Intézkedések	Ütemezés	Helyi erőforrás-alapú önellátó város					Egészségturisztikai központ				Intelligens és vonzó város				Források (hivatkozással a forrástérképre)
			Megújuló geotermikus energetikai fejlesztések K+F bázisának megerősítése, fejlesztése	Mezőgazdasági komplex K+F program fejlesztése és megvalósítása	Helyi erőforrásokon alapuló munkahely-teremtés			Termálfürdő egészségturisztikai funkcióinak bővítése	Helyi turisztikai kínálat versenyképességének növelése	Turizmusához kapcsolódó infrastruktúra fejlesztés	Településmarketing megerősítése	Életminőség javítása a műszaki infrastruktúra hálózat fejlesztésével	Humán erőforrás fejlesztése	Társadalmi kohézió erősítése, partnerségi kapcsolatok erősítése	A leszakadó csoportok támogatása	
2. Tudatos fókusz a környezeti, gazdasági és társadalmi fenntarthatóságon	2.1. A települési szintű tervezési folyamatok, döntések és tevékenységek esetében a fenntarthatóságot érintő szempontok vizsgálata és alkalmazása	folyamatos	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
	2.2. A fenntarthatósággal kapcsolatos tudás gyűjtése és megosztása az érintettek körében	folyamatos	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	

Tudatos településirányítási területek a Településszonda alapján	Intézkedések	Ütemezés	Helyi erőforrás-alapú önellátó város				Egészségturisztikai központ				Intelligens és vonzó város				Források (hivatkozással a forrástérképre)	
			Megújuló geotermikus energetikai fejlesztések K+F bázisának megerősítése, fejlesztése	Mezőgazdasági komplex K+F program fejlesztése és megvalósítása	Helyi iparterületek nagyobb kihasználtsága	Barnamezős területek hasznosítása	Helyi erőforrásokon alapuló munkahely-teremtés	Termálfürdő egészségturisztikai funkcióinak bővítése	Helyi turisztikai kínálat versenyképességének növelése	Turizmusához kapcsolódó infrastruktúra fejlesztés	Településmarketing megerősítése	Életminőség javítása a műszaki infrastruktúra hálózat fejlesztésével	Humán erőforrás fejlesztése	Társadalmi kohézió erősítése, partnerségi kapcsolatok erősítése		A leszakadó csoportok támogatása
3. Tudatos gazdálkodás	3.1. Tervek és partneri hálózat kialakítása a geotermikus energia további hasznosítására	2022-2024	x				x			x						– 4.5.1. TOP Plusz-1.2.1-21
	3.2. Intelligens közvilágítás fejlesztése	2022-2024										x				– 4.5.1. TOP Plusz-1.2.1-21
	3.3. Középületek energiahatékonyságát javító beavatkozások	2022-2024	x									x				– 4.5.1. TOP Plusz-1.2.1-21
	3.4. Intelligens városüzemeltetési rendszer kialakítása	2022-2023	x	x			x	x	x			x	x		x	– 4.2.1. TOP Plusz-1.1.1-21

Tudatos településirányítási területek a Településszonda alapján	Intézkedések	Ütemezés	Helyi erőforrás-alapú önellátó város					Egészségturisztikai központ				Intelligens és vonzó város				Források (hivatkozással a forrástérképre)
			Megújuló geotermikus energetikai fejlesztések K+F bázisának megerősítése, fejlesztése	Mezőgazdasági komplex K+F program fejlesztése és megvalósítása	Helyi iparterületek nagyobb kihasználtsága	Helyi erőforrásokon alapuló munkahely-teremtés	Helyi igényekre épülő, moduláris szakmai képzések	Termálfürdő egészségturisztikai funkcióinak bővítése	Helyi turisztikai kínálat versenyképességének növelése	Turizmusához kapcsolódó infrastruktúra fejlesztés	Településmarketing megerősítése	Életminőség javítása a műszaki infrastruktúra hálózat fejlesztésével	Humán erőforrás fejlesztése	Társadalmi kohézió erősítése, partnerségi kapcsolatok erősítése	A leszakadó csoportok támogatása	
4. Tudatos digitalizáció, integrált települési információs rendszerek tudatos használata	4.1. Mezőgazdasági dróntechnika alkalmazását segítő képzéssorozat	2022		x												
	4.2. Digitális vidékfejlesztési referens alkalmazása	2022-től		x			x						x			
	4.3. Career Village munkaerőpiaci, távoli munkavégzést segítő platform telepítése és működtetése	2023-tól			x	x	x						x	x		
	4.4. Közösségi iroda (co-working place) és mentorprogram létesítése	2024					x					x	x			

Tudatos településirányítási területek a Településszonda alapján	Intézkedések	Ütemezés	Helyi erőforrás-alapú önellátó város					Egészségturisztikai központ				Intelligens és vonzó város				Források (hivatkozással a forrástérképre)
			Megújuló geotermikus energetikai fejlesztések K+F bázisának megerősítése, fejlesztése	Mezőgazdasági komplex K+F program fejlesztése és megvalósítása	Helyi erőforrásokon alapuló munkahely-teremtés			Termálfürdő egészségturisztikai funkcióinak bővítése	Helyi turisztikai kínálat versenyképességének növelése	Turizmusához kapcsolódó infrastruktúra fejlesztés	Településmarketing megerősítése	Életminőség javítása a műszaki infrastruktúra hálózat fejlesztésével	Humán erőforrás fejlesztése	Társadalmi kohézió erősítése, partnerségi kapcsolatok erősítése	A leszakadó csoportok támogatása	
					Helyi iparterületek nagyobb kihasználtsága	Barnamezős területek hasznosítása	Helyi igényekre épülő, moduláris szakmai képzések									
	4.5. Városüzemeltetési platform fejlesztése	2023	x	x			x	x		x		x	x	x	– 4.2.1. TOP Plusz-1.1.1-21	
	4.6. Digitális tudásközpont létrehozása	2024	x	x			x				x	x	x	x		

Tudatos településirányítási területek a Településszonda alapján	Intézkedések	Ütemezés	Helyi erőforrás-alapú önellátó város					Egészségturisztikai központ				Intelligens és vonzó város				Források (hivatkozással a forrástérképre)
			Megújuló geotermikus energetikai fejlesztések K+F bázisának megerősítése, fejlesztése	Mezőgazdasági komplex K+F program fejlesztése és megvalósítása	Helyi erőforrásokon alapuló munkahely-teremtés			Termálfürdő egészségturisztikai funkcióinak bővítése	Helyi turisztikai kínálat versenyképességének növelése	Turizmusához kapcsolódó infrastruktúra fejlesztés	Településmarketing megerősítése	Életminőség javítása a műszaki infrastruktúra hálózat fejlesztésével	Humán erőforrás fejlesztése	Társadalmi kohézió erősítése, partnerségi kapcsolatok erősítése	A leszakadó csoportok támogatása	
					Helyi iparterületek nagyobb kihasználtsága	Barnamezős területek hasznosítása	Helyi igényekre épülő, moduláris szakmai képzések									
5. Tudatos kompetencia alapú emberi erőforrás gazdálkodás	5.1. Tudatos digitalizációt fókuszba helyező szolgáltatásmódszertan, kompetenciafejlesztő programok megvalósítása	2022-2023	x	x	x	x	x	x	x		x		x	x	x	– 4.3.6. KA220-ADU
	5.2. Digitális térségfejlesztési szakember és referens képzés	2022-2023		x	x	x	x				x		x			
	5.3. K+F bázis és partnerségi háló kiépítése az innovációs folyamatok, tevékenységek támogatására	2022-2023	x	x	x	x	x						x			

Tudatos településirányítási területek a Településszonda alapján	Intézkedések	Ütemezés	Helyi erőforrás-alapú önellátó város				Egészségturisztikai központ				Intelligens és vonzó város				Források (hivatkozással a forrástérképre)	
			Megújuló geotermikus energetikai fejlesztések K+F bázisának megerősítése, fejlesztése	Mezőgazdasági komplex K+F program fejlesztése és megvalósítása	Helyi erőforrásokon alapuló munkahely-teremtés			Termálfürdő egészségturisztikai funkcióinak bővítése	Helyi turisztikai kínálat versenyképességének növelése	Turizmusához kapcsolódó infrastruktúra fejlesztés	Településmarketing megerősítése	Életminőség javítása a műszaki infrastruktúra hálózat fejlesztésével	Humán erőforrás fejlesztése	Társadalmi kohézió erősítése, partnerségi kapcsolatok erősítése		A leszakadó csoportok támogatása
					Helyi iparterületek nagyobb kihasználtsága	Barnamezős területek hasznosítása	Helyi igényekre épülő, moduláris szakmai képzések									
	5.4. Drónpilóta képzések népszerűsítése és szervezése	2022	x	x			x						x			
	5.5. Szakképzési centrummal együttműködve képzési és átképzési rendszer fejlesztése	2023-tól	x	x	x	x	x		x				x	x	x	

Tudatos településirányítási területek a Településszonda alapján	Intézkedések	Ütemezés	Helyi erőforrás-alapú önellátó város					Egészségsturisztikai központ				Intelligens és vonzó város				Források (hivatkozással a forrástérképre)
			Megújuló geotermikus energetikai fejlesztések K+F bázisának megerősítése, fejlesztése	Mezőgazdasági komplex K+F program fejlesztése és megvalósítása	Helyi erőforrásokon alapuló munkahely-teremtés			Termálfürdő egészségsturisztikai funkcióinak bővítése	Helyi turisztikai kínálat versenyképességének növelése	Turizmusához kapcsolódó infrastruktúra fejlesztés	Településmarketing megerősítése	Életminőség javítása a műszaki infrastruktúra hálózat fejlesztésével	Humán erőforrás fejlesztése	Társadalmi kohézió erősítése, partnerségi kapcsolatok erősítése	A leszakadó csoportok támogatása	
6. Helyi közszolgáltatások tudatos működtetése	6.1. Internet-infrastruktúra megbízhatóságának növelése	2022	x	x			x	x	x			x	x		x	
	6.2. A települési közszolgáltatások elérhetőségét segítő integrált online szolgáltatásfejlesztés	2022					x		x		x	x		x	x	– 4.5.4. TOP Plusz-1.1.3-21
	6.3. Oktatási-nevelési intézmények felújítása, bővítése	2023-2024										x	x		x	– 4.3.3. TOP Plusz-3.3.1-21

Tudatos településirányítási területek a Településszonda alapján	Intézkedések	Ütemezés	Helyi erőforrás-alapú önellátó város				Egészségsturisztikai központ				Intelligens és vonzó város				Források (hivatkozással a forrástérképre)
			Megújuló geotermikus energetikai fejlesztések K+F bázisának megerősítése, fejlesztése	Mezőgazdasági komplex K+F program fejlesztése és megvalósítása	Helyi erőforrásokon alapuló munkahely-teremtés			Termálfürdő egészségsturisztikai funkcióinak bővítése	Helyi turisztikai kínálat versenyképességének növelése	Turizmusához kapcsolódó infrastruktúra fejlesztés	Településmarketing megerősítése	Életminőség javítása a műszaki infrastruktúra hálózat fejlesztésével	Humán erőforrás fejlesztése	Társadalmi kohézió erősítése, partnerségi kapcsolatok erősítése	
	6.4. Ifjúsági szolgáltatáskínálat bővítése	2022-2024										x	x	x	– EFOP Plusz Családi és ifjúságügyi fejlesztések (még nem jelent meg), – 4.4.6. KA154-YOU
	6.5. Helyi közösségi közlekedési infrastruktúra innovatív, digitális fejlesztése	2022-2023			x	x	x				x	x			– 4.2.2. TOP Plusz-1.2.3-21 – 4.5.5. VP6-7.2.1-21

Tudatos településirányítási területek a Településszonda alapján	Intézkedések	Ütemezés	Helyi erőforrás-alapú önellátó város					Egészségturisztikai központ				Intelligens és vonzó város				Források (hivatkozással a forrástérképre)
			Megújuló geotermikus energetikai fejlesztések K+F bázisának megerősítése, fejlesztése	Mezőgazdasági komplex K+F program fejlesztése és megvalósítása	Helyi erőforrásokon alapuló munkahely-teremtés			Termálfürdő egészségturisztikai funkcióinak bővítése	Helyi turisztikai kínálat versenyképességének növelése	Turizmusához kapcsolódó infrastruktúra fejlesztés	Településmarketing megerősítése	Életminőség javítása a műszaki infrastruktúra hálózat fejlesztésével	Humán erőforrás fejlesztése	Társadalmi kohézió erősítése, partnerségi kapcsolatok erősítése	A leszakadó csoportok támogatása	
					Helyi iparterületek nagyobb kihasználtsága	Barnamezős területek hasznosítása	Helyi igényekre épülő, moduláris szakmai képzések									
7. Tudatos helyi gazdaságfejlesztés: a gazdaság-ösztönzési eszközök tudatos használata	7.1. A város iparterületét kiszolgáló napenergia-kapacitás létesítése	2022-2023			x	x										
	7.2. Barnamezős területek fejlesztése	2023-2024				x	x						x		x	– 4.2.1. TOP Plusz-1.1.1-21, – 4.5.1. TOP Plusz-1.2.1-21, – 4.3.1. TOP Plusz-1.2.2-21
	7.3. Fürdőhöz kapcsolódó szálláskapacitás fejlesztése	2023-2024					x	x	x	x	x	x	x			– 4.5.4. TOP Plusz-1.1.3-21

Tudatos településirányítási területek a Településszonda alapján	Intézkedések	Ütemezés	Helyi erőforrás-alapú önellátó város				Egészségsturisztikai központ				Intelligens és vonzó város				Források (hivatkozással a forrástérképre)	
			Megújuló geotermikus energetikai fejlesztések K+F bázisának megerősítése, fejlesztése	Mezőgazdasági komplex K+F program fejlesztése és megvalósítása	Helyi erőforrásokon alapuló munkahely-teremtés			Termálfürdő egészségsturisztikai funkcióinak bővítése	Helyi turisztikai kínálat versenyképességének növelése	Turizmushoz kapcsolódó infrastruktúra fejlesztés	Településmarketing megerősítése	Életminőség javítása a műszaki infrastruktúra hálózat fejlesztésével	Humán erőforrás fejlesztése	Társadalmi kohézió erősítése, partnerségi kapcsolatok erősítése		A leszakadó csoportok támogatása
					Helyi iparterületek nagyobb kihasználtsága	Barnamezős területek hasznosítása	Helyi igényekre épülő, moduláris szakmai képzések									
	7.4. Komplex gyógyhely-fejlesztés	2023-2024					x	x	x	x		x				
	7.5. Aktív vadászturizmus fejlesztése	2022-2023					x		x	x					– 4.5.4. TOP Plusz-1.1.3-21,	
	7.6. Kulturális- és gasztroturizmus fejlesztése	2022-2023		x			x		x		x	x			– 4.5.4. TOP Plusz-1.1.3-21, – 4.3.9. HUNG-2022	
	7.7. Helyi gazdaság, rövid ellátási láncok (REL) fejlesztése	2022		x			x		x		x	x	x	x	– 4.2.1. TOP Plusz-1.1.1-21	

Tudatos településirányítási területek a Településszonda alapján	Intézkedések	Ütemezés	Helyi erőforrás-alapú önellátó város					Egészségturisztikai központ				Intelligens és vonzó város				Források (hivatkozással a forrástérképre)
			Megújuló geotermikus energetikai fejlesztések K+F bázisának megerősítése, fejlesztése	Mezőgazdasági komplex K+F program fejlesztése és megvalósítása	Helyi erőforrásokon alapuló munkahely-teremtés			Termálfürdő egészségturisztikai funkcióinak bővítése	Helyi turisztikai kínálat versenyképességének növelése	Turizmusához kapcsolódó infrastruktúra fejlesztés	Településmarketing megerősítése	Életminőség javítása a műszaki infrastruktúra hálózat fejlesztésével	Humán erőforrás fejlesztése	Társadalmi kohézió erősítése, partnerségi kapcsolatok erősítése	A leszakadó csoportok támogatása	
					Helyi iparterületek nagyobb kihasználtsága	Barnamezős területek hasznosítása	Helyi igényekre épülő, moduláris szakmai képzések									
	7.8. Kezdő vállalkozásokat segítő, inkubáló program	2022	x	x	x	x	x						x	x	x	
	7.9. Befektetést támogató ügynökség létrehozása	2022	x	x	x	x	x		x	x	x	x		x		

Tudatos településirányítási területek a Településszonda alapján	Intézkedések	Ütemezés	Helyi erőforrás-alapú önellátó város					Egészségturisztikai központ				Intelligens és vonzó város				Források (hivatkozással a forrástérképre)
			Megújuló geotermikus energetikai fejlesztések K+F bázisának megerősítése, fejlesztése	Mezőgazdasági komplex K+F program fejlesztése és megvalósítása	Helyi erőforrásokon alapuló munkahely-teremtés			Termálfürdő egészségturisztikai funkcióinak bővítése	Helyi turisztikai kínálat versenyképességének növelése	Turizmusához kapcsolódó infrastruktúra fejlesztés	Településmarketing megerősítése	Életminőség javítása a műszaki infrastruktúra hálózat fejlesztésével	Humán erőforrás fejlesztése	Társadalmi kohézió erősítése, partnerségi kapcsolatok erősítése	A leszakadó csoportok támogatása	
					Helyi iparterületek nagyobb kihasználtsága	Barnamezős területek hasznosítása	Helyi igényekre épülő, moduláris szakmai képzések									
8. Tudatos kommunikáció, partnerség és szemléletformálás	8.1. Városi honlapfejlesztés digitális szolgáltatás fókusszal	2022-2023					x		x		x	x	x			
	8.2. Innovációs szemléletmód és módszertan bevezetése és alkalmazása	2022-2023	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	– 4.3.5. KA210-ADU, – 4.3.6. KA220-ADU, – 4.3.7. GINOP Plusz-2.1.1-21	
	8.3. Partnerségi gondolkodás és kommunikáció fejlesztése a partnerségi hálózatban	2022-2023											x	x		

Tudatos településirányítási területek a Településszonda alapján	Intézkedések	Ütemezés	Helyi erőforrás-alapú önellátó város					Egészségturisztikai központ				Intelligens és vonzó város				Források (hivatkozással a forrástérképre)
			Megújuló geotermikus energetikai fejlesztések K+F bázisának megerősítése, fejlesztése	Mezőgazdasági komplex K+F program fejlesztése és megvalósítása	Helyi erőforrásokon alapuló munkahely-teremtés			Termálfürdő egészségturisztikai funkcióinak bővítése	Helyi turisztikai kínálat versenyképességének növelése	Turizmusához kapcsolódó infrastruktúra fejlesztés	Településmarketing megerősítése	Életminőség javítása a műszaki infrastruktúra hálózat fejlesztésével	Humán erőforrás fejlesztése	Társadalmi kohézió erősítése, partnerségi kapcsolatok erősítése	A leszakadó csoportok támogatása	
	8.4. Vállalkozói, befektető kerekasztal létesítése és működtetése	2022	x	x	x	x	x		x		x	x	x	x	x	

Tudatos településirányítási területek a Településszonda alapján	Intézkedések	Ütemezés	Helyi erőforrás-alapú önellátó város					Egészségturisztikai központ				Intelligens és vonzó város				Források (hivatkozással a forrástérképre)
			Megújuló geotermikus energetikai fejlesztések K+F bázisának megerősítése, fejlesztése	Mezőgazdasági komplex K+F program fejlesztése és megvalósítása	Helyi erőforrásokon alapuló munkahely-teremtés			Termálfürdő egészségturisztikai funkcióinak bővítése	Helyi turisztikai kínálat versenyképességének növelése	Turizmusához kapcsolódó infrastruktúra fejlesztés	Településmarketing megerősítése	Életminőség javítása a műszaki infrastruktúra hálózat fejlesztésével	Humán erőforrás fejlesztése	Társadalmi kohézió erősítése, partnerségi kapcsolatok erősítése	A leszakadó csoportok támogatása	
					Helyi iparterületek nagyobb kihasználtsága	Barnamezős területek hasznosítása	Helyi igényekre épülő, moduláris szakmai képzések									
9. Társadalmi integráció	9.1. Helyi igényekre válaszoló, leszakadó csoportok foglalkoztatását segítő, modulokból álló, kompetenciafejlesztő programok és képzések szervezése	2022					x						x		x	– 4.1.1. VP2-4.1.3.2-4.1.3.3-5.1.1-21, – 4.3.2. TOP Plusz-3.1.2-21
	9.2. A kulturális intézmény- és szolgáltatásrendszer fejlesztése digitális és egész életen át tartó tanulás, települési HR-gazdálkodás fókusszal	2022					x						x		x	– 4.3.5. KA210-ADU, – 4.3.6. KA220-ADU

4. Forrástérkép

A fejezetben bemutatásra kerülnek azok a jelentősebb **külső fejlesztési források**, amelyek a Településszonda folyamata során kialakított beavatkozási javaslatok megvalósítását szolgálhatják. A jelenleg igényelhető támogatások a Települési erőforrások, valamint a Tudatos település fejezetek tematikája szerint kerültek csoportosításra, ezzel is segítve a fejlesztendő területekhez, javaslatokhoz kapcsolódó külső források beazonosítását. A fejlesztési források felsorolása **azokat a felhívásokat és konstrukciókat tartalmazza, amelyekről a fejlesztési portfólió összeállításának időpontjában pontos információk álltak rendelkezésre**. A portfólió bemutatásának időpontjában a **2021-2027-es EU-s fejlesztési időszak** hazai szintű operatív programjai, valamint az azokban meghatározott konstrukciók még nem nyilvánosak, ezért mind a területfejlesztési, mind az ágazati szintű fejlesztéseket támogató felhívásokkal nemcsak mennyiségében, hanem a meghirdetett források volumenében is **jelentősen bővíthető lesz a forrástérkép**. A fejezet tartalma és terjedelme illeszkedik a portfólió általános szerkesztési elvéhez, amely törekszik a rövid megfogalmazásra, az áttekinthetőségre, és az információk alkalmazhatóságára egyaránt.

A cselekvési lehetőségekhez közvetlenül kapcsolódó források

A források első három számjegye a forrástérkép megfelelő pályázati tételére hivatkozik.

Intézkedések	Források
3. Tudatos gazdálkodás	
3.1. Tervek és partneri hálózat kialakítása a geotermikus energia további hasznosítására	4.5.1. Élhető települések - TOP Plusz-1.2.1-21 https://www.palyazat.gov.hu/top-plusz-121-21#
3.2. Intelligens közvilágítás fejlesztése	4.5.1. Élhető települések - TOP Plusz-1.2.1-21 https://www.palyazat.gov.hu/top-plusz-121-21#
3.3. Középületek energiahatékonyságát javító beavatkozások	4.5.1. Élhető települések - TOP Plusz-1.2.1-21 https://www.palyazat.gov.hu/top-plusz-121-21#
3.4. Intelligens városüzemeltetési rendszer kialakítása	4.5.1. Élhető települések - TOP Plusz-1.2.1-21 https://www.palyazat.gov.hu/top-plusz-121-21#
4. Tudatos digitalizáció, integrált települési információs rendszerek tudatos használata	
4.3. Career Village munkaerőpiaci, távoli munkavégzést segítő platform telepítése és működtetése	4.5.1. Élhető települések - TOP Plusz-1.2.1-21 https://www.palyazat.gov.hu/top-plusz-121-21#
4.6. Digitális tudásközpont létrehozása	4.5.1. Élhető települések - TOP Plusz-1.2.1-21 https://www.palyazat.gov.hu/top-plusz-121-21#

Intézkedések	Források
5. Tudatos, kompetencia alapú emberi erőforrás gazdálkodás	
5.1. Tudatos digitalizációt fókuszba helyező szolgáltatásmódszertan, kompetenciafejlesztő programok megvalósítása	4.3.6. Partnerségi együttműködések a felnőtt tanulási szektorban - KA220-ADU - https://erasmusplusz.hu/erasmus_palyazattipusok_a_felnott_tanulasi_szektorban/partnersegi-egyuttmukodesek-a-felnott-tanulasi-szektorban-ka220-adu
5.3. K+F bázis kiépítése az innovációs folyamatok, tevékenységek támogatására	4.3.7. Vállalati kutatási, fejlesztési és innovációs tevékenységek ösztönzése - GINOP Plusz-2.1.1-21 - https://www.palyazat.gov.hu/ginop-plusz-211-21
6. Helyi közszolgáltatások tudatos működtetése	
6.2. A települési közszolgáltatások elérhetőségét segítő integrált online szolgáltatásfejlesztés	4.5.4. Helyi és térségi turizmusfejlesztés - TOP Plusz-1.1.3-21 - https://www.palyazat.gov.hu/top-plusz-113-2-helyi-s-trsgi-turizmusfejlesztse#
6.3. Oktatási-nevelési intézmények felújítása, bővítése	4.3.3. Gyermeknevelést támogató humán infrastruktúra fejlesztése - TOP Plusz-3.3.1-21 - https://www.palyazat.gov.hu/top-plusz-331-21
6.4. Ifjúsági szolgáltatáskínálat bővítés	EFOP Plusz Családi és ifjúságügyi fejlesztések (még nem jelent meg), 4.4.6. Ifjúsági részvételi tevékenységek - KA154-YOU https://erasmusplusz.hu/erasmus_palyazattipusok_az_ifjusagi_teruleten/ifjusagi-reszveteli-tevekenysegek-ka154-you
6.5. Helyi közösségi közlekedési infrastruktúra innovatív, digitális fejlesztése	4.2.2. Belterületi utak fejlesztése - TOP Plusz-1.2.3-21 - https://www.palyazat.gov.hu/top-plusz-123-21-belterleti-utak-fejlesztse-1# 4.5.5. Külterületi helyi közutak fejlesztése - VP6-7.2.1.1-21 - https://www.palyazat.gov.hu/vp6-7211-21-klterleti-helyi-kzutak-fejlesztse-1#
7. Tudatos helyi gazdaságfejlesztés: a gazdaságösztönzési eszközök tudatos használata	
7.2. Barnamezős területek fejlesztése	4.2.1. Helyi gazdaságfejlesztés - TOP Plusz-1.1.1-21 https://www.palyazat.gov.hu/TOP_Plusz-1.1.1_21_helyi_gazdasagfejlesztse 4.5.1. Élhető települések - TOP Plusz-1.2.1-21 https://www.palyazat.gov.hu/top-plusz-121-21# 4.3.1. Szociális célú városrehabilitáció - TOP Plusz-1.2.2-21 - https://www.palyazat.gov.hu/top-plusz-122-21-szocilis-cl-vrosrehabilitci-1

Intézkedések	Források
7.3. Fürdőhöz kapcsolódó szálláskapacitás fejlesztés	4.5.4. Helyi és térségi turizmusfejlesztés - TOP Plusz-1.1.3-21 - https://www.palyazat.gov.hu/top-plusz-113-2-helyi-s-trsgi-turizmusfejleszts#
7.4. Komplex gyógyhely-fejlesztés	4.3.4. Helyi egészségügyi és szociális infrastruktúra fejlesztése - TOP Plusz-3.3.2-21 - https://www.palyazat.gov.hu/top-plusz-332-21-helyi-egszsggyi-s-szocilis-infrastruktra-fejlesztse-1#
7.5. Aktív vadászturizmus fejlesztése	4.5.4. Helyi és térségi turizmusfejlesztés - TOP Plusz-1.1.3-21 - https://www.palyazat.gov.hu/top-plusz-113-2-helyi-s-trsgi-turizmusfejleszts#
7.6. Kulturális- és gasztroturizmus fejlesztése	4.5.4. Helyi és térségi turizmusfejlesztés - TOP Plusz-1.1.3-21 - https://www.palyazat.gov.hu/top-plusz-113-2-helyi-s-trsgi-turizmusfejleszts# 4.3.9. Nemzeti értékek és hungarikumok – HUNG-2022 - https://palyazat.hungarikum.hu/doc/HUNG_2022_palyazati_felhivas_fin.PDF
7.7. Helyi gazdaság, rövid ellátási láncok (REL) fejlesztése	4.2.1. Helyi gazdaságfejlesztés - TOP Plusz-1.1.1-21 - https://www.palyazat.gov.hu/TOP_Plusz-1.1.1_21_helyi_gazdasagfejleszt
7.8. Kezdő vállalkozásokat segítő, inkubáló program	4.3.6. Partnerségi együttműködések a felnőtt tanulási szektorban - KA220-ADU - https://erasmusplusz.hu/erasmus_palyazattipusok_a_felnott_tanulasi_szektorban/partnersegi-egyuttmukodesek-a-felnott-tanulasi-szektorban-ka220-adu
8. Tudatos kommunikáció, partnerség és szemléletformálás	
8.2. Innovációs szemléletmód és módszertan bevezetése és alkalmazása	4.3.5. Erasmus Plusz Kisléptékű partnerségek a felnőtt tanulási szektorban - https://erasmusplusz.hu/erasmus_palyazattipusok_a_felnott_tanulasi_szektorban/kislepteku-partnersegek-a-felnott-tanulasi-szektorban-ka210-adu 4.3.7. Vállalati kutatási, fejlesztési és innovációs tevékenységek ösztönzése - GINOP Plusz-2.1.1-21 - https://www.palyazat.gov.hu/ginop-plusz-211-21

Intézkedések	Források
9. Társadalmi integráció	
9.1. Helyi igényekre válaszoló, leszakadó csoportok foglalkoztatását segítő, modulokból álló, kompetenciafejlesztő programok és képzések szervezése	4.3.2. Szociális célú városrehabilitáció (ESZA+) TOP Plusz-3.1.2-21 - https://www.palyazat.gov.hu/top-plusz-312-21-szocilis-cl-vrosrehabilitci-esza- 4.1.1. Kertészet- ültetvénytelepítés és gyógynövénytermesztés támogatása - VP2-4.1.3.2-4.1.3.3.-5.1.1-21 - https://www.palyazat.gov.hu/vp2-4132-4133-511-21-kerteszeti-ultetvnyteleptes-s-gyogynvnytermesztstmogatsa-1#
9.2. A kulturális intézmény- és szolgáltatásrendszer fejlesztése digitális és egész életen át tartó tanulás, települési HR-gazdálkodás fókusszal	4.3.5. Kisléptékű partnerségek a felnőtt tanulási szektorban - KA210-ADU - https://erasmusplusz.hu/erasmus_palyazattipusok_a_felnott_tanulasi_szektorban/kislepteku-partnersegek-a-felnott-tanulasi-szektorban-ka210-adu 4.3.6. Partnerségi együttműködések a felnőtt tanulási szektorban - KA220-ADU - https://erasmusplusz.hu/erasmus_palyazattipusok_a_felnott_tanulasi_szektorban/partnersegi-egyuttmukodesek-a-felnott-tanulasi-szektorban-ka220-adu

4.1. Természeti tőke fejlesztése

A természeti tőke fejlesztése témakör kiterjed a mezőgazdasági hasznosítás, az ásványkincsek, a felszíni és felszín alatti vizek, valamint a megújuló energiaforrások, mint erőforrások fejlesztésére, nagyobb mértékű hasznosítására. Ezen tématerületekhez kapcsolódó fejlesztési konstrukciókat az alábbiakban ismertetjük.

4.1.1. Kertészet – ültetvénytelepítés és gyógynövénytermesztés támogatása

- Kód: VP2-4.1.3.2-4.1.3.3.-5.1.1-21
- Cél: A felhívás keretében a mezőgazdasági termelők, a mezőgazdasági termelők egyes csoportjai és a fiatal mezőgazdasági termelők részére a kertészeti ágazat fejlesztését szolgáló beruházások támogathatóak.
- Státusz: igénybe vehető

- Bővebb feltételek:

<https://www.palyazat.gov.hu/vp2-4132-4133-511-21-kertszet-ltetvnytelepts-s-gygyvnytermeszts-tmogatsa-1#>

4.1.2. Mezőgazdasági kisüzemek támogatása

- Kód: VP2-6.3.1-20
- Cél: A felhívás célja a vidéki térségekben működő mezőgazdasági vállalkozások piaci pozíciójának stabilizálására és termékszerkezetének fejlesztésére irányul, az általuk megtermelt alapanyagok feldolgozásának és a hagyományos, kézműves termékek előállítási technológiájának korszerű megvalósítása érdekében.
- Státusz: igénybe vehető
- Bővebb feltételek:
<https://www.palyazat.gov.hu/vp2-631-20-mezgazdasgi-kiszemek-tmogatsa-1#>

4.1.3. Állattartó telepek korszerűsítése, fejlesztésének támogatása

- Kód: VP2-4.1.1-20
- Cél: A felhívás mezőgazdasági termelők egyes csoportjai és fiatal mezőgazdasági termelők részére az állattartó telepek fejlesztését szolgáló beruházásokat támogat. Lehetőség nyílik az állattartásra, valamint az előállított termék kezelésére, tárolására szolgáló épületek, építmények létrehozására, kialakítására, továbbá állattartáshoz kapcsolódó eszközök, gépek beszerzésére is.
- Státusz: igénybe vehető
- Bővebb feltételek:
<https://www.palyazat.gov.hu/vp2-411-20-llattart-telepek-fejlesztsnek-tmogatsa-1>

4.1.4. Az öntözési közösségek együttműködésének támogatása

- Kód: VP5-16.5.2-21
- Cél: A felhívás öntözési közösségek számára meglévő öntözőtelepek fenntartásához, fejlesztéséhez, illetve új öntözési beruházások előkészítéséhez nyújt támogatást. Ez a támogatás a mezőgazdasági vízfelhasználás hatékonysága fokozásának megvalósítását szolgálja olyan együttműködések létrejöttével, amelyek hozzájárulnak az öntözéses gazdálkodás terjedéséhez, ezáltal növelve a mezőgazdasági termelés hatékonyságát és biztonságát.
- Státusz: igénybe vehető

- Bővebb feltételek:

<https://www.palyazat.gov.hu/vp5-1652-21-az-ntzsi-kzssgek-egyttmkdsnek-tmogatsa>

4.2. Tőke fejlesztés

A tőke fejlesztés témakör kiterjed a település gazdaságát befolyásoló szereplők dologi tőke (immateriális javak, fizikai tőke), valamint a pénztőke (pénzvagyon, vásárlóerő, fejlesztési erő) fejlesztésére, nagyobb mértékű alkalmazásukra. Ezen tématerületekhez kapcsolódó fejlesztési konstrukciókat az alábbiakban ismertetjük.

4.2.1. Helyi gazdaságfejlesztés

- Kód: TOP Plusz-1.1.1-21
- Cél: A térségi gazdasági környezet, valamint a foglalkoztatást növelő önkormányzati gazdaságfejlesztési projektek megvalósítására a megyékben. Ipari parkok, iparterületek fejlesztése, inkubátorházak fejlesztése, vidéki gazdaság üzleti infrastrukturális hátterének támogatása.
- Státusz: igénybe vehető (területspecifikus)
- Bővebb feltételek:
https://www.palyazat.gov.hu/TOP_Plusz-1.1.1_21_helyi_gazdasagfejlesztes

4.2.2. Belterületi utak fejlesztése

- Kód: TOP Plusz-1.2.3-21
- Cél: A felhívás keretében támogatható az önkormányzati tulajdonú belterületi – az eUT 03.01.11. Közutak tervezése (KTSZ) Útügyi Műszaki Előírás szerinti B.V., B.VI. tervezési osztályba sorolt – gyűjtőutak (B.V. terv. oszt.), valamint kiszolgáló-, lakó- és vegyes használatú utak (B.VI. terv. oszt.) építése, korszerűsítése, felújítása.
- Státusz: igénybe vehető (területspecifikus)
- Bővebb feltételek:
<https://www.palyazat.gov.hu/top-plusz-123-21-belterleti-utak-fejlesztse-1#>

4.2.3. Digitális Jólét Pénzügyi Program – Tőkeprogram

- Kód: GINOP-8.2.7-18
- Cél: Annak érdekében, hogy a DJP szerteágazó programjai a gazdaság és társadalom digitalizációs szintjének emeléséhez a leghatékonyabban tudjanak hozzájárulni, szükség van a stratégiai területekhez kapcsolódó digitális megoldások hazai

megjelenésére és széleskörű elterjedésére. A DJP Tőkeprogram ezen fejlesztések megjelenéséhez és elterjedésének ösztönzéséhez járul hozzá.

- Státusz: igénybe vehető
- Bővebb feltételek:

<https://www.palyazat.gov.hu/ginop-827-18-digitlis-jlt-pnzgyi-program-tkeprogram>

4.2.4. Mikro-, kis és középvállalkozások támogatása

- Cím: A kiemelkedő teljesítményű, valamint jelentős növekedési potenciállal rendelkező mikro-, kis- és középvállalkozások támogatása
- Kód: GINOP Plusz-1.1.2-21
- Cél: A Magyar Multi Program felhívás célja a kiemelkedő teljesítményű, valamint jelentős növekedési potenciállal rendelkező vagy élvonalbeli technológiák és korszerű vállalati technológiai megoldások adaptálására alkalmas, innovatív KKV-k komplex fejlesztésének támogatása.

- Státusz: igénybe vehető
- Bővebb feltételek:

<https://www.palyazat.gov.hu/ginop-plusz-112-21>

4.2.5. Intelligens szakosodási kockázati tőkeprogram

- Kód: GINOP-8.1.3/B-17
- Cél: A Tőkeprogram célja növekedési potenciállal bíró innovatív termékkel, vagy szolgáltatással rendelkező vállalkozások expanziójának segítése kockázati tőkejuttatással. A Tőkeprogram segítségével megerősödik a hazai innovációs ökoszisztéma, valamint az intelligens és fenntartható városfejlesztési célokat szolgáló (smart city) projektek kerülnek támogatásra. Az alapkezelők prioritásként kezelik a Nemzeti Intelligens Szakosodási Stratégiában (S3) megfogalmazott ágazati és horizontális prioritásokhoz, továbbá az intelligens technológiákhoz kapcsolódó termékek, szolgáltatások fejlesztéséhez kapcsolódó projekteket.

- Státusz: igénybe vehető
- Bővebb feltételek:

<https://www.mfb.hu/vallalkozasok/mikro/tokebefektetesek/intelligens-szakosodasi-kockazati-tokeprogram-ginop-813b-17-t148-p148>

4.2.6. Önkormányzati Magyar Államkötvény

- Cél: Az Önkormányzati Magyar Államkötvény egy likviditáskezelési eszköz az önkormányzatok számára, amely fix, évi 1 %-os kamatozás mellett névérték + felhalmozott kamaton bármikor megvásárolható és visszaváltható. Az Önkormányzati Magyar Államkötvény fix kamatozású, éves kamatfizetésű, 10.000,- Ft névértékű, névre szóló, maximum 3 éves futamidejű dematerializált értékpapír, melynek forgalomba hozatala adagolt kibocsátás útján történik.
- Bővebb feltételek:
<http://www.allamkincstar.gov.hu/hu/nem-lakossagi-ugyfelek/onkormanyzati-magyar-allamkotveny>

4.3. Humán tőke fejlesztése

A humán tőke fejlesztése témakör kiterjed a településen megtalálható tudáselemekre (iskolázottság, tapasztalat, K+F aktivitás), a település lakosainak egészségi állapotára (fizikai és mentális egészség), valamint az életminőséget meghatározó tényezőkre (környezeti állapot, zsúfoltság, lakhatás). Ezen tématerületekhez kapcsolódó fejlesztési konstrukciókat az alábbiakban ismertetjük.

4.3.1. Szociális célú városrehabilitáció

- Kód: TOP Plusz-1.2.2-21
- Cél: A felhívás lakóépületek korszerűsítése, felújítása, modern szociális bérlekások kialakítása, komfortosítása, lakóépületek, lakások és melléképületeik megszüntetése, önkormányzati bérlekás biztosítása infrastrukturális beruházások, valamint többek között közösségi és szociális funkciót szolgáló tevékenységek megvalósítását támogatja.
- Státusz: igénybe vehető (területspecifikus)
- Bővebb feltételek:
<https://www.palyazat.gov.hu/top-plusz-122-21-szocilis-cl-vrosrehabilitci-1>

4.3.2. Szociális célú városrehabilitáció (ESZA+)

- Kód: TOP Plusz-3.1.2-21
- Cél: A felhívás keretében a közösségi és egyéni szintű társadalmi integráció együttműködésének kialakítása, folyamatos szociális munka megteremtése, a megyei

foglalkoztatási paktumokkal való együttműködés, egészségfejlesztő programok megvalósítása, valamint helyi szintű szolgáltatások hozzáféréseinek javítása tevékenységek támogatása lehetséges.

- Státusz: igénybe vehető (területspecifikus)
- Bővebb feltételek:

<https://www.palyazat.gov.hu/top-plusz-312-21-szocilis-cl-vrosrehabilitci-esza->

4.3.3. Gyermeknevelést támogató humán infrastruktúra fejlesztése

- Kód: TOP Plusz-3.3.1-21
- Cél: A felhívás keretében a bölcsődei, óvodai ellátást nyújtó intézmények, szolgáltatások fenntartói/fenntartói jogok gyakorlását ellátó szervezet vagy az épületek tulajdonosai nyújthatnak be támogatási kérelmet Bölcsődei ellátások (bölcsőde, mini bölcsőde, családi bölcsőde) és óvodai intézmények infrastrukturális fejlesztésére, új bölcsődei/mini bölcsődei/családi bölcsődei férőhely létrehozására, valamint kapcsolódó eszközbeszerzés támogatására.
- Státusz: igénybe vehető
- Bővebb feltételek:

<https://www.palyazat.gov.hu/top-plusz-331-21>

4.3.4. Helyi egészségügyi és szociális infrastruktúra fejlesztése

- Kód: TOP Plusz-3.3.2-21
- Cél: Jelen felhívás keretében a jó minőségű közszolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása érdekében egészségügyi alapellátás, járóbeteg szakellátás, prehospitalis sürgősségi ellátás, valamint szociális alapszolgáltatások és gyermekjóléti alapellátások fejlesztése támogatható.
- Státusz: igénybe vehető (területspecifikus)
- Bővebb feltételek:

<https://www.palyazat.gov.hu/top-plusz-332-21-helyi-egszsggyi-s-szocilis-infrastruktra-fejlesztse-1#>

4.3.5. Kisléptékű partnerségek a felnőtt tanulási szektorban

- Kód: KA210-ADU
- Cél: Bármilyen témájú projekt megvalósítható, ami kapcsolódik a felnőtt tanuláshoz és összhangban van kisléptékű partnerség pályázattípus célkitűzéseivel.

- Státusz: igénybe vehető
- További feltételek:
https://erasmusplusz.hu/erasmus_palyazattipusok_a_felnott_tanulasi_szektorban/kislepteku-partnersegek-a-felnott-tanulasi-szektorban-ka210-adu

4.3.6. Partnerségi együttműködések a felnőtt tanulási szektorban

- Kód: KA220-ADU
- Cél: Az együttműködést célzó partnerségek keretében a résztvevő intézmények nemzetközi együttműködések terén szerezhetnek tapasztalatot, erősíthetik kapacitásukat és magas minőségű innovatív módszereket valósíthatnak meg. A pályázattípus célja jó gyakorlatok megosztásának, fejlesztésének, átvételének vagy alkalmazásának támogatása intézményi, helyi, regionális, nemzeti vagy európai szinten, a felnőttkori tanulás területén.
- További feltételek:
https://erasmusplusz.hu/erasmus_palyazattipusok_a_felnott_tanulasi_szektorban/partnerségi-egyuttmukodesek-a-felnott-tanulasi-szektorban-ka220-adu

4.3.7. Vállalati kutatási, fejlesztési és innovációs tevékenységek ösztönzése

- Kód: GINOP PLUSZ-2.1.1-21
- Cél: A felhívás célja a különböző méretű és fejlettségi szintű vállalkozások kutatási, fejlesztési és innovációs (KFI) tevékenységének támogatása. A támogatás fordítható kísérleti fejlesztésre, ipari kutatásra és eszközbeszerzésre is. Az ország bármely területén működő vállalkozás nyújthat be támogatási kérelmet, Budapest kivételével.
- Státusz: igénybe vehető
- Bővebb feltételek:
<https://www.palyazat.gov.hu/ginop-plusz-211-21>

4.3.8. Innovatív kutatás az európai kulturális örökségről és a kulturális és kreatív ágazatokról

- Kód: HORIZON-CL2-2022-HERITAGE-01
- Cél: A benyújtott javaslatoknak a műemlékek, történelmi épületek, régészeti lelőhelyek és kultúrtájak védelmének innovatív és fenntartható módjait kell feltárniuk, figyelembe véve annak környezeti lábnyomát és a felhasználók kényelmét.

- Státusz: igénybe vehető
- Bővebb feltételek:
<https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/topic-details/horizon-cl2-2022-heritage-01-08>

4.3.9. Hungarikum pályázat

- Cím: Pályázat nemzeti értékek és hungarikumok gyűjtésének, népszerűsítésének, megismertetésének, megőrzésének, gondozásának támogatására
- Kód: HUNG-2022
- Cél: Az agrárminisztérium pályázati felhívása a települési, tájegységi, megyei nemzeti, értékek, a külhoni magyarsághoz kapcsolódó nemzeti értékek, ágazati értékek, kiemelkedő nemzeti értékek, valamint a hungarikumok gyűjtésének, népszerűsítésének, megismerésének, megőrzésének és gondolkozásának támogatására.
- Státusz: igénybe vehető
- További feltételek:
https://palyazat.hungarikum.hu/doc/HUNG_2022_palyazati_felhivas_fin.PDF

4.3.10. Önkormányzati intézmények fejlesztése

- Cím: Kötelező önkormányzati feladatot ellátó intézmények fejlesztése, felújítása
- Cél: Az önkormányzat pályázati úton igényelhet támogatást az önkormányzati tulajdonban lévő, az önkormányzat, továbbá társulás által fenntartott, kötelező önkormányzati feladatot ellátó intézmény fejlesztésére, felújítására. Nem nyújtható támogatás olyan pályázathoz, amely a megjelölt műszaki tartalomra uniós vagy egyéb nemzeti támogatásban részesül.
- Jogcím: A helyi önkormányzatok felhalmozási célú kiegészítő támogatásai
- További feltételek:
<http://www.allamkincstar.gov.hu/hu/nem-lakossagi-ugyfelek/helyi-onkormanyzatok-felhalmozasi-celu-koltsegvetesi-tamogatasai>

4.4. Társadalmi tőke fejlesztése

A társadalmi tőke fejlesztése témakör kiterjed a településre jellemző közéleti részvételre, a közügyekkel kapcsolatos elégedettségre, valamint a lakosok intézményi és személyi

bizalmára. Ezen tématerületekhez kapcsolódó fejlesztési konstrukciókat az alábbiakban ismertetjük.

4.4.1. Nemzetiségi támogatások

Helyi nemzetiségi önkormányzatok feladatalapú és működési támogatása jogszabály alapján nyújtott nemzetiségi támogatás. A központi költségvetés költségvetési támogatást biztosít a települési és a területi nemzetiségi önkormányzatok számára.

4.4.2. Feladatalapú támogatás

A támogatás célja a mindenkor vonatkozó jogszabályban előírt kötelező nemzetiségi közfeladatok ellátásához közvetlenül kapcsolódó költségek finanszírozása. A támogatás szempontjából kizárólag a „Nemzetiségi közfeladatok ellátása és támogatása”, „Nemzetiségi médiatartalom-szolgáltatás és támogatása”, „Közművelődés – közösségi és társadalmi részvétel fejlesztése”, „Közművelődés – hagyományos közösségi kulturális értékek gondozása” és az oktatással összefüggő kormányzati funkciókon elszámolt kiadások vehetők figyelembe.

4.4.3. Működési támogatás

- A működési költségvetési támogatás a nemzetiségi önkormányzat tevékenységével közvetlenül összefüggő működési költségek fedezetére, valamint a vonatkozó jogszabályban előírt kötelező nemzetiségi közfeladatok ellátásához közvetlenül kapcsolódó költségek finanszírozására használható fel.
- További feltételek:

<https://bgazrt.hu/nemzetisegi-tamogatasok/>

4.4.4. Városhálózatok 2022

- Kód: CERV-2022-CITIZENS-TOWN-NT
- Cél: A pályázat célja, hogy a több testvérvárosi kapcsolat révén létrejött hálózatokban rejlő lehetőségeket felhasználja a települések közötti tematikus és hosszan tartó együttműködés kialakítására. Tematikus prioritások: az uniós döntéshozatali folyamat európai és demokratikus dimenziójának erősítése; szabad és tisztességes választások támogatása Európában; az Európához tartozás érzésének elősegítése az Európa jövőjéről szóló vita előmozdításával; valamint a COVID19 világjárvány helyi közösségekre gyakorolt hatásairól való diskurzus.

- Státusz: igénybe vehető
- További feltételek:
<https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/topic-details/cerv-2022-citizens-town-nt>

4.4.5. Szolidaritási projektek

- Cél: A szolidaritási projektek célja, hogy az Európai Unió és az Európai Szolidaritási Testület alapelveit és értékeit figyelembe véve helyi közösségi problémákra nyújtsanak megoldást, miközben lehetőséget adnak arra, hogy a projektet megvalósító fiatalok kezdeményezőkézsége fejlődjön és egy tanulási folyamat részesei lehessenek.
- Státusz: igénybe vehető
- További feltételek:
https://szolidaritasitestulet.hu/a_szolidaritasi_testulet_palyazati_felhivasai/szolidaritasi-projektek

4.4.6. Ifjúsági részvételi tevékenységek

- Kód: KA154-YOU
- Cél: A pályázattípus az ifjúsági részvétel alternatív, szektorokon átnyúló, innovatív és digitális formáit támogatja, ezáltal teremtve meg a lehetőséget a fiatalok aktív részvételére, minden háttérből. Az ifjúsági részvétel tevékenységek ideálisak a fiatalok és döntéshozók közti párbeszéd kialakítására, és a fiatalok az európai demokratikus életben való részvételének erősítésére. Ennek közvetlen eredményeként növelhető a fiatalok érdekképviselése az őket érintő döntésekben.
- Státusz: igénybe vehető
- További feltételek:
https://erasmusplusz.hu/erasmus_palyazattipusok_az_ifjusagi_teruleten/ifjusagi-reszveteli-tevekenysegek-ka154-you

4.4.7. Az uniós értékek védelme és népszerűsítése

- Kód: CERV-2022-CITIZENS-VALUES
- Cél: A pályázat célja olyan közvetítők kiválasztása, amelyek a korlátozott kapacitással és finanszírozási lehetőségekkel rendelkező kis, elszigetelt és vidéki szervezeteket támogatnak annak érdekében, hogy az Európai Unió alapvető értékeit közvetítsék.
- Státusz: igénybe vehető

- További feltételek:

<https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/topic-details/cerv-2022-citizens-values;callCode=CERV-2022-CITIZENS-VALUES;freeTextSearchKeyword=;matchWholeText=true;typeCodes=1;statusCodes=31094501>

4.5. Komplex fejlesztés

A komplex fejlesztés témakör kiterjed a település fejlettségére, földrajzi elhelyezkedésére és megközelíthetőségére, valamint a közlekedésre. Ezen tématerületekhez kapcsolódó fejlesztési konstrukciókat az alábbiakban ismertetjük.

4.5.1. Élhető települések

- Kód: TOP Plusz-1.2.1-21
- Cél: A felhívás keretében támogatható a települések fejlesztését célzó vízgazdálkodás, zöld- és kékinfrastruktúra fejlesztése, önkormányzati tulajdonú épületek gazdaságélénkítő, ill. közösségi célú fejlesztése, kerékpárforgalmi infrastruktúra, kulturális, sport és egyéb közterület fejlesztési beruházások, közlekedésbiztonsági, forgalomcsillapítást segítő, közösségi közlekedéshez kapcsolódó fejlesztések, továbbá hulladéklerakó rekultiváció és barnamezős területek kármentesítése.
- Státusz: igénybe vehető (területspecifikus)
- További feltételek:
<https://www.palyazat.gov.hu/top-plusz-121-21#>

4.5.2. Fenntartható városfejlesztési stratégiák támogatása

- Kód: TOP Plusz-1.3-1-21
- Cél: A programban részt vevő városok lehetőséget kapnak fenntartható városfejlesztést szolgáló dokumentumaik kidolgozására. A felhívás keretében e dokumentumok elkészítését finanszírozó forrás elnyeréséhez a városoknak el kell készíteniük az Irányító Hatóság által kiadott módszertani útmutató szerint Fenntartható Városfejlesztési Stratégiájukat (stratégiai rész), valamint ki kell dolgozniuk a TOP Plusz program terhére a következő hét évben megvalósítani tervezett fejlesztéseik programját (operatív szint) az Irányító hatóság által megadott módszertan (Városfejlesztési Kézikönyv) szerint.

- Státusz: igénybe vehető (területspecifikus)
- További feltételek:
<https://www.palyazat.gov.hu/top-plusz-131-21#>

4.5.3. Fenntartható városfejlesztés (tervezet)

- Kód: TOP Plusz-1.3.2-2
- Cél: A felhívás a helyi gazdaságfejlesztés, helyi és térségi turizmusfejlesztés, szociális célú városrehabilitáció, valamint többek között belterületi utak infrastrukturális beruházások megvalósítását támogatja. Kizárólag azok a városok/várostérségek nyújthatnak be támogatási kérelmet, amelyeket a megyei önkormányzat az ITP-ben a Fenntartható Városfejlesztési eszköz megvalósítására kijelölt és nevesített.
- Státusz: tervezés alatt
- További feltételek:
<https://www.palyazat.gov.hu/node/74818#>

4.5.4. Helyi és térségi turizmusfejlesztés

- Kód: TOP Plusz-1.1.3-21
- Cél: A felhívás térségi szintű jelentős kulturális, örökségi helyszínek, természeti örökség turisztikai fejlesztések, valamint aktív turizmushoz kapcsolódó fejlesztések infrastrukturális beruházásainak megvalósítását támogatja.
- Státusz: igénybe vehető (területspecifikus)
- További feltételek:
<https://www.palyazat.gov.hu/top-plusz-113-2-helyi-s-trsgei-turizmusfejlesztse#>

4.5.5. Külterületi helyi közutak fejlesztése

- Kód: VP6-7.2.1.1-21
- Cél: A felhívás a vidéki térségekben elhelyezkedő települési önkormányzatok, önkormányzati társulások tulajdonában/vagyonkezelésében álló külterületi helyi közutak fejlesztésének megvalósítását támogatja.
- Státusz: igénybe vehető
- További feltételek:
<https://www.palyazat.gov.hu/vp6-7211-21-klterleti-helyi-kzutak-fejlesztse-1#>

4.5.6. Műemlék épületek restaurálása

- Az NKA Örökségvédelem Kollégium nyílt pályázati felhívása
- Altéma kódszáma: 207135/99
- Cél: Műemlék épületek és építmények állagmegóvásának, részleges, vagy teljes helyreállításának, felújításának, valamint műemlékek elválaszthatatlan részét képező képzőművészeti alkotások restaurálásának támogatása.
- Státusz: igénybe vehető
- További feltételek:
<https://nka.hu/kiemelt-kategoriak/palyaztatas/kollegiumok-felhivasai/oroksegvedelem-220316/>

4.5.7. Belterületi utak, járdák, hidak felújítása

- Jogcím: A helyi önkormányzatok felhalmozási célú kiegészítő támogatásai
- Cél: Az önkormányzat - Budapest Főváros Önkormányzata kivételével - pályázati úton igényelhet támogatást a közigazgatási területén, tulajdonában lévő út, híd és járda felújítására, karbantartására. Nem nyújtható támogatás olyan pályázathoz, amely a megjelölt műszaki tartalomra uniós vagy egyéb nemzeti támogatásban részesül.
- További feltételek:
<http://www.allamkincstar.gov.hu/hu/nem-lakossagi-ugyfelek/helyi-onkormanyzatok-felhalmozasi-celu-koltsegvetesi-tamogatasai>

5. Ábrajegyzék

1. ÁBRA: A TELEPÜLÉSSZONDA ESZKÖZEI ÉS EREDMÉNYEI.....	7
2. ÁBRA: AZ ERŐFORRÁSOK RENDSZERE A HELYI ERŐFORRÁSTÉRKÉP MODELLBEN FORRÁS: HROD TELEPÜLÉSSZONDA 2022	13
3. ÁBRA: HASZNÁLT FÖLDTERÜLET MŰVELÉSI ÁG SZERINTI MEGOSZLÁSA (%) FORRÁS: HROD BM HVK HELYI ERŐFORRÁS MODELL.....	15
4. ÁBRA: TAMÁSIBAN BEJEGYZETT CÉGEK MÉRLEGADATAI (2016-2019) FORRÁS: KSH - HROD.....	18
5. ÁBRA: AZ EGYES OPERATÍV PROGRAMOK KERETÉBEN LEHÍVOTT FORRÁSOK ALAKULÁSA TAMÁSIBAN (2015-2022) FORRÁS: PÁLYAZAT.GOV.HU	19
6. ÁBRA: SZERVEZETEK ÉS VÁLLALKOZÁSOK SZÁMA (2015-2020) FORRÁS: KSH	20
7. ÁBRA: GAZDASÁGI SZERVEZETEK MEGOSZLÁSA TÍPUS SZERINT (%) FORRÁS: KSH.....	21
8. ÁBRA: JÖVEDELEMADÓZÁS FORRÁS: KSH - HROD.....	22
9. ÁBRA: VÁNDORLÁSI ADATOK (2015-2020) FORRÁS: KSH - HROD.....	23
10. ÁBRA: SZEREPLŐK KÖZÖTTI KAPCSOLATOK ÉRTÉKELÉSÉNEK MEGOSZLÁSA (%) FORRÁS: HROD TELEPÜLÉSSZONDA 2022	25
11. ÁBRA: KINEK MEKKORA A FELELŐSSÉGE A TELEPÜLÉS FEJLŐDÉSÉBEN? (1-4) FORRÁS: HROD TELEPÜLÉSSZONDA 2022	26
12. ÁBRA: LAKOSSÁG INFRASTRUKTURÁLIS ELLÁTOTTSÁG	29
13. ÁBRA: LAKOSSÁGI ELÉGEDETTSÉG ÁTLAGÉRTÉKEI (4 FOKÚ SKÁLÁN) FORRÁS: HROD TELEPÜLÉSSZONDA 2022	30
14. ÁBRA: AZ OKOS TELEPÜLÉS – TUDATOS TELEPÜLÉS MODELL VIZSGÁLATI TERÜLETEI	32
15. ÁBRA: TAMÁSI HATÁLYOS STRATÉGIAI TERVDOKUMENTUMAI FORRÁS: TAMÁSI VÁROS ÖNKORMÁNYZATA - HROD	34
16. ÁBRA: HULLADÉKGAZDÁLKODÁSI ADATOK 2016-2019 FORRÁS: KSH - HROD.....	41
17. ÁBRA: INTERNETTEL KAPCSOLATOS ELÉGEDETTSÉG (4 FOKÚ SKÁLÁN) FORRÁS: HROD TELEPÜLÉSSZONDA 2022	44
18. ÁBRA: REGISZTRÁLT MUNKANÉLKÜLIEK ARÁNYA (2010-2019) FORRÁS: TEIR.....	47
19. ÁBRA: SZOLGÁLTATÁSOKKAL KAPCSOLATOS ELÉGEDETTSÉGI VIZSGÁLAT FORRÁS: HROD TELEPÜLÉSSZONDA 2022.....	51
20. ÁBRA: A SIGNIFY HUNGARY KFT. ALKALMAZOTTI LÉTSZÁMÁNAK ALAKULÁSA (2017-2022) FORRÁS: OPTEN	53
21. ÁBRA: A TAMÁSI-HÚS KFT. ALKALMAZOTTI LÉTSZÁMÁNAK ALAKULÁSA (2017-2022) FORRÁS: OPTEN.....	54
22. ÁBRA: TAMÁSI SWOT ELEMZÉSE.....	63
23. ÁBRA: TAMÁSI PROBLÉMATÉRKÉPE.....	66
24. ÁBRA: TAMÁSI STRATÉGIAI CÉLHIERARCHIÁJA.....	68

6. Táblázatok

1. TÁBLÁZAT: FELSZÍNBORÍTÁS MEGOSZLÁSA (2018).....	17
2. TÁBLÁZAT: ÉLETESEMÉNYEK ELŐFORDULÁSI GYAKORISÁGA (ESET) FORRÁS: KSH	24
3. TÁBLÁZAT: MUNKAHELYEK JELLEMZŐINEK ÁTLAGÉRTÉKEI FORRÁS: HROD TELEPÜLÉSSZONDA 2022	31
4. TÁBLÁZAT: PEDAGÓGUSOK SZÁMA (2019) FORRÁS: TAMÁSI VÁROS ÖNKORMÁNYZATA	49

